Capitolul I

Istoria Bisericii

Sarcina de a înţelege Protestantismul în ceea ce priveşte numeroasele lui devieri de la Biserica Primară, necesită o oarecare cultură generală. Trebuie mai întâi să stabilim când, mai exact, a luat fiinţă Biserica. Spre deosebire de Întemeietorul său, Biserica a avut o altfel de naştere.

Scriptura ne spune că Biserica Noului Testament a fost întemeiată de Domnul nostru: *„pe această piatră*[1] *voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"* (***Matei 16, 18***). Aceasta s-a petrecut la cincizeci de zile după moartea Domnului Iisus[2].

Chiar din naşterea Bisericii aflăm că Biserica lui Iisus era:

1. călăuzită de Duhul Sfânt la tot adevărul. ***Ioan 14, 26*** ne spune că *„Duhul Sfânt, pe Care-L va trimite Tatăl, în numele Meu, Acela vă va învăţa toate"* iar ***Ioan 16, 13*** ne învaţă că *„Duhul Adevărului, vă va călăuzi la tot adevărul".*
2. *un „locaş al lui Dumnezeu în Duh"* (***Efeseni 2, 22***).
3. *„stâlp şi temelie a adevărului"* (***I Timotei 3, 15***).

---

[1] Mărturisirea lui Hristos ca Domn şi Fiu al lui Dumnezeu [n. tr.].

[2] Faptele Apostolilor 1, 3 descrie intervalul de la ziua întâi la a treizeci şi noua iar Faptele Apostolilor 1, 12-14 vorbeşte despre intervalul dintre a patruzecea zi şi cea a patruzeci şi noua. Mai exact, naşterea Bisericii a fost de "Ziua Cincizecimii", când Duhul Sfânt a coborât peste Apostolii adunaţi la etajul unei case din Ierusalim (Faptele Apostolilor 2, 1-4). Deşi anul 33 a fost adesea menţionat ca dată la care a avut loc Cincizecimea, anul 29 d. Hr. ar fi data mai exactă

Începuturile Bisericii

Biserica a funcţionat ca depozitar şi paznic al învăţăturilor Duhului Sfânt aşa cum au fost date Apostolilor. Apostolii au fost iniţial conducătorii Bisericii, temelia pe care ea a fost ridicată (**Efeseni 2, 20**). Ca atare, ei au fost primii episcopi (*episkopos*, supraveghetor) şi iniţial îndeplineau toate rolurile de conducere, însă, *„în zilele acelea, înmulţindu-se ucenicii, eleniştii (iudei) murmurau" (Faptele Apostolilor 6, 1)*; adică, pentru Apostoli în scurtă vreme a devenit deosebit de împovărător să-şi îndeplinească toate îndatoririle lor, astfel că au numit ajutoare, diaconii (**Faptele Apostolilor 6, 2-6**). Apostolii, de asemenea, au numit ca succesori episcopi, începând cu locul liber lăsat de Iuda Iscarioteanul (**Faptele Apostolilor 1, 20**) şi continuând cu trimiterea unor *„oameni credincioşi, care vor fi destoinici să înveţe şi pe alţii" (II Timotei 2, 2)*. **Sfântul Clement**, care, în calitate de episcop al Romei a scris o epistolă Bisericii Corintului în 95 d.Hr., afirmă: *„Apostolii au primit Evanghelia pentru noi de la Iisus Hristos... [şi] pe măsură ce propovăduiau din ţară în ţară şi din oraş în oraş şi-au desemnat primii lor convertiţi pentru a fi episcopii şi diaconii viitorilor credincioşi"*.

După ce descrie cum noii episcopi şi diaconi au fost instalaţi de apostoli, **epistola Sfântului Clement** către Biserica din Corint menţionează că Apostolii i-au învăţat ca *„dacă aceştia ar muri, alţi bărbaţi recunoscuţi să le urmeze în slujire... numiţi de Apostoli sau ulterior de alţi bărbaţi cinstiţi cu consimţământul întregii Biserici"*.

Succesiunea apostolică

Linia neîntreruptă a succesiunii apostolice continuă astăzi **numai** în Biserica Ortodoxă. Din rândul succesorilor Apostolilor fac parte Sfinţi Părinţi precum:

Sfântul Ignatie, ucenicul Apostolului Ioan şi episcop al Antiohiei între 69-107.

Sfântul Clement, menţionat în Filipeni 4, 3 şi cel de-al treilea episcop al Romei între 92-101.

Sfântul Policarp, ucenicul Apostolului Ioan şi cel de-al doilea episcop al Efesului până în anul 167.

Sfântul Irineu, ucenic al lui Policarp şi episcop al Lyonului până în anul 180.

Iustin Martirul, autor din secolul al II-lea al unei descrieri detaliate a cultului liturgic creştin primar intitulată Prima Apologie.

Sfinţii din secolul al IV-lea, Vasile cel Mare (m. 379), Grigorie Teologul (m. 383) şi Ioan Hrisostom [Gură de Aur] (m. 407) – cunoscuţi sub numele colectiv de Sfinţii Trei Ierarhi.

Dovezi suplimentare despre succesiunea apostolică găsim la Simeon, fiul lui Cleopa, care a fost ales de Apostolii şi ucenicii rămaşi pentru a-i succede Apostolului Iacov cel martirizat, în calitate de episcop al Ierusalimului în jurul anului 62, ca de altfel şi în scrierile Sfântului Irineu în care descrie cum Biserica s-a răspândit în toate colţurile lumii dar totuşi a rămas unită şi a aderat cu credincioşie la învăţăturile apostolice. De asemenea, avem şi mărturia lui Eusebiu, istoricul bisericesc din secolul al IV-lea, care vorbeşte despre Sfinţii Părinţi, remarcând cât de apropiaţi erau aceştia din punct de vedere temporal de Apostoli. De exemplu, Sfântul Irineu a fost al doilea după Apostolul Ioan. Eusebiu, de asemenea, îşi începe cartea cu cuvintele *„succesiunea de la Sfinţii Apostoli...”*, demonstrând întemeierea Bisericii Primare pe linia apostolică.

Extinderea Bisericii

După ce a luat naştere la Cincizecime, Biserica s-a extins prin învăţăturile Apostolilor, care au primit următorul îndemn de la

Mântuitorul Iisus Hristos: *„Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (Matei 28, 19-20).* Biserica s-a răspândit în toată Iudeea (**Matei 10, 5-6**; Iudeea fiind casa lui Israel) şi în Samaria, regiunea de la nordul Iudeii (**Faptele Apostolilor 8, 5**), în ceea ce astăzi este statul Israel. De aici Biserica a plecat la neamuri în Antiohia, un oraş din Siria de astăzi (**Faptele Apostolilor 11, 19-21**), a străbătut Asia Mică (Siria şi Turcia) şi, în cele din urmă, s-a răspândit în întreg Imperiul Roman şi dincolo de acesta, incluzând Egiptul, Italia, Spania, Franţa, Anglia şi Irlanda. În acest timp Biserica *„stăruia în învăţătura apostolilor" (Faptele Apostolilor 2, 42).*

În timpul celei de-a doua călătorii misionare, cca 50-52, Apostolul Pavel a întemeiat mai multe Biserici în toată Grecia. Scriptura descrie în amănunt călătoriile Sfântului Pavel, iar prima sa Biserică întemeiată a fost în Grecia de nord-est, în Neapolis (**Faptele Apostolilor 16, 11**), acum numită Karalla, care era situată în regiunea cunoscută sub numele de Macedonia. Îl vedem apoi pe Apostolul Pavel că, pe când se afla încă în Macedonia, a întemeiat o Biserică în Filipi (**Faptele Apostolilor 16, 12**), cu ajutorul unei femei preacucernice, Lidia (**Faptele Apostolilor 16, 14-15**).

Biserica din Filipi era deosebit de credincioasă (Filipeni 4, 15), fiind singurul destinatar al unei epistole pauline al cărui cler este menţionat în cuvântul de întâmpinare: *„Tuturor sfinţilor întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii şi diaconii" (Filipeni 1, 1).* De asemenea, binecunoscutul episod al întemniţării Sfântului Pavel şi a lui Silas – cântând imne, neevadând în timpul unui cutremur şi botezând pe temnicer – s-a petrecut în Filipi (**Faptele Apostolilor 16, 19-34**).

Apoi Sfântul Pavel a întemeiat mai multe Biserici în Grecia de nord, inclusiv la Amfipolis şi Apolonia (**Faptele Apostolilor 17, 1**), şi de asemenea în Tesalonic (**Faptele Apostolilor 17, 1; 4, 1; I Tesaloniceni 1, 1-8**). Pe urmă, înainte de a se îndrepta către Atena



(**Faptele Apostolilor 17, 15-34**), Sfântul Pavel a întemeiat o Biserică la Bereea (**Faptele Apostolilor 17, 10-12**).

În primele zile ale Bisericii, multe comunităţi sau biserici se găseau în căminele credincioşilor convertiţi de Sfântul Pavel. Sfântul Pavel a convertit mulţi oameni în Corint, incluzându-l aici şi pe Iustus (**Faptele Apostolilor 18, 7**), Crispus (**Faptele Apostolilor 18, 8**) şi Gaius, care este numit *„gazda a toată Biserica" (**Romani 16, 23**).*

Apostolul Pavel a rămas în Corint pentru un an şi jumătate (**Faptele Apostolilor 18, 11**) iar Scriptura face, de asemenea, referire la Biserica din Corint în **I Corinteni 1, 2** şi **II Corinteni 1, 1**.

Sfânta Tradiţie ne spune că Sfântul Pavel a scris cel puţin şase epistole pe când se afla în Grecia:

Întâia epistolă către Tesaloniceni din Corint în 51-52 d. Hr.

A doua epistolă către Tesaloniceni din Corint în 51-52 d. Hr.

A doua epistolă către Corinteni din Macedonia în 55-57 d. Hr.

Epistola către Romani din Corint 55-57 d. Hr.

Întâia epistolă către Timotei din Macedonia, probabil Filipi, în 63-65 d. Hr. (după întemniţarea sa la Roma, descrisă în **Faptele Apostolilor 28**).

Epistola către Tit, la fel ca Întâia epistolă către Timotei.

Ştim din Noul Testament că cinci epistole au fost scrise de Sfântul Pavel Bisericilor din Grecia: I Corinteni, II Corinteni, Filipeni, I Tesaloniceni şi II Tesaloniceni.

Cele cinci Patriarhii, sectele schismatice şi Sinoadele

Biserica Primară a fost un singur Trup al lui Hristos şi existau cinci Patriarhii sau centre principale: Constantinopol (Istanbul), Ierusalim, Antiohia, Alexandria şi Roma. În timp ce anumiţi falşi învăţători şi anumite secte schismatice vătămau Biserica Primară,

încă din secolele de început aceste îndepărtări de credinţa apostolică au fost dezbătute de sinoadele episcopilor şi considerate drept eretice. Biserica a rămas un ansamblu coerent.

Modalitatea sinoadelor de a aborda dezbinările, învăţăturile false şi disputele îşi are originea în Scriptură. De exemplu, în anul 49 s-a ivit o neînţelegere dacă păgânii convertiţi trebuiau să adere la legea iudaică şi să fie circumcişi, o dispută pe care episcopii locali nu au putut să o soluţioneze. Ulterior, Apostolii Pavel şi Barnaba au dus chestiunea la Ierusalim şi astfel a fost convocat Sinodul de la Ierusalim (vezi **Faptele Apostolilor 15, 1-2, 6**).

Acest precedent scripturistic pentru întrunirea de sinoade a limitat posibilitatea interpretării greşite a învăţăturii apostolice şi răspândirea de secte schismatice. Oricum, aceasta nu înseamnă a spune că în Biserica Primară nu au existat dispute importante şi învăţături false. Au existat numeroase exemple:

Afirmaţiile lui Nestorie cum că în Hristos există două persoane, una divină şi celalaltă omenească.

Concepţia lui Origen potrivit căreia Dumnezeu avea trăsături omeneşti fizice.

Afirmaţiile lui Eutihie cum că umanitatea lui Iisus a fost absorbită de dumnezeirea Lui.

Afirmaţia lui Arie cum că Iisus Hristos era creat, fapt ce a dat naştere ereziei ariene care susţinea că a fost o perioadă de timp în care Fiul lui Dumnezeu nu a existat.

În acţiunea lor de combatere a acestor false învăţături, Părinţii Bisericii secolului al IV-lea precum Sfântul Vasile, Sfântul Atanasie, Sfântul Chiril al Alexandriei, Sfântul Grigorie de Nyssa şi Sfântul Ioan Gură de Aur au convocat sinoade ecumenice (*ecumenic* provenind de la cuvântul grec care înseamnă „întreaga lume locuită"). Aceste sinoade nu au fost întrunite cu scopul de a inventa o doctrină nouă sau de a crea biserici noi, ci mai degrabă au funcţionat pentru a păstra ceea ce Hristos îi învăţase pe Apostoli

(*i.e.*, credinţa apostolică) şi au luptat împotriva răspândirii de învăţături false.

Primul Sinod Ecumenic, ţinut la Niceea în 325 d.Hr., a înfrânt erezia ariană şi a emis declaraţia universală a credinţei ortodoxe pe care o cunoaştem sub numele de Crezul niceean. Au avut loc şapte Sinoade Ecumenice, ţinute între 325 şi 787, ca de altfel şi multe alte sinoade locale importante precum cel de-al treilea sinod de la Cartagina, din 397, unde a fost definitivată şi adoptată lista canonică de cărţi care alcătuiesc Biblia[3].

Scriptura condamnă schisma:

„Vă îndemn, fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să vorbiţi la fel şi să nu fie dezbinări între voi; ci să fiţi cu totul uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere" (I Corinteni 1, 10). Cuvântul grec pentru „dezbinare" este schismata, schismă, precum în versetul *„Aud că... între voi sunt dezbinări" (**I Corinteni 11, 18**).*

Tot Scriptura afirmă, de asemenea: *„să nu fie dezbinare în trup" (**I Corinteni 12, 25**). „...Noi, cei mulţi, un trup suntem în Hristos" (**Romani 12, 5;*** de asemenea, ***I Corinteni 10, 17***) şi *„Este un [singur] trup" (**Efeseni 4, 4**).*

Ulterior, interdicţii suplimentare în privinţa schismei găsim în epistola Sfântului Clement către Biserica din Corint, din anul 95, citată de noi mai devreme: „Dezbinarea [schisma] voastră i-a dus pe mulţi în păcat, a creat multe îndoieli, i-a făcut pe mulţi să deznădăjduiască, a adus întristare peste toţi".

Sfântul Ignatie, în anul 107, pe când se afla pe drumul ce lega Antiohia de Roma (mergând în capitala imperiului pentru a fi martirizat), a scris şapte epistole către mai multe Biserici. Una din chestiunile dezbătute era problema schismei. El scrie Bisericii din

[3] Anexa a 2-a oferă o descriere a Sinoadelor Ecumenice ale Bisericii.

Smirna: „Fugiţi de dezbinări fiindcă ele sunt începutul tuturor relelor". De asemenea, Sfântul Ignatie învăţa astfel Biserica din Filipi: „Fugiţi de dezbinare şi de învăţătura greşită"; „nu vă lăsaţi amăgiţi, fraţii mei: dacă cineva îl urmează pe cel ce a făcut schisma, el nu va moşteni Împărăţia lui Dumnezeu".

Putem, de asemenea, să aducem în discuţie ***Didahia***, un text care mai este cunoscut sub numele de *Învăţătura Domnului prin cei Doisprezece Apostoli către neamuri* şi care a păstrat tradiţia orală potrivit căreia convertiţii dintre neamuri erau astfel îndemnaţi: „Nu provocaţi dezbinări [schisme]" (*Did.*, 4, 3). Întreaga creştinătate a primelor veacuri condamna cu fermitate schisma.

Roma uzurpă puterea

Până la începutul secolului al IV-lea Patriarhia ecumenică, sau „conducătoare", se afla la Roma. Principiul specific Romei, *Primus inter pares* („primul dintre egali"), a fost menţinut peste cele cinci Patriarhii: Constantinopol, Ierusalim, Alexandria, Antiohia şi Roma. Aceasta nu înseamnă a spune că Roma era mai presus de celelalte patru.

În 313 împăratul Constantin s-a convertit la Creştinism şi a emis Edictul de la Milan prin care toate religiile, inclusiv Creştinismul, deveneau legale în întreg Imperiul roman. Roma a început să susţină concepţia arogantă a supremaţiei papale, o falsitate bazată pe ideea că dacă Apostolul Petru fusese [chipurile] episcopul Romei, atunci aceasta îndreptăţea scaunul episcopal al Romei să deţină întâietatea. Această îndepărtare de practica Bisericii – disputele trebuiau soluţionate de sinoade alcătuite din episcopi care deţineau o autoritate egală – s-a amplificat rapid, în special între 590 şi 604, în timpul Papei Grigorie.

Pretenţia la primat a Romei a dus în curând la răspândirea abuzurilor. De exemplu, în 589, la un sinod local din Toledo, Spania, a fost emis un act care profera învăţătura greşită cum că

Duhul Sfânt purcede şi de la Tatăl şi de la Fiul. Aceasta se afla în opoziţie directă cu adăugirea operată de Sinodul II Ecumenic la Crezul niceean, potrivit căreia Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl. A apărut, de asemenea, falsul numit *Donaţia lui Constantin*, un document care pretindea că tot clerul se afla sub autoritatea episcopului Romei. Lorenzo Valla a demonstrat, la mijlocul secolului al XV-lea, că acest „document" este un fals.

Acţiunile unilaterale din partea Romei au continuat de-a lungul secolelor. Cu toate acestea, pentru primii o mie de ani ai Creştinismului, între secolul I şi secolul al XI-lea a existat o singură Biserică. Exista o singură credinţă, credinţa predată de Apostoli.

La începutul celui de-al doilea mileniu al Bisericii tensiunile mocneau între Biserica Răsăriteană - vorbitoare de greacă (Grecia, Asia Mică şi Orientul Mijlociu) şi Biserica Apuseană (Europa Occidentală). Răsăritul creştin a menţinut Constantinopolul ca patriarhie a sa dar a păstrat şi patriarhiile Alexandriei, Ierusalimului şi Antiohiei, în timp ce centrul Creştinismului Apusean era Roma. În plus, acţiunile separatiste ale Bisericii Apusene din secolul al XI-lea au fost devastatoare pentru puţina unitate care mai exista între Bisericile Răsăriteană şi Apuseană. Dintre aceste acţiuni separatiste enumerăm:

- adoptarea lui *Filioque*, alterarea din 589 a Crezului Niceean (clauză ce stipula că Duhul Sfânt purcede din Tatăl şi din Fiul), fără să fi fost convocat sinodul necesar.
- impunerea celibatului clerului.
- preluarea controlului bisericilor din Sudul Italiei care se aflau sub jurisdicţia Constantinopolului.
- folosirea autorităţii pentru a hotărî persoana care să ocupe tronul Patriarhiei Constantinopolului, scaunul Răsăritului creştin.

Aceastea şi multe alte încălcări unilaterale ale Romei au atins apogeul în timpul Papei Leon al IX-lea (1048-1054) şi au stabilit scena pentru acţiunile radicale care se vor petrece după moartea sa.

Ne referim aici mai ales la excomunicarea de către Roma a Patriarhului Cerularie. Urmarea a fost că Patriarhul Cerularie şi Patriarhii Antiohiei, Alexandriei şi Ierusalimului l-au excomunicat pe Papa Romei. Acesta a fost catalizatorul Marii Schisme din 1054, separarea permanentă a Romei de celelalte patru centre ale Creştinismului.

Biserica era cuprinsă de tumult însă drama nu s-a sfârşit aici. La scurtă vreme după Marea Schismă, Biserica Romano-Catolică a iniţiat patru cruciade între sfârşitul secolului al XII-lea şi începutul secolului al XIII-lea. Se dorea ca prin aceste campanii să fie eliberată Ţara Sfântă de dominaţia islamică. Un interes special îl reprezintă cruciada a IV-a din 1204 când cruciaţii din Biserica Apuseană au călătorit prin teritoriile Bisericii Ortodoxe Răsăritene, însă, în loc să ajungă la Ierusalim ca să elibereze Ţara Sfântă, au mărşăluit către Constantinopol şi au lansat un atac hain. Mulţi creştini răsăriteni au fost masacraţi, bisericile ortodoxe au fost pângărite iar Patriarhii Constantinopolului, Antiohiei şi Ierusalimului au fost în cele din urmă înlocuiţi cu prelaţi latini. Deşi ulterior patriarhii creştini răsăriteni au fost repuşi în scaunele lor, acţiunile Bisericii Apusene au pecetluit cu sânge sciziunea dintre Răsărit şi Apus.

Capitolul II

Sfânta Tradiţie

Înainte de a continua să cercetăm schisma dintre Biserica Romană Apuseană şi numeroasele secte protestante care au apărut în urma Reformei, trebuie să aruncăm o privire mai atentă asupra a ce era Biserica Primară. Iar pentru a face aceasta trebuie să vedem ce este Sfânta Tradiţie.

Putem defini Sfânta Tradiţie afirmând că Biserica noutestamentară istorică a crezut mereu într-o tradiţie care includea:

1. Învăţătura apostolică pe care Domnul Iisus Hristos a încredinţat-o Apostolilor Săi, *i.e.*, ***I Timotei 1, 11***: *„După Evanghelia slavei fericitului Dumnezeu, cea încredinţată mie [Apostolului Pavel]".*

2. Biserica, pe care a întemeiat-o Domnul Iisus Hristos (Matei 16, 18) în primul secol la Cincizecime (Faptele Apostolilor 2, 1-4) – Biserica fiind păstrătoarea învăţăturii apostolice (I Timotei 3, 15).

3. Părinţii Bisericii, urmaşii Apostolilor (II Timotei 2, 2), autori şi exegeţi ai învăţăturilor orale şi scrise, participanţi la sinoade (şi care au alcătuit simboalele de credinţă sinodale) şi cei care au alcătuit canonul Bibliei.

4. Scriptura (Biblia), care a apărut din viaţa Bisericii Primare şi a fost definitivată la sfârşitul secolului al IV-lea.

Cele patru componente ale Tradiţiei

Aceste patru componente constituie *„credinţa dată sfinţilor, odată pentru totdeauna"* (***Iuda 1, 3***). În această calitate ele sunt la fel de normative şi nu pot fi separate una de cealaltă, nici nu se pot contrazice una pe cealaltă şi nici nu poate o componentă să

dobândească întâietate faţă de altă componentă. Din nefericire, aceasta este exact ceea ce a ajuns să se petreacă în Protestantism, de vreme ce numai Biblia a fost acceptată în timp ce celelalte componente au fost nesocotite. Acest fapt se împotrivea chiar pretenţiilor Protestantismului, fiindcă Biblia a izvorât din celelalte trei componente ale Sfintei Tradiţii.

Biblia (Noul Testament) a fost scrisă în contextul vieţii de început a Bisericii. Biblia cuprinde învăţătura apostolică orală şi scrisă. Iar lucrarea Sfinţilor Părinţi de adunare a canonului Scripturii la un loc, dându-i forma unei cărţi, este inseparabilă de autenticitatea acestei cărţi. În mod limpede, aceste trei aspecte ale Sfintei Tradiţii sunt inseparabile de *Sfânta Biblie.*

Pentru a lămuri mai profund această actualitate, să aruncăm o privire asupra fiecărei componente a Sfintei Tradiţii.

Învăţătura Apostolică

Învăţătura Apostolică este ceea ce Domnul nostru Iisus Hristos a predat Apostolilor Săi. La aceasta face aluzie textul din ***I Timotei 1, 11:*** *„După Evanghelia slavei fericitului Dumnezeu, cea încredinţată mie"* şi este întărit mai mult de următoarele versete:

„Învăţându-le să păzească toate câte [Eu, Iisus Hristos] v-am poruncit vouă [Ucenicilor Săi]" (***Matei 28, 20***).

„Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat şi vouă" (***I Corinteni 11, 23***).

„Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce şi eu am primit" (***I Corinteni 15, 3***).

„Pentru că nici eu n-am primit-o de la om, nici n-am învăţat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos" (***Galateni 1, 12***).

„Că prin descoperire mi s-a dat în cunoştinţă această taină, precum v-am scris înainte pe scurt" (***Efeseni 3, 3***).

Pe lângă înțelegerea faptului că învățătura apostolică a venit de la Mântuitorul trebuie să reținem faptul că mare parte din ea a fost transmisă oral apostolilor, un adevăr pe care o parte din versetele de mai sus îl atestă (I Corinteni 11, 23 și I Corinteni 15, 3) și pe care un alt pasaj din Scriptură îl validează:

„Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă" (***Matei 29, 19-20***).

„Și când treceau prin cetăți, învățau să păzească învățăturile rânduite de apostolii și de preoții din Ierusalim" (***Faptele Apostolilor 16, 4***).

„Celelalte însă le voi rândui când voi veni" (***I Corinteni 11, 34***).

„Ține dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine" (***II Timotei 1, 13***).

„Și cele ce ai auzit de la mine, cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții" (***II Timotei 2, 2***).

Didahia *și tradiția orală*

O altă dovadă a faptului că învățătura apostolică a fost transmisă în mare parte prin tradiție orală o reprezintă lucrarea intitulată *Didahia*. *Didahia* este doctrina apostolică orală păstrată [în scris], învățăturile rostite de apostoli, care erau folosite în Bisericile de pe întreg cuprinsul Imperiului roman din primul secol pentru a-i instrui pe convertiții ce proveneau din rândul neamurilor. Inițial, acest corp de doctrină nu avea nici un titlu; era pur și simplu învățătura orală transmisă credincioșilor după moartea lui Hristos și înainte de scrierile Noului Testament. În cele din urmă, aceste învățături au fost așternute în scris și li s-a dat denumirea generală

de *Învăţătura Domnului prin cei Doisprezece Apostoli către neamuri*. *Didahia* poate fi împărţită în cinci secţiuni generale:

Instruirea creştinului în „Calea vieţii" (pusă în contrast cu „Calea morţii");

Regulile (precum cele despre post, alimentaţie, botez, Euharistie, rugăciune şi aşa mai departe);

Învăţături despre oaspeţi (cum să fie adeverită buna lor credinţă şi cum să li se acorde ospitalitate);

Învăţături despre jertfire şi purtarea în comunitate;

Pregătirea pentru a Doua Venire a Domnului.

Învăţătura orală poate fi presupusă din textul său. De exemplu, novicii sunt învăţaţi să cinstească „pe cei care vă *vorbesc* cuvântul lui Dumnezeu" (*Did.* 4, 1; italicele adăugate) iar novicilor li se spune să tremure „la *cuvintele* pe care le-au *auzit*" (*Did.* 3, 8).

De la Adam până la perioada avraamică şi probabil chiar şi cea a lui Moise, istoria era păstrată oral. Şi nu avem nici o dificultate în a atribui autoritate deplină versiunilor scrise ulterioare ale acestei tradiţii orale în Vechiul Testament. Mai mult, din vremea lui Iisus până la definitivarea canonului Scripturii (29 d. Hr.-397 d. Hr.), cea mai mare parte a învăţăturii Bisericii a fost transmisă oral. Dacă nu avem încredere în acea tradiţie orală, atunci nu putem avea încredere în Scripturi. Aceasta duce la cerinţa ca cei ce primesc tradiţia orală să adere la ea neclintit, *i.e.* o altă realitate pe care Scriptura o autentifică:

„...*să vă păziţi de cei ce fac dezbinări şi sminteli împotriva învăţăturii pe care aţi primit-o*" (**Romani 16, 17**).

„...*ţineţi predaniile cum vi le-am dat*" (**I Corinteni 11, 2**).

„...*staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră*" (**II Tesaloniceni 2, 15**).

„...*să vă feriţi de orice frate care umblă fără rânduială şi nu după predania pe care aţi primit-o de la noi*" (**II Tesaloniceni 3, 6**).

„...*păzeşte comoara ce ţi s-a încredinţat*" (**I Timotei 6, 20**).

„Ţine dreptarul cuvintelor sănătoase pe care le-ai auzit de la mine, cu credinţa şi cu iubirea ce este în Hristos Iisus. Comoara cea bună ce ţi s-a încredinţat, păzeşte-o cu ajutorul Sfântului Duh, Care sălăşluieşte întru noi” (***II Timotei 1, 13-14***).

„Şi cele ce ai auzit de la mine, cu mulţi martori de faţă, acestea le încredinţează la oameni credincioşi” (***II Timotei 2, 2***).

Desigur, vorbim despre învăţătura apostolică încredinţată de Hristos ucenicilor, nu o tradiţie inventată de om, iar a face deosebire între cele două este un lucru vital. Biblia învaţă astfel: *„Luaţi aminte să nu vă fure minţile cineva cu filozofia şi cu deşarta înşelăciune din predania omenească, după înţelesurile cele slabe ale lumii şi nu după Hristos”* (**Coloseni 2, *8***).

Un exemplu de „predanie omenească” pe care Fiul lui Dumnezeu l-a oferit este activitatea fariseilor: *„Căci lăsând porunca lui Dumnezeu, ţineţi datina oamenilor: spălarea urcioarelor şi a paharelor şi altele ca acestea multe, pe care le faceţi”* (***Marcu 7, 8***).

În contrast cu aceste predanii/tradiţii omeneşti vedem în Scriptură un exemplu despre cum Apostolul Pavel s-a străduit să se supună predaniei/tradiţiei de la Dumnezeu: *„Apoi, după paisprezece ani, m-am suit iarăşi la Ierusalim cu Barnaba, luând cu mine şi pe Tit. M-am suit, potrivit unei descoperiri, şi le-am arătat Evanghelia pe care o propovăduiesc la neamuri, îndeosebi celor mai de seamă, ca nu cumva să alerg sau să fi alergat în zadar... Şi cunoscând harul ce mi-a fost dat mie, Iacov şi Chefa [Petru] şi Ioan, cei socotiţi a fi stâlpi, mi-au dat mie şi lui Barnaba dreapta spre unire cu ei”* (***Galateni 2, 1-2, 9***). Şi, de asemenea, vedem că a ţine cu credincioşie de învăţătura apostolică înseamnă să fii docil şi responsabil: *„Iar când Chefa a venit în Antiohia, pe faţă i-am stat împotrivă, căci era vrednic de înfruntare”* (***Galateni 2, 11***).

Aceste exemple al modului de a rămâne lipit de credinţa apostolică rămân valabile şi astăzi: *„Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi. Nu vă lăsaţi furaţi de învăţăturile străine cele de*

multe feluri; căci bine este să vă întăriţi prin har inima voastră, nu cu mâncăruri, de la care n-au avut nici un folos cei ce au umblat cu ele" (***Evrei 13, 8-9***).

După cum se vede, Sfânta Tradiţie (ca *parádoseis*) trebuie să fie transmisă sau predată fără alterări. Sfânta Tradiţie cuprinde:

i. Învăţăturile transmise pe cale orală de Domnul Iisus Hristos ucenicilor Săi.

ii. Învăţăturile Apostolilor atât orale cât şi scrise.

iii. Învăţăturile Părinţilor Bisericii (succesorii Apostolilor).

Sfânta Tradiţie scrisă şi orală din primul şi al doilea secol – care a precedat cu două secole canonul finalizat al Bibliei – cuprinde învăţătura apostolică şi nu poate fi separată de celelalte componente ale Sfintei Tradiţii.

Biserica cea una şi adevărată

Pentru a identifica Biserica Ortodoxă drept Biserica întemeiată de Domnul Iisus Hristos şi singura Biserică adevărată este esenţial ca să o identificăm drept Biserica cea călăuzită de Apostoli. Biserica nu a acceptat niciodată învăţăturile false sau sectele schismatice. Orice deviere de la învăţăturile Apostolice şi ale Părinţilor Bisericii denotă impostura. Mai mult, nici o grupare căreia nu i se pot stabili originile încă din perioada Noului Testament nu poate fi considerată Biserica cea una întemeiată de Fiul lui Dumnezeu.

Biserica este Trupul armonios, cel unu, al lui Hristos: *„Aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Hristos"* (***Romani 12, 5***) şi *„Este un trup..."* (***Efeseni 4, 4***) nu mii de secte divergente care sunt în dezacord una cu cealaltă. Iar Biserica nu a încetat niciodată să existe. *„Voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui"*

(*Matei 16, 18*). Şi *„Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârşitul veacului"* (*Matei 18, 20*).

Cu alte cuvinte, afirmaţia protestanţilor cum că ar fi existat o perioadă, cunoscută drept Evul Mediu [Întunecat], în timpul căreia Biserica lui Iisus Hristos ar fi încetat temporar să existe (şi a fost apoi restabilită de Protestantism în timpul Reformei din secolul al XVI-lea) este respinsă de Scriptură. Este cu neputinţă ca Biserica să fie dezbinată, călăuzită fiind de Duhul Sfânt către tot adevărul (Ioan 14, 26; Ioan 16, 13), ca loc în care odihneşte Dumnezeu în Duhul (Efeseni 2, 22), ca stâlpul şi temelia adevărului (I Timotei 3, 15), şi ca Trupul cel unu (Romani 12, 5; Efeseni 4, 4).

Canonul Scripturilor

Scriptura (Noul Testament) reprezintă scrierile apostolice din primul secol, iar Sfinţii Apostoli Iuda şi Luca descriu ceeea ce le-a lăsat Domnul Iisus Hristos şi ceea ce ei au predat cu credincioşie convertiţilor din Biserica Primară. Aceste scrieri funcţionează pentru a păstra o parte din învăţătura apostolică scrisă pe care Părinţii Bisericii puteau să o interpreteze şi să o folosească pentru instruirea credincioşilor, împreună cu tradiţiile orale păstrate de Biserică. Astfel era situaţia în primele secole ale Bisericii, Părinţii Bisericii învăţându-i pe credincioşi prin intermediul învăţăturilor apostolice orale şi scrise. Oricum, falşii învăţători au început să răspândească doctrine eretice pentru care ei pretindeau în mod înşelător autoritate apostolică. Nevoia de a forma un canon universal al Scripturii a devenit urgentă, iar Părinţii Bisericii şi-au asumat această sarcină la mijlocul secolului al IV-lea.

La un sinod din Laodiceea (Asia Mică), ţinut în 363, a fost stabilită lista cu cărţile canonice ale Vechiului şi Noului Testament ce puteau fi folosite de Biserică (mai puţin Cartea Apocalipsei). Aceasta a fost urmată de cea mai timpurie numerotare a celor douăzeci şi şapte de cărţi noutestamentare, realizată în 367 de

Sfântul Atanasie (295-373). Apoi, a avut loc al treilea sinod de la Cartagina (Nordul Africi) când a fost finalizată lista cărţilor canonice ale Vechiului şi Noului Testament.

Scopul Bisericii, în acţiunea de stabilire a acestei liste normative de cărţi, sub nici o formă nu urmărea să facă inutile celelalte trei componente ale Sfintei Tradiţii: învăţătura apostolică, Biserica şi Părinţii Bisericii. În schimb, canonul noutestamentar al Scripturii a slujit la protejarea Bisericii de falsele învăţături. Canonul Scripturii a fost adăugat celorlalte trei părţi ale Sfintei Tradiţii pentru a le păstra şi păzi, nu înlocui.

Mai mult, Noul Testament nu a fost niciodată perceput ca o adunare *all-inclusive* a tuturor învăţăturilor despre fiecare aspect al vieţii creştine dat de Domnul Iisus Hristos, de Apostoli şi de Părinţii Bisericii:

„Deci şi alte multe minuni a făcut Iisus înaintea ucenicilor Săi, care nu sunt scrise în cartea aceasta" (***Ioan 20, 30***).

„Dar sunt şi alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus şi care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărţile ce s-ar fi scris" (***Ioan 21, 25***).

„Minunile" în Ioan 20, 30 şi „lucrurile" în Ioan 21, 25 cuprind ceea ce Domnul Iisus Hristos a predat apostolilor. Din nou, toate cele patru părţi ale Sfintei Tradiţii conlucrează şi formează o barieră fără cusur împotriva falsei învăţături.

Capitolul III

Sola Scriptura

Sola Scriptura este un concept potrivit căruia Scriptura este suficientă pentru a-L cunoaşte pe Dumnezeu şi a învăţa despre viaţa în Hristos. Adică, pentru a interpreta Scriptura nu este nevoie de ajutor din partea Bisericii celei vechi de două mii de ani.

Biblia, o chestiune „personală"

Conceptul protestant de *Sola Scriptura* insistă că interpretarea Bibliei este o chestiune personală. Aceasta este o atitudine care nu numai că implică o îndepărtare de ceea ce s-a crezut universal şi consecvent de Creştinism din vremea lui Hristos, dar care şi contrazice în mod direct chiar Biblia:

„Aceasta ştiind mai dinainte că nici o proorocie a Scripturii nu se tâlcuieşte după socotinţa fiecăruia" (***II Petru 1, 20***).

Această „dogmă" – „numai Scriptura" – a fost un produs al opoziţiei Reformei protestante faţă de abuzurile comise de Biserica Apuseană a Romei sub Papa Leon al X-lea, la începutul secolului al XVI-lea. Fiindcă criticile lui Martin Luther nu au dus la măsuri de îndreptare a neorânduielilor din Biserica Romei, reformatorii protestanţi nu au avut altă soluţie decât să renunţe la religia organizată şi la autoritatea Bisericii. Acesta a fost un itinerariu care i-a despărţit pe protestanţi de orice altă sprijinire a lor pe învăţătura apostolică, pe Biserică şi pe Sfinţii Părinţi.

A existat o altă alternativă la despărţirea de Roma. Reformatorii protestanţi ar fi putut să se întoarcă la Biserica întemeiată de Domnul Iisus Hristos în secolul întâi. Din nefericire,

această cale nu a fost urmată şi, fără nici o altă legătură cu Biserica Noului Testament, Protestantismul s-a găsit aruncat în voia valurilor şi în dilema falsei soluţii „fiecare doar pentru sine".

Biserica este călăuzită de Duhul Sfânt la tot adevărul (***Ioan 14, 26***; ***Ioan 16, 13***)*, este locul în care sălăşluieşte Domnul în Duhul* (***Efeseni 2, 22***) *şi este stâlpul şi temelia adevărului* (***I Timotei 3, 15***). Prin urmare, Biserica slujeşte ca păzitoare şi depozitar al învăţăturii apostolice (care, parţial, implică Scriptura scrisă). Astfel, a ne îndepărta de Biserică determină, de asemenea, depărtarea de ceea ce Trupul lui Hristos a crezut dintotdeauna, o înlocuire a acelei credinţe comune cu opinia personală. Iar în schimb aceasta subminează autoritatea Bibliei din cauza faptului că dacă omul nu se încrede în tradiţia care a produs-o, cu greu poate exista credinţă în Biblie.

Adunarea scrierilor Noului Testament într-o singură carte a fost răspunsul Bisericii şi al Părinţilor Bisericii din secolul al IV-lea la apariţia învăţăturilor false care pretindeau autoritate apostolică. Vom arunca acum o privire asupra a o parte din problemele ridicate de principiul *Sola Scriptura* care au avut cele mai mari consecinţe.

Problema protestantă

La ***Matei 7, 15-20*** suntem astfel învăţaţi:

„Feriţi-vă de proorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veţi cunoaşte. Au doară culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărăcini? Aşa că orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pom bun să facă roade rele, nici pom rău să facă roade bune. Iar orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc. De aceea, după roadele lor îi veţi cunoaşte".

Cercetând roadele care apar din principiul *Sola Scriptura*, eroarea acestuia sau mai bine zis minciuna sa devine foarte evidentă:

i. Teoria protestantă a siguranţei veşnice, „odată mântuit, totdeauna mântuit" (care va fi discutată într-un capitol ulterior), susţine că, după momentul iniţial al credinţei în Hristos, mântuirea nu poate fi pierdută. Oricum, Sinoadele Bisericii, ca răspuns la schismatici precum montaniştii (care întrebuinţau versete scripturistice precum Evrei 6, 4-6 ca să susţină că nu există întoarcere [pocăinţă] de la apostazie)[4], a stabilit că cei care apostaziază se pot pocăi. Ideea este că Scriptura (Evrei 6, 4-6) şi Biserica (Sinodul din 314 de la Ancira) recunosc ambele posibilitatea apostazierii după ce iniţial s-a crezut în Mântuitorul.

ii. Cele mai multe denominaţiuni protestante refuză să accepte şi să recite *Crezul de la Niceea* probabil din cauza expresiei „Cred într-una sfântă, sobornicească şi apostolească Biserică". Oricare ar fi motivul, *Crezul Niceean* a fost alcătuit la Sinodul I Ecumenic, ţinut în 325 la Niceea, ca afirmaţie standard de credinţă, a credinţei Bisercii întemeiată de Hristos, iar a nesocoti acest Crez înseamnă o îndepărtare de „credinţa dată sfinţilor, odată pentru totdeauna" (Iuda 1, 3).

iii. Ultimul Sinod ecumenic, ţinut în 787 d.Hr., a aprobat unanim folosirea şi venerarea icoanelor în timp ce Protestantismul condamnă ca „idolatrie" folosirea icoanelor.

---

[4] La *Evrei 6, 4-6* citim: „Căci este cu neputinţă pentru cei ce s-au luminat odată şi au gustat darul cel ceresc şi părtaşi s-au făcut Duhului Sfânt, şi au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu şi puterile veacului viitor, cu neputinţă este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăşi spre pocăinţă, fiindcă ei răstignesc loruşi, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu şi-L fac de batjocură".

Una din numeroasele probleme insurmontabile din cadrul Protestantismului o reprezintă dilema ce rezultă din afirmaţia că Duhul Sfânt oferă fiecărui credincios o interpretare exactă a Scripturii (temelia principiului *Sola Scriptura*). Totuşi, există nenumărate înţelegeri contradictorii ale aceloraşi versete. Să luăm, de exemplu, controversa despre botezul pruncilor sau faptul că, în ziua de azi, unele denominaţiuni protestante tolerează divorţul iar altele nu; sau modul în care interpretează ele din punct de vedere biblic învăţăturile despre aşa numitele Vremuri de pe urmă. Apoi sunt învăţăturile despre consumul de alcool, fumatul, dansul despre care unii protestanţi spun că sunt păcate iar alţii nu, şi fiecare pretinde că deţine „texte doveditoare" din Scriptură. Lista neînţelegerilor este aproape fără de capăt iar aceasta în condiţiile în care nu ţinem cont de toate interpretările Bibliei făcute de către facţiunile „liberale" sau „conservatoare". De exemplu, cât de „literală" este Scriptura? În cadrul Protestantismului niciodată nu există un răspuns definitiv, doar pretenţii de autoritate pentru multe mini-tradiţii.

Scriptura spune că *„Iisus Hristos, ieri şi azi şi în veci, este acelaşi"* (***Evrei 13, 8***) deci nu este posibil să existe două interpretări valide ale Scripturii. Ideea foarte greşită că Duhul Sfânt oferă milioane de diferite semnificaţii duce la o altă dilemă neverosimilă, anume, necesitatea de a susţine că, dacă există un singur Duh Sfânt şi o singură interpretare a Bibliei, atunci oricine contrazice semnificaţia susţinută de o denominaţiune sau de o persoană trebuie să fie considerat ca fiind ne-creştin(ă). O astfel de stare fragmentată cu siguranţă nu reprezintă trupul cel unu al lui Hristos. Fiindcă existenţa unui dezacord atât de mare asupra a ce spune Scriptura pune sub semnul îndoielii premiza principiului *Sola Scriptura*. Adică, în conformitate cu acest principiu este deplin acceptabilă fie existenţa a milioane de interpretări biblice contradictorii, fie a considera ca necreştin pe orice persoană sau grup care nu aderă la o anumită înţelegere a Scripturii, ceea ce este în mod clar contradictoriu.

O altă consecinţă ciudată a principiului *Sola Scriptura* este nesocotirea anumitor pasaje biblice în favoarea altora. Aceasta este alarmant în special fiindcă preceptul *Sola Scriptura* include controversa următoare: Scriptura este singura autoritate obligatorie şi totuşi există multe îndepărtări de versete biblice clare. Câteva exemple:

i. Denominaţiunile protestante nu acceptă în general faptul că Domnul nostru Iisus Hristos a dăruit ucenicilor Săi puterea de a ierta păcatele. Mântuitorul a spus:

„Cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (***Ioan 20, 23***).

Tot Domnul Iisus Hristos a afirmat, de asemenea:

„Îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor şi orice vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri, şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri" (***Matei 16, 19***; vezi, de asemenea, ***Matei 18, 18***).

ii. Majoritatea protestanţilor insistă că pâinea şi vinul euharistic nu sunt Trupul şi Sângele real al lui Hristos, considerându-le în schimb drept o reamintire simbolică a tot ceea ce Iisus a împlinit pe cruce. Însă vedem că în Biblie Domnul Iisus zice: *„acesta este Trupul Meu... acesta este sângele Meu"* (***Matei 26, 26-28***).

De asemenea, Mântuitorul Iisus Hristos învaţă:

„Şi le-a zis Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică... Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură" (***Ioan 6, 53-55***).

iii. Protestanţii susţin că, după actul de credinţă în Hristos făcut de persoană, se ataşează de aceasta o mântuire care nu mai poate fi pierdută. Această teorie a „siguranţei veşnice" răstălmăceşte versete precum:

„Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălţimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru" (***Romani 8, 38-39***) şi *„Eu le dau viaţă veşnică şi nu vor pieri în veac, şi din mâna Mea nimeni nu le va răpi"* (***Ioan 10, 28***).

iv. Există şi un însoţitor sau un produs al siguranţei veşnice, interpetarea eronată a expresiei scripturistice *„dreptul din credinţă va fi viu"* (***Romani 1, 17***), la care Martin Luther a adăugat „doar" pentru a sugera faptul că omul nu se mântuieşte decât prin credinţă. Cartea lui Iacov respinge hotărât această idee:

„Aşa şi cu credinţa: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăşi" (***Iacov 2, 17***) şi din nou, *„credinţa fără de fapte moartă este"* (***Iacov 2, 20***).

De un interes deosebit, atunci când reflectăm asupra modului cum protestanţii susţin *Sola Scriptura* dar şi contrazic anumite versete din Scriptură, este faptul că aceste versete citate pentru a susţine *Sola Scriptura* sunt chiar ele însele în contradicţie cu principiul „numai Scriptura contează". De exemplu:

„Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun" (***II Timotei 3, 16-17***).

Evident, Sfântul Pavel se referea la Vechiul Testament. Aceasta înseamnă că, dacă acest verset ar fi interpretat precum o fac protestanţii, ca o invalidare a orice altceva în afara Scripturii, atunci Sfânta Tradiţie nu doar că ar trebui să fie abandonată, dar şi Noul Testament, de asemenea, ar trebui să fie îndepărtat, fiindcă nu fusese încă scris atunci când Sfântul Pavel rostea pasajul de mai sus.

În plus, în acelaşi capitol (**II Timotei 3, 8**) găsim un alt exemplu de tradiţie orală. Sunt menţionate numele Iannes şi Iambres, cei doi vrăjitori care s-au împotrivit lui Moise în Ieşire [Exod] (capitolele şapte şi opt), însă faptul că numele celor doi vrăjitori nu apar în Ieşire dar erau cunoscute de Apostolul Pavel, demonstrează pe de o parte că era întrebuinţată tradiţia orală şi, pe de altă parte, o validează ca autentică. Prin urmare, II Timotei nu slujeşte ca paragraf care fundamentează regula „numai Scriptura", ci mai degrabă adevereşte faptul că Biblia este o componentă legitimă a Sfintei Tradiţii.

Scriptura condamnă fără echivoc starea de dezbinare spirituală în comunitatea de creştini:

„Vă îndemn, fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să vorbiţi la fel şi să nu fie dezbinări între voi; ci să fiţi cu totul uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere" (***I Corinteni 1, 10***).

Versetele de la I Corinteni 11, 18 şi I Corinteni 12, 25 oferă un îndemn asemănător cu cel al Sfântului Clement, *„feriţi-vă de schisma cea nesfântă şi nesuferită"*, şi cu cel al Sfântului Ignatie: *„dacă cineva urmează pe vreun făcător de schismă, nu va moşteni Împărăţia lui Dumnezeu"*[5].

Protestantismul pare să recunoască caracterul inadecvat al stării de dezbinare. De exemplu, au fost făcute încercări de

---

[5] Epistola Sfântului Clement către Biserica din Corint, din anul 95, şi Epistola Sfântului Ignatie către Biserica din Philippi, din anul 107.

minimalizare a deosebirilor dogmatice, susţinând că acestea nu au vreo importanţă reală. Sau conceptul de unitate creştină este minimalizat prin supoziţii precum imposibilitatea ca să existe o singură interpretare universală a Scripturii, sau o singură Credinţă, o poziţie care duce la aruncarea acuzaţiei de „legalişti" sau „lipsiţi de iubire creştină" asupra celor care insistă că Biblia ne dezvăluie faptul că nu poate exista decât o singură Credinţă (cf. **Romani 12, 5; Efeseni 4, 4**). Astfel de idei au culminat în afirmaţii extravagante cum că singurul lucru de care este nevoie pentru a fi membru într-o „familie creştină" atotcuprinzătoare este „credinţa în Hristos", iar nu părtăşia la o singură credinţă.

Dispreţuirea lui Iisus Hristos şi a Bisericii Sale

Alte consecinţe ale interpretării personale a Bibliei includ acceptarea lui Iisus Hristos ca Mântuitor, dar continuând cu dispreţuirea stăpânirilor pe care El le-a orânduit asupra noastră:

„Ascultaţi pe mai-marii voştri şi vă supuneţi lor" (**Evrei 13, 17**) şi *„supuneţi-vă preoţilor"* (**I Petru 5, 5**).

În afară de dispreţuirea autorităţilor Bisericii există şi abandonarea, anterior abordată, a celorlalte trei componente ale Sfintei Tradiţii. Adică, interpretarea personală **deviază** de la ceea ce a fost crezut timp de două mii de ani; deviază de la interpretarea apostolilor, *„După Evanghelia slavei fericitului Dumnezeu, cea încredinţată mie"* (**I Timotei 1, 11**), şi a Părinţii Bisericii, *„Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat şi vouă"* (**I Corinteni 11, 23**) şi *„Căci v-am dat, întâi de toate, ceea ce şi eu am primit"* (**I Corinteni 15, 3**).

Prin *Sola Scriptura* interpretarea şi învăţătura oferită de Apostoli şi Părinţii Bisericii a fost înlocuită de intelectul omenesc

căzut al omului modern, cu siguranţă o încălcare a învăţăturii *„ţineţi predaniile cum vi le-am dat"* (**I Corinteni 11, 2**).

Credincioşii din primul veac creştin nu aveau Scriptura Noului Testament şi totuşi au trăit neîndoielnic în credinţa apostolică. Observăm o deviere de la Scriptură fiindcă mai degrabă decât să insiste că Biblia este singura călăuză pentru vieţuirea creştină, găsim în Scriptură menţiunea că creştinii credincioşi sunt un exemplu al vieţii în Hristos:

„Fraţilor, faceţi-vă următorii mei şi uitaţi-vă la aceia care umblă astfel precum ne aveţi pildă pe noi" (**Filipeni 3, 17**).

„Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos" (**I Corinteni 11, 1**).

„ ...Fă-te pildă credincioşilor" (**I Timotei 4, 12**), *de asemenea,* **I Petru 5, 3**: *„ ...pilde făcându-vă turmei".*

Protestantismul insistă pe calea *numai-Scriptura*, condamnă ca „făcute de om" şi străine scrierile Părinţilor Bisericii din secolele I şi II şi compune cărţi moderne despre „viaţa creştină" şi „interpretarea biblică". Acesta se află în contrast izbitor cu mantra citeşte-numai-Biblia. Nu doar că aici se găseşte o lipsă de consecvenţă dar este, de asemenea, incredibil de arogant ca cineva să se considere expertul şi autoritatea în locul apostolilor şi Părinţilor Bisericii.

Aroganţa protestantă

Modul individualist de raţionare şi interpretarea personală a individului protestant a înlocuit învăţătura celor care au învăţat direct de la Hristos, Apostolii, şi a celor care au decis care cărţi să facă parte din Biblie (Părinţii Bisericii). Îndepărtarea de celelalte trei componente ale Sfintei Tradiţii duce la nesocotirea anumitor părţi din Biblie. Ideile personale despre Credinţă şi Scriptură sunt nu doar

nefolositoare, ci şi periculoase, iar urmarea lor în vieţile indivizilor este mai mult decât evidentă:

* o credinţă care este fundamentată pe experienţa individuală şi pe opinia personală mai degrabă decât pe o viaţă trăită în Biserică.

* autoritatea spirituală care depinde de o interpretare personală a Scripturii în locul învăţăturii apostolice.

* individul îşi este propria biserică, propriul sinod ecumenic, propriul episcop, propriul povăţuitor duhovnicesc.

* separaţia de Trupul lui Hristos şi de modelele de închinare oferite de Biserică; apariţia situaţiei dificile caracterizate de necesitatea de a improviza continuu.

În concluzie, trebuie menţionat din nou că Biblia contrazice principiul *Sola Scriptura*, vădindu-l a fi o învăţătură falsă:

„Aceasta ştiind mai dinainte că nici o proorocie a Scripturii nu se tâlcuieşte după socotinţa fiecăruia" (***II Petru 1, 20***).



Capitolul IV

Sfintele Taine

Cultul sacramental s-a pierdut cu totul în Protestantismul modern. Sacrament înseamnă literal „taină" şi este format de la cuvântul latin *sacra* (lucrurile sfinte) şi cuvântul grecesc *menoun* (a trăi, a locui sau a persista), o unire a doi termeni care indică următorul înţeles: „un loc unde lucrurile sfinte ar trebui să fie prezente".

Taina ca „unire cu Dumnezeu"

Taina/sacramentul este o uşă prin care putem să depăşim graniţele dintre ceruri şi pământ, adică, o trecătoare care permite creştinului să călătorească de pe tărâmul fizic (pământ) în cel spiritual (ceresc sau divin) în timp ce experiază unirea directă cu Dumnezeu. Un sacrament se foloseşte de realităţi create (apa baptismală, untdelemnul sau pâinea şi vinul pentru Euharistie) şi le transformă tainic în Împărăţia lui Dumnezeu[6]. Acesta este un proces care poate fi caracterizat ca fiind harul lui Dumnezeu sau un dar al Duhului Sfânt. Cu alte cuvinte, Tainele deţin energia necreată a lui Dumnezeu şi ne conduc, prin Duhul Sfânt, la mântuire[7].

---

[6] Prin „tainic" se vrea a spune că nu se face nici o încercare de a explica cum se petrece acest proces al transformării – spre deosebire de teoria romano-catolică a transsubstanţierii, care încearcă să descrie cum elementele euharistice devin Trupul şi Sângele real al lui Hristos – în schimb Biserica acceptă pur şi simplu aceste transformări ca pe o sfântă taină.

[7] Firea lui Dumnezeu este cu neputinţă de cunoscut, aşa că aici nu se face referire decât la ceea ce ţine de energia Sa divină, harul lui Dumnezeu care poate fi perceput în lumea fizică.

Şapte Taine

Având în minte această definire a tainei, ne putem apleca asupra Tainelor pe care Domnul Iisus Hristos le-a instituit pentru noi în Biserica Sa: *„Şi din plinătatea Lui noi toţi am luat, şi **har** peste **har**. Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar **harul** şi adevărul au venit prin Iisus Hristos"* (***Ioan 1, 16-17***).

Fiindcă energia dumnezeiască a pătruns firea omenească a Domnului, putem, odată uniţi cu Mântuitorul, adopta noi înşine aceste energii ale lui Dumnezeu, proces facilitat de Sacramente.

Există şapte Taine:

1. Botezul:

„Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh" (***Matei 28, 19***);

„Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii" (***Romani 6, 4***);

„Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (***Galateni 3, 27***).

2. Mirungerea:

„Care, coborând, s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt. Căci nu Se pogorâse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezaţi în numele Domnului Iisus. Atunci îşi puneau mâinile peste ei, şi ei luau Duhul Sfânt" (***Faptele Apostolilor 8, 15-17***).

3. Spovedania:

„Cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute" (***Ioan 20, 23***);

„Mărturisiţi-vă deci unul altuia păcatele" (***Iacob 5, 16***). *„Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios şi drept, ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea"* (***I Ioan 1, 9***).

4. Euharistia:

„Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi, dând ucenicilor, a zis: «Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu». Şi luând paharul şi mulţumind, le-a dat, zicând: «Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor»" (**Matei 26, 26-28**).

5. Sfântul Maslu:

„Şi chemând pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere şi stăpânire peste toţi demonii şi să vindece bolile. Şi i-a trimis să propovăduiască împărăţia lui Dumnezeu şi să vindece pe cei bolnavi" (**Luca 9, 1-2**);

„Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Şi rugăciunea credinţei va mântui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica, şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (**Iacob 5, 14-15**).

6. Cununia:

„Şi a pus Adam nume tuturor animalelor şi tuturor păsărilor cerului şi tuturor fiarelor sălbatice; dar pentru Adam nu s-a găsit ajutor pe potriva lui. Atunci a adus Domnul Dumnezeu asupra lui Adam somn greu; şi, dacă a adormit, a luat una din coastele lui şi a plinit locul ei cu carne. Iar coasta luată din Adam a făcut-o Domnul Dumnezeu femeie şi a adus-o la Adam. Şi a zis Adam: «Iată aceasta-i os din oasele mele şi carne din carnea mea; ea se va numi femeie, pentru că este luată din bărbatul său. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va uni cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup»" (**Facere 2, 20-24**);

„Femeile să se supună bărbaţilor lor ca Domnului, pentru că bărbatul este cap femeii, precum şi Hristos este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor şi este. Ci precum Biserica se supune lui Hristos, aşa şi femeile bărbaţilor lor, întru totul. Bărbaţilor, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Hristos a iubit Biserica, şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin

cuvânt, şi ca s-o înfăţişeze Sieşi, Biserică slăvită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă şi fără de prihană. Aşadar, bărbaţii sunt datori să-şi iubească femeile ca pe înseşi trupurile lor. Cel ce-şi iubeşte femeia pe sine se iubeşte. Căci nimeni vreodată nu şi-a urât trupul său, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Hristos Biserica, pentru că suntem mădulare ale trupului Lui, din carnea Lui şi din oasele Lui. De aceea, va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică. Astfel şi voi, fiecare aşa să-şi iubească femeia ca pe sine însuşi; iar femeia să se teamă de bărbat" (***Efeseni 5, 22-33***).

7. Hirotonia:

„ ...Pe care i-au pus înaintea apostolilor, şi ei, rugându-se şi-au pus mâinile peste ei" (***Faptele Apostolilor 6, 6***);

„ ...Să aprinzi şi mai mult din nou harul lui Dumnezeu, care este în tine, prin punerea mâinilor mele" (***II Timotei 1, 6***).

Sfântul Botez

Protestantismul a diminuat sacramentul Botezului la rolul unei mărturisiri publice simbolice a credinţei în Iisus Hristos. Dar Botezul este cu mult mai mult decât o afirmare a unei adeziuni. Botezul se săvârşeşte la începutul procesului nostru de mântuire şi implică modelul apostolic de convertire, exemplu pe care îl vedem în relatarea despre Filip (diaconul, nu apostolul) şi convertirea eunucului:

„Iar Filip, deschizând gura sa şi începând de la scriptura aceasta, i-a binevestit pe Iisus. Şi, pe când mergeau pe cale, au ajuns la o apă; iar famenul a zis: Iată apă. Ce mă împiedică să fiu botezat? Filip a zis: Dacă crezi din toată inima, este cu putinţă. Şi

el, răspunzând, a zis: Cred că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu" (***Faptele Apostolilor 8, 35***).

În acest exemplu vedem un om care aude predicându-se despre Iisus Hristos, primindu-L prin credinţă şi botez. În acelaşi mod se săvârşesc astăzi în Biserica Ortodoxă convertirile. Scriptura porunceşte săvârşirea botezului:

- versetul citat anterior: *„Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh"* (***Matei 28, 19***).
- *„Cel ce va crede **şi se va boteza** se va mântui"* (***Marcu 16, 16***; italicele îngroşate adăugate).
- exemplul citat mai sus din Faptele Apostolilor 8, 35-38 despre botez ca aspect al modelului apostolic de convertire.
- şi exemplul Sfântului Pavel care l-a convertit pe temnicer, un eveniment care a inclus şi botezul: *„Şi el, luându-i la sine, în acel ceas al nopţii, a spălat rănile lor şi s-a botezat el şi toţi ai lui îndată"* (***Faptele Apostolilor 16, 33***).

În timp ce credinţa personală constituie un ingredient indispensabil pentru convertire, trebuie, de asemenea, să fie săvârşit şi botezul. Mântuirea implică aceste trei caracteristici:

1. Am fost mântuit la convertire prin credinţă şi botez.
2. Sunt mântuit, mă aflu în arenă şi trebuie să duc cursa până la sfârşit.
3. Voi fi mântuit, făgăduinţa vieţii veşnice viitoare.

Prin urmare, este esenţial să nu nesocotim procesul „sunt mântuit", nici să-l înlocuim, precum au făcut protestanţii, cu ceva lipsit de efort şi imediat[8].

---

[8] În capitolul următor, vom vedea că principiul securităţii veşnice – afirmaţia „odată mântuit" (în momentul credinţei), pentru totdeauna mântuit – nu are nici un fundament în Scriptură; oricum, este de ajuns să spunem acum că dacă mântuirea ar deveni permanentă din momentul în care a fost primit Hristos,

Cuvântul „botez" vine din grecescul *baptizo*, care înseamnă „a afunda" şi „a pune ceva în", şi este săvârşit prin afundarea în apă. *Didahia* oferă câteva detalii:

„Cu privire la botez, aşa să procedaţi: După ce aţi spus mai înainte toate cele de mai sus, botezaţi în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh [cf. Matei. 28, 19] în apă proaspătă. Iar dacă n-ai apă proaspătă, botează în altă apă; iar dacă nu poţi în apă rece, în apă caldă. Dacă nu ai de ajuns nici una nici alta, toarnă pe cap de trei ori apă în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Înainte de botez să postească cel ce botează şi cel botezat şi alţii câţiva, dacă pot. Porunceşte, însă, ca cel ce are să se boteze să postească o zi sau două înainte"[9].

În conformitate cu modul în care definim Taina [sacramentul], botezul ia ceea ce este creat – fiinţele omeneşti – şi, în timp ce foloseşte de asemenea un alt element creat – apa –, duce o persoană pe tărâmul ceresc (Împărăţia lui Dumnezeu). Această realitate este zugrăvită la ***Ioan 3, 3-5***:

„Răspuns-a Iisus şi i-a zis: 'Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăţia lui Dumnezeu'. Iar Nicodim a zis către El: 'Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale şi să se nască?'. Iisus a răspuns: 'Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu' ".

Prin urmare, botezul este calea noastră către viaţa în Hristos:

---

atunci Noul Testament nu s-ar concentra atât de în detaliu pe credinţă, ascultare, răbdare şi aşa mai departe.

9 *Didahia sau Învăţătura celor 12 Apostoli*, VII, 1-4, traducere din limba greacă de Dumitru Fecioru în *Scrierile Părinţilor apostolici*, EIBMBOR, Bucureşti, 1995, p. 30 [n. tr.].

„Căci, câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat" (***Galateni 3, 27***).

„Îngropaţi fiind împreună cu El prin botez, cu El aţi şi înviat prin credinţa în lucrarea lui Dumnezeu, Cel ce L-a înviat pe El din morţi" (**Coloseni 2, 12;** de asemenea, ***Romani 6, 3-4***).

„Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi" (***II Corinteni 5, 17***).

„Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, şi veţi primi darul Duhului Sfânt" (***Faptele Apostolilor 2, 38***).

„Sculându-te, botează-te şi spală-ţi păcatele, chemând numele Lui" (***Faptele Apostolilor 22, 16***).

„Ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt" (***Efeseni 5, 26***).

„El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi prin înnoirea Duhului Sfânt" (***Tit 3, 5***; de asemenea, ***Luca 24, 27***).

Prin intermediul botezului experiem o viaţă în Hristos autentică şi dinamică, nu o oarecare mărturisire simbolică de credinţă sau o acţiune figurată, ci mai degrabă o intrare efectivă în Împărăţia lui Dumnezeu:

„Şi celor câţi L-au primit, care cred în numele Lui, le-a dat putere ca să se facă fii ai lui Dumnezeu, care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut" (***Ioan 1, 12-13***).

„Fiind născuţi din nou nu din sămânţă stricăcioasă, ci din nestricăcioasă, prin cuvântul lui Dumnezeu cel viu şi care rămâne în veac" (***I Petru 1, 23***).

„Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi" (***Marcu 16, 16***).

„El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru dreptate, săvârşite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia naşterii celei de a doua şi

prin înnoirea Duhului Sfânt" (**Tit 3, 5**). *„Iar această mântuire prin apă închipuia botezul, care vă mântuieşte astăzi şi pe voi"* (**I Petru 3, 21**).

În Biserica Ortodoxă convertitul botezat primeşte de la naşul său un nou nume, un nume de botez. Aceasta înseamnă că, aşa precum o mamă sau un tată biologic dau un nume noului lor născut, în Biserică cel convertit primeşte un nou nume. Protestantismul, plasându-se în opoziţie faţă de Scriptură, refuză să accepte sau chiar să recunoască această practică apostolică:

- *cei „care nu din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu s-au născut"* (**Ioan 1, 13**).
- *„De nu se va naşte cineva de sus"* (**Ioan 3, 3**).
- *„De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh"* (**Ioan 3, 5**).
- *„Fiind născuţi din nou"* (**I Petru 1, 23**).

Mai mult, vedem în Biblie că Domnul Iisus Hristos a dat nume noi fiilor Săi duhovniceşti:

- *„Şi trecând, a văzut pe Levi al lui Alfeu, şezând la vamă, şi i-a zis: Urmează-Mi! Iar el, sculându-se, I-a urmat" (Marcu 2, 14); ştim că ulterior, Iisus i-a dat un nume nou lui Levi, anume Matei* (cf. **Matei 10, 2-3**).
- *„Simon, căruia i-a pus numele Petru"* (**Marcu 3, 16**).
- *„Iisus, privind la el, i-a zis: Tu eşti Simon, fiul lui Iona; tu te vei numi Chifa"* (**Ioan 1, 42**)[10].

Scriptura dezvăluie că apostolii au urmat, de asemenea, această practică: *„Iar Iosif, cel numit de apostoli Barnaba"* (**Faptele Apostolilor 4, 36**). Şi, în sfârşit, anumiţi Sfinţi Părinţi au considerat paragraful de la **Fapte 13, 9**, *„iar Saul - care se numeşte şi Pavel"*,

[10] Iona ar mai putea fi de asemenea tradus prin „Ioan" iar „Chifa" înseamnă „piatră" (*petros*, de unde vine numele de Petru).

drept un indiciu al faptului că Saul din Tarsis a fost renumit Pavel Apostolul de Iisus Hristos pe drumul către Damasc.

Mirungerea

După Taina botezului urmează imediat Mirungerea. Aceasta este un ritual prin care noul copil al lui Dumnezeu primeşte Duhul Sfânt. Termenul „ungere" vine din grecescul *chriso*, care este rădăcina pentru *chrismatis* (de unde vine termenul englez pentru mirungere, *chrismation*). Scriptura o descrie astfel: *„aţi fost pecetluiţi cu Sfântul Duh al făgăduinţei"* (***Efeseni 1, 13***), unde „peceltuit", fiind un cuvânt care este repetat de creştinul ortodox proaspăt botezat în timp ce este uns cu Sfântul Mir, şi *„Iar voi, ungere aveţi de la Cel Sfânt şi ştiţi toate"* (***I Ioan 2, 20***).

În Mirungere untdelemnul devine un ajutor în procesul mântuirii noastre, fiindcă energiile şi darurile noastre spirituale sunt activate prin Duhul Sfânt. În aproape fiecare caz botezul şi mirungerea sunt săvârşite în timpul aceluiaşi ritual; botezul pentru a intra în Împărăţia lui Dumnezeu, urmat de mirungere pentru a fi umplut cu Duhul Sfânt.

În ciuda faptului că Mirungerea este un act în mod clar distinct, unul care reprezintă un sacrament deosebit de botez şi care sluјeşte unor altor scopuri, Protestantismul fie confundă, fie combină pe cele două, fie nesocoteşte cu totul Taina Mirungerii. O cauză parţială a acestei situaţii este faptul că Protestantismul consideră botezul o simplă mărturisire simbolică de credinţă. Dar fără o înţelegere a Botezului ca intrare efectivă în viaţa întru Hristos (Împărăţia lui Dumnezeu), nu există vreo temelie pentru a înţelege ce se petrece cu adevărat la Mirungere.

O consecinţă a acestei lipse de înţelegere o reprezintă nesocotirea sau interpretarea greşită a unor versete din Biblie precum:

„Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre, şi veţi primi darul Duhului Sfânt" (***Faptele Apostolilor 2, 38***).

O privire mai atentă asupra acestui verset, ne dezvăluie trei acţiuni distincte: pocăinţa, schimbarea inimii după ce a fost auzit cuvântul Evangheliei şi credinţa în Domnul Iisus Hristos; Botezul, pentru a intra în Împărăţia lui Dumnezeu şi iertarea păcatelor; şi Mirungerea sau ungerea, pentru primirea Duhului Sfânt. Astfel, contrar modului în care protestanţii interpretează versetul 2, 38 din cartea Faptelor, anume dăruirea Duhului Sfânt la/prin botez, putem vedea că este necesară un act însoţitor, Taina mirungerii.

Poate că în acest moment ne sunt de ajutor câteva exemple scripturistice:

„Iar când au crezut lui Filip, care le propovăduia despre împărăţia lui Dumnezeu şi despre numele lui Iisus Hristos, bărbaţi şi femei se botezau... Iar apostolii din Ierusalim, auzind că Samaria a primit cuvântul lui Dumnezeu, au trimis la ei pe Petru şi pe Ioan, care, coborând, s-au rugat pentru ei, ca să primească Duhul Sfânt. Căci nu Se pogorâse încă peste nici unul dintre ei, ci erau numai botezaţi în numele Domnului Iisus. Atunci îşi puneau mâinile peste ei, şi ei luau Duhul Sfânt" (***Faptele Apostolilor 8, 12, 14-17***).

La versetul 12 citim că mulţi oameni erau botezaţi după ce crezuseră anterior în propovăduirea Evangheliei de către Filip[11], dar nu primiseră încă Duhul Sfânt. Adică, deşi oamenii fuseseră botezaţi în numele Domnului Iisus Hristos, ei au trebuit să aştepte până ce Apostolii au venit şi şi-au pus mâinile peste ei pentru a primi Duhul Sfânt, fapt atestat de versetele 14-17.

Alte exemple scripturistice despre Botez şi Mirungere, ca fiind două acţiuni cu totul distincte:

[11] Acesta nu este Apostolul Filip, ci mai degrabă unul din cei şaptezeci de diaconi hirotoniţi de Sfinţii Apostoli (Faptele Apostolilor 6, 5).

„Şi auzind ei, s-au botezat în numele Domnului Iisus. Şi punându-şi Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt a venit asupra lor" (***Faptele Apostolilor 19, 5-6***).

Aici suntem martorii botezului a câtorva dintre ucenicii lui Ioan Botezătorul săvârşit de Apostolul Pavel (v. 5); vedem cum pe urmă, de abia după botez, socotit ca o acţiune diferită, ei primesc Duhul Sfânt prin punerea mâinilor, sau mirungere (v. 6).

„Iar Cel ce ne întăreşte pe noi împreună cu voi, în Hristos, şi ne-a uns pe noi este Dumnezeu, Care ne-a şi pecetluit pe noi şi a dat arvuna Duhului, în inimile noastre" (***II Corinteni 1, 21-22***).

Putem observa că suntem întemeiaţi în Hristos prin Taina botezului şi apoi, urmând botezului, într-un act sacramental distinct, suntem peceltuiţi în Duhul Sfânt prin mirungere.

„De aceea, lăsând cuvântul de început despre Hristos, să ne ridicăm spre ceea ce este desăvârşit, fără să mai punem din nou temelia învăţăturii despre pocăinţa de faptele moarte şi despre credinţa în Dumnezeu, a învăţăturii despre botezuri, despre punerea mâinilor, despre învierea morţilor şi despre judecata veşnică" (***Evrei 6, 1-2***).

Aceste versete expun mai multe dogme independente. De interes pentru discuţia noastră este includerea botezului şi apoi, separat, menţionarea, în calitate de act cu totul diferit, a punerii mâinilor (mirungerea). Aşa precum credincioşii vin la Hristos în episoadele relatate în Noul Testament în etape distincte, (1) pocăinţa, (2) botezul, şi (3) mirungerea – modelul apostolic de convertire – tot astfel este continuată încă această practică în zilele noastre de Biserica Ortodoxă.

Euharistie şi Theosis

Euharistia sau Sfânta Împărtăşanie este un sacrament sau o Sfântă Taină în care pâinea şi vinul – materii create – sunt preschimbate în Trupul şi Sângele necreat al Domnului nostru Iisus Hristos. Această „schimbare" este socotită de Biserică drept o Taină sfântă şi inexplicabilă.

Am menţionat că reprezintă o „Sfântă Taină" fiindcă după Marea Schismă din 1054, Biserica Apuseană a Romei a început să schimbe străvechea dogmă a Tainei într-un concept intelectualizat. A existat o încercare de a explica în termeni „raţionali" cum pâinea şi vinul euharistic se preschimbă în Trupul şi Sângele real al Mântuitorului Iisus Hristos. Astfel s-a născut teoria transsubstanţierii (adică „schimbarea substanţei"). Sfânta Taină a Sfintei Împărtăşanii a devenit victima filosofiei raţionaliste a Bisericii Apusene.

Reformatorii protestanţi nu au putut să accepte „explicaţia" proferată de ideea raţionalistă „ştiinţifică" a transsubstanţierii. Cu toate acestea, reformatori precum Martin Luther şi Jean Calvin nu au revenit la credinţa apostolică a Bisericii Răsăritene – despre creatul ce devine necreat ca sfântă taină sacramentală inexplicabilă. Depărtându-se şi mai mult de credinţa Bisericii Noului Testament, reformatorii, în special reformatorul elveţian Zwingli, au introdus ideea că pâinea şi vinul Euharistiei nu serveau decât ca „reprezentări" ale Trupului şi Sângelui lui Iisus Hristos. Acest concept nu doar că a fost adoptat de vasta majoritate a protestanţilor, dar dă naştere, de asemenea, supoziţiei că Sfânta Împărtăşanie nu există decât în calitate de simplu act simbolic menit să „reamintească" ce a împlinit Mântuitorul pe cruce.

Scriptura vine în sprijinul credinţei că pâinea Sfintei Împărtăşanii este Trupul real al lui Hristos, iar vinul Sfintei Împărtăşanii este sângele Său real:



- *„Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi, dând ucenicilor, a zis: Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu. Şi luând paharul şi mulţumind, le-a dat, zicând: Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor"* (***Matei 26, 26-28***).

- în capitolul ***14***, ***versetele 22-24***, din ***Evanghelia după Marcu*** găsim practic aceleaşi cuvinte care descriu pâinea şi paharul (cu vin) euharistic drept Trupul şi Sângele lui Hristos: *„Şi, mâncând ei, a luat Iisus pâine şi binecuvântând, a frânt şi le-a dat lor şi a zis: «Luaţi, mâncaţi, acesta este Trupul Meu». Şi luând paharul, mulţumind, le-a dat şi au băut din el toţi. Şi a zis lor: «Acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă»".*

- *„Şi luând pâinea, mulţumind, a frânt şi le-a dat lor, zicând: Acesta este Trupul Meu care se dă pentru voi; aceasta să faceţi spre pomenirea Mea. Asemenea şi paharul, după ce au cinat, zicând: Acest pahar este Legea cea nouă, întru Sângele Meu, care se varsă pentru voi"* (***Luca 22, 19-20***).

- ***Ioan 6, 51-56*** oferă descrierea cea mai lipsită de echivoc a pâinii şi vinului drept Trupul şi Sângele lui Hristos: *„«Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care Eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu». Deci iudeii se certau între ei, zicând: «Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm?». Şi le-a zis Iisus: «Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu rămâne întru Mine şi Eu întru el»".*

Cele patru Evanghelii menţionează faptul că pâinea este Trupul lui Hristos iar vinul este Sângele Său, lucru pe care îl confirmă şi Prima epistolă a Apostolului Pavel către Corinteni:

„Şi, mulţumind, a frânt şi a zis: «Luaţi, mâncaţi; acesta este trupul Meu care se frânge pentru voi. Aceasta să faceţi spre pomenirea Mea». Asemenea şi paharul după Cină, zicând: «Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceţi ori de câte ori veţi bea, spre pomenirea Mea»" (***I Corinteni 11, 24-25***).

Prima epistolă a Apostolului Pavel către Corinteni vine, de asemenea, în sprijinul învăţăturii apostolice cum că elementele Sfintei Împărtăşanii sunt Trupul şi Sângele autentic al lui Iisus Hristos, atunci când susţine că împărtăşirea cu nevrednicie poate cauza boala sau chiar moartea:

„Astfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat faţă de trupul şi sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar. Căci cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, osândă îşi mănâncă şi bea, nesocotind trupul Domnului. De aceea, mulţi dintre voi sunt neputincioşi şi bolnavi şi mulţi au murit" (***I Corinteni 11, 27-30***).

Nu doar că aceste versete identifică pâinea şi paharul cu Trupul şi Sângele Domnului, dar vedem că ele au putere asupra bolii şi a morţii. Cu siguranţă boala nu poate fi provocată de simpla „reamintire" sau de un simplu simbol.

Avem, totodată, comentarii ale sfinţilor care rezumă credinţa Bisericii:

- „Ei se abţin de la Euharistie şi rugăciune, fiindcă ei nu recunosc faptul că Euharistia este trupul Mântuitorului nostru"[12] (Epistola lui **Ignatie al Antiohiei** către Biserica din Smirna, 107 d.Hr.).

[12] O referinţă la secta schismatică din perioada Creştinismului primar, cunoscută sub numele de dochetism, ai cărei adepţi credeau că trupul în care a trăit Hristos fusese unul aparent.

- „Ştiu, Doamne, că mă împărtăşesc cu nevrednicie de curatul Tău sânge şi de scumpul Tău trup" (**Vasile cel Mare**, sec. IV d.Hr.).
- „Cred, Doamne, că acesta este cu adevărat însuşi Trupul Tău şi acesta este însuşi scump Sângele Tău" (**Ioan Hrisostom**, sec. IV d. Hr.).

Scriptura recunoaşte dificultatea de a înţelege actul de a mânca Trupul real al lui Hristos şi de a bea cu adevărat Sângele Său:

„Deci mulţi din ucenicii Lui, auzind, au zis: «Greu este cuvântul acesta! Cine poate să-l asculte?»... Şi de atunci mulţi dintre ucenicii Săi s-au dus înapoi şi nu mai umblau cu El" (***Ioan 6, 60-66***).

Cu toate acestea, Biblia confirmă faptul că Sfânta Împărtăşanie este Trupul şi Sângele adevărat al Mântuitorului nostru şi continuă spunând că cel care le consideră ca fiind un simplu simbol va fi pedepsit:

„Gândiţi-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, şi a nesocotit sângele testamentului cu care s-a sfinţit, şi a batjocorit duhul harului" (***Evrei 10, 29***).

Euharistia nu este opţională. Ni se porunceşte fără echivoc să ne împărtăşim cu Sfintele Taine:

- *„Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci"* (***Ioan 6, 51***).
- *„ ...Dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi"* (***Ioan 6, 53***).
- *„Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică"* (***Ioan 6, 54***), ca de altfel şi prin *„...aceasta să faceţi spre*

pomenirea Mea" (**Luca 22, 19**; **I Corinteni 11, 24**) și *„...aceasta să faceți..."* (**I Corinteni 11, 25**).

Dumnezeiasca Liturghie trebuie să fie săvârșită în fiecare Duminică: *„În ziua întâi a săptămânii (Duminică) adunându-ne noi să frângem pâinea"* (**Faptele Apostolilor 20, 7**). Această hotărâre în vederea săvârșirii săptămânale a Euharistiei este menționată pentru a respinge obiceiul modern al unor denominațiuni protestante de a săvârși ceea ce ei numesc „euharistie", o dată pe lună sau chiar trimestrial.

Citatele de la Luca 22, 19 și I Corinteni 11, 24-25 ne aduc la discuția întrebuințării Euharistiei ca singura formă de pomenire/amintire. Cuvântul grec pentru „pomenire" în acest verset este *anamnesis* și semnifică cu mult mai mult decât o reamintire mentală pasivă a unui eveniment istoric. *Anamnesis* semnifică aici părtășia activă la Iisus Hristos. Pentru a înțelege mai deplin ce înseamnă acesta, să ne îndreptăm atenția asupra conceptului de îndumnezeire.

Theosis (îndumnezeire) reprezintă procesul devenirii noastre tot mai mult precum Dumnezeu. Aceasta este o mișcare a sufletului către Dumnezeu despre care vorbește Apostolul Petru: *„ca prin ele să vă faceți părtași dumnezeieștii firi"* (**II Petru 1, 4**).

Cu alte cuvinte, așa cum la început suntem părtași la energia divină a lui Dumnezeu la botez și mirungere prin Duhul Sfânt-Dumnezeu, noi, de asemenea, ne împărtășim de energia sa divină și devenim tot mai mult precum El prin Sfânta Împărtășanie. Aceasta este „pomenirea" [amintirea] menționată în versetul *„aceasta să faceți spre pomenirea Mea"* (**Luca 22, 19**; **I Corinteni 11, 24**).

Pomenirea activă (*anamnesis*) implicată în consumarea Trupului lui Iisus și sorbirea Sângelui Său real în timpul Dumnezeieștii Liturghii, este o inexplicabilă „ingerare" reală dar tainică a Domnului Iisus Hristos, astfel încât Trupul și Sângele Său oferă posibilitatea creșterii în El (îndumnezeire). S-a scris în Scriptură despre acest fapt:

„Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă" (***Evrei 4, 12***).

Vedem aici că Domnul – „cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător" – pătrunde întreaga noastră fiinţă, după cum descrie **Sfântul Simeon Metafrast** (a doua jumătate a sec. X): „Pătrunde întreaga mea fire, fiecare mădular al meu, rărunchii şi inima", într-o rugăciune întrebuinţată în Biserica Ortodoxă. În această lumină putem aprecia mai deplin importanţa nevoii de a înţelege erorarea concepţiei „sunt mântuit".

În secolul al VIII-lea î.Hr., Profetul Isaia a avut o viziune în care Domnul Iisus Hristos slujea Dumnezeiasca Liturghie în ceruri:

„În anul morţii regelui Ozia, am văzut pe Domnul stând pe un scaun înalt şi măreţ şi poalele hainelor Lui umpleau templul. Serafimi stăteau înaintea Lui, fiecare având câte şase aripi: cu două îşi acopereau feţele, cu două picioarele, iar cu două zburau. Şi strigau unul către altul, zicând: "Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot, plin este tot pământul de slava Lui!". Din pricina acestor strigăte, porţile se zguduiau din ţâţânele lor, iar templul s-a umplut de fum. Şi am zis: "Vai mie, că sunt pierdut! Sunt om cu buze spurcate şi locuiesc în mijlocul unui popor cu buze necurate. Şi pe Domnul Savaot L-am văzut cu ochii mei!". Atunci unul dintre serafimi a zburat spre mine, având în mâna sa un cărbune, pe care îl luase cu cleştele de pe jertfelnic. Şi l-a apropiat de gura mea şi a zis: "Iată s-a atins de buzele tale şi va şterge toate păcatele tale, şi fărădelegile tale le va curăţi"" (***Isaia 6, 1-7***).

În acest pasaj există o mărturisire a propriei stări de păcătoşenie înainte de a primi Sfânta Împărtăşanie („Sunt om cu buze spurcate", v. 5), „cărbunele" euharistic din v. 6 şi consumarea Trupului şi Sângelui Domnului Iisus Hristos spre mântuire în v. 7.

Această viziune cerească a Dumnezeieştii Liturghii este similară cu cea trăită de Apostolul Ioan:

„După acestea, m-am uitat şi iată o uşă era deschisă în cer... Îndată am fost în duh; şi iată un tron era în cer şi pe tron şedea Cineva... şi [ele] odihnă nu au, ziua şi noaptea, zicând: Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Dumnezeu, Atotţiitorul, Cel ce era şi Cel ce este şi Cel ce vine" (**Apocalipsa 4, 1-2, 8**).

Înţelegem, de asemenea, că Domnul Iisus Hristos slujeşte întotdeauna Dumnezeiasca Liturghie în ceruri (*„Tu eşti preot în veac"*, **Evrei 7, 17, 21**) din versetele următoare:

„Lucru de căpetenie din cele spuse este că avem astfel de Arhiereu care a şezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri, Slujitor Altarului şi Cortului celui adevărat, pe care l-a înfipt Dumnezeu şi nu omul... de aceea trebuincios era ca şi acest Arhiereu să fi avut ceva ce să aducă [Trupul şi Sângele Său]" (**Evrei 8, 1-3**).

Importanţa recunoaşterii faptului că Iisus Hristos slujeşte pentru totdeauna Dumnezeiasca Liturghie în ceruri, stă în învăţătura scripturistică potrivit căreia trebuie să imităm pe pământ ceea ce se săvârşeşte în ceruri. Prima mărturie biblică despre aceasta apare în secolul al XV-lea, în timpul exodului lui Israel din Egipt. În Epistola întâia către Corinteni întrezărim o imagine a acestui preînchipuiri a Liturghiei: *„Şi toţi au mâncat aceeaşi mâncare duhovnicească; şi toţi, aceeaşi băutură duhovnicească au băut, pentru că beau din piatra duhovnicească ce îi urma. Iar piatra era Hristos"* (**I Corinteni 10, 3-4**).

Cererea cu care creştinii sunt mai familiari se regăseşte într-un paragraf din *Tatăl nostru* sau „Rugăciunea Domnească": *„Vie împărăţia Ta; facă-se voia Ta, precum în cer şi pe pământ"* (**Matei 6, 10**), al cărui ecou se regăseşte şi în Epistola către Evrei: *„Care slujesc închipuirii şi umbrei celor cereşti..."* (*8, 5*) şi *„Trebuie dar*

ca chipurile celor din ceruri să fie curățite prin acestea, iar cele cerești înseși cu jertfe mai bune decât acestea" (*9, 23*).

Ca urmare a concepției despre Dumnezeiasca Liturghie ca fiind slujită în ceruri, putem înțelege de ce Euharistia reprezintă centrul slujbelor cultului Creștin-Ortodox. Hristos a stabilit modelul pentru Euharistie (cf. Matei 26, 26-28, unde Domnul a instituit practica Sfintei Împărtășanii), dar Scriptura ne reamintește că învățătura apostolică orală a fost folosită pentru a instrui mai deplin pe creștini despre detaliile practicii Euharistiei: *„Celelalte însă le voi rândui când voi veni"* (*I Corinteni 11, 34*) este afirmația Sfântului Pavel dintr-o epistolă către Biserica din Corint referitoare la instituirea Dumnezeieștii Liturghii.

Mai există, de asemenea, în plus un comentariu din *Didahia*. Două capitole (9 și 10) conțin aceste învățături. Ele sunt formulate după modelul *„și [El], mulțumind"* (*I Corinteni 11, 24*) cu referire la pâinea/Trupul *„și [El,] mulțumind, [le-a dat, zicând]"* (*Matei 26, 27*), în legătură cu vinul/Sângele. Capitolele din *Didahie* sunt intitulate „Aducerea de mulțumiri".

Prima lucrare amplă despre practicile cultului Bisericii a fost scrisă în jurul anului 150 d.Hr. de Iustin Martirul, și a fost numită *Prima apologie*. Oferă un comentariu mai detaliat despre slujba Euharistiei. Și la aproape cincizeci de ani mai târziu, în jurul anului 200, Ipolit a scris *Tradiția apostolică*, un tratat care adeverea practicile evidențiate de Sfântul Iustin Martirul.

Am văzut că:

- elementele Euharistiei, pâinea și vinul, sunt de fapt, într-un chip tainic și mai presus de cuvinte, Trupul și Sângele Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos (Ioan 6, 51-56).

- prin consumarea Trupului și Sângelui lui Iisus Hristos noi suntem cu adevărat părtași Lui; devenim tot mai mult precum El (proces numit îndumnezeire, II Petru 1, 4) pe măsură ce Trupul și Sângele Său se amestecă cu al nostru (Evrei 4, 12).

- Dumnezeiasca Liturghie se săvârșește în ceruri (Apocalipsa 4) și trebuie să imităm aici pe pământ ceea ce se petrece în ceruri

(Matei 6, 10), Scriptura poruncind ca aceasta să se săvârşească săptămânal (Faptele Apostolilor 20, 7) conform cu modelul stabilit de Apostoli (I Corinteni 11, 34).

Spovedania

Spovedania reprezintă mărturisirea păcatelor unui presbiter care ne încredinţează iertarea păcatelor. Noi primim Duhul Sfânt la Mirungere şi primim harul Său într-un chip neîntrerupt pe măsură ce participăm la spovedanie şi Dumnezeiasca Liturghie.

Spovedania ajută la procesul mântuirii fiindcă uşurează:

1. Responsabilitatea din mărturisirea sinceră a păcatelor în faţa bătrânului nostru duhovnicesc [preotul].

2. Sentimentul de ruşine care apare prin săvârşirea păcatului, un sentiment de stânjeneală atunci când ne recunoaştem păcatele în faţa unei alte persoane care ne ajută să fim mai cu luare aminte şi mai puţin înclinaţi spre păcat.

3. Încredinţarea iertării păcatului astfel că el nu rămâne în noi, continuând să supureze şi să infecteze sufletul.

4. Prescrierea unui medicament vindecător pentru tămăduirea rănilor provocate de păcat, cu alte cuvinte, o oportunitate de a fi responsabil şi de a primi înţelepciune şi îndrumare de la un părinte duhovnicesc.

Neputinţa de a ne mărturisi păcatele părintelui nostru duhovnic creează în interiorul persoanei stricăciune, fiindcă păcatul nu a fost tratat de un doctor duhovnicesc. Doar atunci când intrăm în spitalul duhovnicesc prin Sfânta Taină a Spovedaniei putem începe un proces de restaurare a deplinătăţii interioare. Prin urmare, noi nu doar că trebuie să ne mărturisim păcatele bătrânului nostru, ci de asemenea trebuie să-i dezvăluim gândurile noastre pentru a putea permite îndreptarea credinţei false şi a gândirii eronate. A merge la un doctor duhovnicesc dar a nu dezvălui gândurile noastre, este precum a cerceta un doctor pentru o examinare, însă a refuza să ne

dăm jos hainele. Mai mult, pur şi simplu nu există nici un înlocuitor pentru lecţia de smerenie care urmează după ce ne-am recunoscut păcatele cu sinceritate.

În Epistola întâia a Sfântului Apostol Ioan citim: *„Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios şi drept, ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea"* (***I Ioan 1, 9***). Protestantismul se foloseşte de acest verset pentru a susţine că păcatul „nu poate fi mărturisit decât numai lui Dumnezeu". Însă, aspectul avut în vedere în acest verset nu este mărturisirea către Dumnezeu, ci mai degrabă faptul că, dacă ne mărturisim păcatele lui Dumnezeu având alături un bătrân ca martor şi povăţuitor al nostru, atunci nu doar că Dumnezeu ne va ierta, dar chiar acest act de smerenie este folositor din punct de vedere spiritual pentru creşterea noastră ca să putem *„merge şi să nu mai păcătuim"* (***Ioan 8, 11***). Cu alte cuvinte, accentul cade pe primirea iertării, urmată de schimbarea purtării noastre.

Scriptura demonstrează că păcatul nu trebuie mărturisit doar lui Dumnezeu, ci mai degrabă lui Dumnzeu prin intermediul unui bătrân sau preot:

- În perioada Noului Testament, oamenii *„erau botezaţi de către el [Ioan Botezătorul] în râul Iordan, mărturisindu-şi păcatele"* (***Matei 3, 6; Marcu 1, 5***).

- *„Deci, dacă îţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, şi mergi întâi şi împacă-te cu fratele tău şi apoi, venind, adu darul tău"* (***Matei 5, 23-24***).

- *„Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine şi să bea din pahar"* (*I Corinteni 11, 28*); un ecou al poruncii de mai sus de a ne împăca cu ceilalţi înainte de a participa la Euharistie ca de altfel şi un îndemn de a ne mărturisi păcatele.

- *„Mărturisiţi-vă deci unul altuia păcatele şi vă rugaţi unul pentru altul, ca să vă vindecaţi, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului"* (**Iacov 5, 16**).

Porunca din Iacov 5, 16 de a ne mărturisi altora păcatele a fost iniţial exprimată în contextul mărturisirii înaintea întregii adunări. Pe măsură ce bisericile au crescut ca mărime, această mărturisire a păcatului de către fiecare creştin din adunare a devenit incomod de pus în practică. Drept consecinţă, acest mandat din Iacov 5, 16 pentru mărturisirea publică a evoluat într-o mărturisire făcută unui bătrân care avea rol de reprezentant al adunării [creştinilor].

Vedem la I Ioan 1, 9 că Dumnezeu este credincios să ierte, o realitate exprimată, de asemenea, şi de versetul:

„Cel ce îşi ascunde păcatele lui nu propăşeşte, iar cel ce le mărturiseşte şi se lasă de ele va fi miluit" (**Pildele lui Solomon 28, 13**).

Protestantismul se foloseşte de I Ioan 1, 9 pentru a susţine că numai Dumnezeu poate ierta păcatul, o idee care pare a-şi găsi fundament în *„Cine poate să ierte păcatele, fără numai unul Dumnezeu?"* (**Marcu 2, 7**). Însă în acest pasaj se făcea referinţă la faptul că Domnul Iisus Hristos era Dumnezeu, de vreme ce El avea puterea de a ierta păcatul: *„Dar ca să ştiţi că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele"* (**Matei 9, 6**; *vezi, de asemenea*, **Marcu 2, 10** *şi* **Luca 5, 24**).

Iisus Hristos a dat ucenicilor Săi puterea de a continua activitatea Sa: *„Precum M-ai trimis [Tu, Dumnezeu-Tatăl] pe Mine [Iisus Hristos] în lume, şi Eu i-am trimis pe ei [Apostolii] în lume"* (**Ioan 17, 18**) şi *„Şi Iisus le-a zis iarăşi: Pace vouă! Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, vă trimit şi Eu pe voi"* (**Ioan 20, 21**). Trebuie să admitem că din această putere dată apostolilor de a continua activitatea lui Hristos făcea parte şi capacitatea de a declara păcatele ca fiind iertate:

- *„Şi îţi voi da cheile împărăţiei cerurilor şi orice vei lega pe pământ va fi legat şi în ceruri, şi orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri"* (***Matei 16, 19***).

- *„Adevărat grăiesc vouă: Oricâte veţi lega pe pământ, vor fi legate şi în cer, şi oricâte veţi dezlega pe pământ, vor fi dezlegate şi în cer"* (***Matei 18, 18***).

- *„Cărora veţi ierta păcatele, le vor fi iertate şi cărora le veţi ţine, vor fi ţinute."* (***Ioan 20, 23***).

Domnul Iisus Hristos a dat Apostolilor puterea de a declara iertarea într-o anumită chestiune care era „legată" în ceruri. Părinţii noştri duhovnici au aceeaşi autoritate. Acest lucru a fost afirmat de Sfântul **Ignatie**, al doilea episcop al Antiohiei: „să vă străduiţi să le faceţi pe toate în unire cu Dumnezeu, având întâistătător pe episcop, care este în locul lui Dumnezeu, pe preoţi care sunt în locul adunării Apostolilor" (*Epistola către magnezieni*, anul 107)[13]. Şi „Cu toţii urmaţi pe episcop, după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl, iar pe preoţi ca pe Apostoli" (*Epistola către smirneni*, anul 107)[14].

Sfântul Maslu – Taina vindecării

Activitatea sau slujirea lui Iisus Hristos a fost o slujire vindecătoare. *„Şi a străbătut Iisus toată Galileea, învăţând în sinagogile lor şi propovăduind Evanghelia împărăţiei şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa în popor. Şi s-a dus vestea despre El în toată Siria, şi aduceau la El pe toţi cei ce se aflau în suferinţe, fiind cuprinşi de multe feluri de boli şi de chinuri, pe demonizaţi, pe lunatici, pe slăbănogi, şi El îi vindeca"* (***Matei 4, 23-24***). De

[13] Ignatie Teoforul, *Epistola către magnezieni*, VI. 1, traducere de pr. Dumitru Fecioru în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, PSB 1, EIBMBOR, Bucureşti, 1995, p. 200 [uşor modificată, n. tr.].

[14] *Ibidem*, p. 222.

asemenea, *„Şi a tămăduit pe mulţi care pătimeau de felurite boli"* (***Marcu 1, 34***).

Domnul le-a dat Apostolilor puterea de a vindeca:

- *„Chemând la Sine pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat lor putere asupra duhurilor celor necurate, ca să le scoată şi să tămăduiască orice boală şi orice neputinţă"* (***Matei 10, 1***).
- *„Şi scoteau mulţi demoni şi ungeau cu untdelemn pe mulţi bolnavi şi-i vindecau"* (***Marcu 6, 13***)[15].
- *„Şi chemând pe cei doisprezece ucenici ai Săi, le-a dat putere şi stăpânire peste toţi demonii şi să vindece bolile. Şi i-a trimis să propovăduiască împărăţia lui Dumnezeu şi să vindece pe cei bolnavi"* (***Luca 9, 1-2***).

Hristos a spus: *„Cel ce crede în Mine va face şi el lucrările pe care le fac Eu* [inclusiv vindecarea bolnavilor]" (***Ioan 14, 12***); ţinând cont că se adresează ucenicilor Săi, din acestea fac parte şi *„darurile vindecărilor, întru acelaşi Duh"* (***I Corinteni 12, 9***).

Epistola lui Iacov, în acelaşi capitol 5, oferă un comentariu despre vindecare:

„Este vreunul dintre voi în suferinţă? Să se roage. Este cineva cu inimă bună? Să cânte psalmi. Este cineva bolnav între voi? Să cheme preoţii Bisericii şi să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Şi rugăciunea credinţei va mântui pe cel bolnav şi Domnul îl va ridica, şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui" (***Iacov 5, 13-15***).

La versetul **14** citim: „să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului", şi observăm prezenţa atât a rugăciunii cât şi a lucrării Duhului Sfânt (ungerea cu untdelemn). Să

---

[15] Această ungere cu untdelemn este Maslul, ungere care, săvârşită împreună cu rugăciunea, tămăduieşte cu harul Duhului Sfânt atât trupul cât şi sufletul.

avem în minte faptul că vorbim despre o Taină şi putem recunoaşte că untdelemnul creat devine prin Duhul Sfânt un instrument de tămăduire. Această Taină tămăduitoare este prezentă în versetul **15**, ca fiind prin lucrarea lui Iisus Hristos (*„Domnul îl va ridica"*), unde citim: *„rugăciunea credinţei va mântui pe cel bolnav... şi de va fi făcut păcate se vor ierta lui"*. Aşadar, din Taina vindecării fac parte:

- Bătrânii Bisericii
- Rugăciunea
- Ungerea cu untdelemn (Duhul Sfânt)
- Domnul Iisus Hristos
- Spovedania/mărturisirea şi iertarea păcatelor
- Tămăduirea atât a trupului cât şi a sufletului

Deşi în protestantism rugăciunea pentru cei ce sunt bolnavi este o practică obişnuită, multe denominaţiuni neglijează ungerea cu untdelemn. Cei care se folosesc de untdelemn îl consideră mai mult ca un fel de simbol sau, precum în cazul anumitor facţiuni harismatice şi penticostale, s-ar putea implica într-o ungere pentru scopuri teatrale.

Am aruncat o privire detaliată asupra a cinci din cele şapte Taine arătând fundamentul biblic al concepţiei şi practicii ortodoxe referitoare la aceste sacramente. În contextul acestui studiu nu vom acorda aceeaşi atenţie Tainelor Cununiei şi Hirotoniei. Aceasta deoarece ele încă sunt practicate în Protestantism, fiind considerate totuşi ceva mai mult decât simple ritualuri simbolice[16].

Observăm că, în cazul hirotoniei, atunci când este tăiată de la succesiunea apostolică, neîntreruptă de la Apostoli la noi într-o „înlănţuire" continuă de punere a mâinilor, semnificaţia hirotoniei

[16] Aceasta în teorie fiindcă în realitate nici una din acestea două nu are efect haric fiindcă, îmbrăţişând inovaţiile Reformei, protestanţii s-au rupt de succesiunea apostolică ce asigură validitatea Tainelor sau a sacramentelor prin care Hristos dăruieşte harul divin [n. tr.].

s-a pierdut. În ceea ce priveşte căsătoria în cultura noastră apuseană-protestantă/secularizată, aceasta a fost redusă în cele mai multe cazuri la un fel de ceremonie civilă, iar aspectele tradiţionale şi liturgice au fost toate uitate, chiar în cercurile religioase, aşa cum se vede în moda unora de a-şi născoci propria ceremonie [de cununie] sau de a ţine acea ceremonie în orice loc, de la plajă la vârful unui deal.

Capitolul V

„Siguranța veșnică"

Doctrina protestantă a „siguranței veșnice" propovăduiește ideea că „o dată mântuit, întotdeauna mântuit". Ceea ce de fapt susține această idee este localizarea în timp a mântuirii; adică o credință odată-pentru-totdeauna în Iisus Hristos ca Mântuitor după care mântuirea nu mai poate fi vreodată pierdută.

Mântuirea instantanee

Să presupunem că l-am acceptat pe Hristos Iisus pe data de 1 ianuarie 2006, la ora 2:47 PM. Conceptul de siguranță veșnică susține că aceasta ar atrage o „mântuire" permanentă, instantanee, aproape magică. Dacă urmărim această premiză până în concluziile sale, trebuie să admitem scenarii precum următorul: după o vreme mă lepăd de Iisus Hristos, apoi să zicem că după un an în care săvârșesc numeroase păcate (de exemplu, tâlhărie, ucidere, viol) mor, dar în ciuda relelor săvârșite mă duc în Împărăția cerurilor....

Numai Hristos

Securitatea veșnică susține ideea principiului înșelător „numai Hristos". Aceasta s-a dezvoltat din izolarea nepotrivită a unor versete scripturistice care fac referire la credință. Printre aceste versete sunt și următoarele: *„Căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică"* (**Ioan 3, 16**).

Sunt multe astfel de versete: *„Crede în Domnul Iisus şi te vei mântui tu şi casa ta"* (***Faptele Apostolilor 16, 31***). Dar a le ridica la rangul de singura componentă a mântuirii reprezintă un refuz de a lua în considerare alte numeroase versete care demonstrează trebuinţa unei altfel de credinţe decât cea statică, recunoscută într-o anumită clipă.

În Scriptură nu există nici cel mai mic fundament care să susţină o mântuire concomitentă, obţinută fără efort şi care, totodată, să fie şi permanentă, doar pentru o credinţă momentană în Domnul Iisus Hristos care are drept consecinţă un act desăvârşit sau starea de „siguranţă veşnică". Mai degrabă, Scriptura scoate în evidenţă necesitatea obligatorie de a lupta şi răbda până la sfârşit.

De ce reformatorii au inventat „siguranţa veşnică"

În încercarea de a înţelege inventarea de către Protestantism a conceptului siguranţei veşnice, trebuie să ne întoarcem din nou asupra urmărilor Reformei din secolul al XVI-lea. Pe măsură ce reformatorii protestanţi se îndepărtau de Biserica Apuseană de la Roma, ei au trebuit totodată să abandoneze orice sprijin în ceea ce priveşte autoritatea şi clerul Bisericii. Un efect concomitent al acestei realităţi a fost incapacitatea de a înţelege în continuare faptul că Sfintele Tainele [sacramentele] sunt ajutoare în procesul mântuirii, după ce i-a îndepărtat pe cei (*i.e.* preoţii) care le ofereau într-o manieră legitimă.

Protestantismul avea nevoie să treacă peste prăpastia dintre nevoia de Sfinte Taine şi nevoia de Biserică în calitate de instrumente în procesul mântuirii şi faptul de a fi abandonat multe legături cu Sfânta Tradiţie. Răspunsul a constat nu într-o revenire la Biserica primului veac, ci într-un set de idei noi. O idee nouă a fost cea potrivit căreia nu ar mai fi necesară nevoia de a lupta şi răbda până la sfârşit, virtuţi care necesită ajutorul Bisericii şi întrebuinţarea Tainelor sale. Conceptul de siguranţă veşnică se

potriveşte perfect în schemă. Cine ar mai avea nevoie de preoţi, succesiune apostolică şi Taine administrate după rânduială, dacă putem deveni noi înşine creştini *do-it-yourself* [„rezolvă-ţi singur problema”].

Există versete scripturistice care au fost interpretate greşit pentru a veni în sprijinul siguranţei veşnice. Vom arunca o privire asupra a două din ele. Primul: *„Şi Eu le dau viaţă veşnică şi nu vor pieri în veac, şi din mâna Mea nimeni nu le va răpi”* (*Ioan 10, 28*). Contextul acestui verset preîntâmpină orice concluzie favorabilă în ceea ce priveşte siguranţa veşnică. Ceea ce se are în vedere aici sub nici o formă nu se raportează la cei care au mărturisit la un moment dat credinţa în Iisus. În schimb, interpretat în funcţie de context, versetul se adresează celor care Îl urmează pe Domnul, cei care sunt părtaşi în mod activ şi continuu la viaţa în Hristos, cei care îmbrăţişează pătimirile lui Iisus Hristos şi care rabdă până la sfârşit. Aşa cum demonstrează versetul anterior, se are în vedere o credinţă dinamică: *„Oile Mele ascultă de glasul Meu şi Eu le cunosc pe ele, şi ele vin după Mine”* (*Ioan 10, 27*).

Celălalt pasaj scripturistic avut în vedere este următorul: *„Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpânirile, nici cele de acum, nici cele ce vor fi, nici puterile, nici înălţimea, nici adâncul şi nici o altă făptură nu va putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru”* (***Romani 8, 38-39***). În acest caz, „dragostea lui Dumnezeu” a fost greşit interpretată ca siguranţă veşnică. Aici se vorbeşte despre cum iubirea lui Dumnezeu *ne permite să perseverăm în Iisus Hristos.*

Atenţia cade aici pe capacitatea noastră de a depăşi adversităţile vieţii şi atacurile diavolului ca efect al dragostei lui Dumnezeu. Să ne amintim că Dumnezeu este dragoste (I Ioan 4, 8, 16) astfel că atenţia nu este pe Dumnezeu care iubeşte, ci mai degrabă se învârte în jurul dragostei noastre pentru Dumnezeu, *dacă* suntem în Iisus Hristos. Cu alte cuvinte, în loc de a afirma faptul că dragostea lui Dumnezeu conferă o stare automată permanentă de

mântuire citim de fapt cum dragostea lui Dumnezeu față de noi, prin unirea noastră dinamică cu Fiul Său, ne înzestrează cu capacitatea de a lupta și răbda până la sfârșit în timp ce participăm activ în Iisus Hristos.

Lucrând pentru mântuirea noastră

Când am studiat chestiunea Sfintelor Taine am observat că ele sunt parte a procesului de mântuire. Am observat că intrarea într-o viață în Hristos se face prin Botez, îmbrăcați fiind cu Duhul Sfânt la Mirungere, folosind Spovedania pentru iertarea păcatului și hrănirea cu Domnul nostru Iisus Hristos, la Euharistie, prin care El pătrunde fiecare fibră a ființei noastre în timp ce ne mișcăm către El și lucrăm pentru mântuirea noastră. Prin urmare, afirmația indusă de siguranța veșnică, „o dată mântuit, pentru totdeauna mântuit", este subminată, dar Scriptura este limpede în ceea ce privește modul cum aceste versete de mai jos au fost dintotdeauna înțelese de Biserica istorică:

- *„Și a visat că era o scară, sprijinită pe pământ, iar cu vârful atingea cerul; iar îngerii lui Dumnezeu se suiau și se pogorau pe ea"* (***Facere 28, 12***); acest verset este îndeobște cunoscut drept „Scara lui Iacob" și mulți Părinți ai Bisericii au descris mântuirea ca fiind un proces înrudit cu urcarea unei scări treaptă cu treaptă (în special Sfântul Vasile, în secolul al IV-lea, și Sfântul Ioan Scărarul, în secolul al VI-lea).

- *„Cu frică și cu cutremur lucrați mântuirea voastră"* (***Filipeni 2, 12***).

- *„Nu (zic) că am și dobândit îndreptarea, ori că sunt desăvârșit; dar o urmăresc... și tinzând către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus, a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus"* (***Filipeni 3, 12-14***).

- *„[P]ăziți cu puterea lui Dumnezeu, prin credință, spre mântuire, gata să se dea pe față în vremea de apoi... dobândind răsplata credinței voastre, mântuirea sufletelor"* (***I Petru 1, 5, 9***).

- *„[P]entru noi, cei ce ne mântuim"* (***I Corinteni 1, 18***).

- *„Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între și între* ***cei ce se mântuiesc*** *și cei ce pier"* (***II Corinteni 2, 15***).

- *„omul nostru... cel dinăuntru însă se înnoiește din zi în zi"* (***II Corinteni 4, 16***).

- *„Pentru că și Cel ce sfințește și* ***cei ce se sfințesc****, dintr-Unul sunt toți"* (***Evrei 2, 11***).

- *„Căci printr-o singură jertfă adusă, a adus la veșnică desăvârșire pe* ***cei ce se sfințesc****"* (***Evrei 10, 14***).

- *„De aceea, fiindcă* ***primim o împărăție neclintită****, să fim mulțumitori, și așa să-I aducem lui Dumnezeu închinare plăcută, cu evlavie și cu sfială"* (***Evrei 12, 28***).

- *„Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit"* (***II Timotei 4, 7***).

- *„Nu știți voi că acei care aleargă în stadion, toți aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați"* (***I Corinteni 9, 24***).

- *„...să alergăm cu stăruință în lupta care ne stă înainte"* (***Evrei 12, 1***).

Mântuirea... un proces

Limbajul din fiecare dintre versetele citate mai sus evidențiază realitatea că mântuirea este un proces, fapt care își găsește ecoul în ***Didahia***. *Didahia* începe astfel: „Sunt două căi: una a vieții și una a morții" (*Did.* 1, 1). Desigur, „căile" dezvăluie existența unui drum sau proces în curs de desfășurare. *Didahia* descrie „Calea Vieții" de la capitolul 1 la capitolul 4 și concluzionează: „Vegheați asupra vieții voastre... căutând lucrurile care sunt de trebuință pentru

sufletele voastre. Fiindcă întreaga vreme a credinţei voastre nu vă va fi de nici un folos dacă nu veţi fi găsiţi desăvârşiţi în ziua de apoi" (*Did.* 16, 1-2) şi „Cei care rabdă în credinţa lor se vor mântui" (*Did.* 16, 5).

Descrierea mântuirii pe care o zugrăveşte Sfântul Pavel în Evrei 12, 1 sau în I Corinteni 9, 24 ca fiind precum alergarea unei curse până la sfârşit, indică realitatea faptului că mântuirea necesită cu mult mai mult decât un moment punctual[17] de credinţă. Pentru a evidenţia aceasta, să privim la ceea ce spune Biblia despre trebuinţa răbdării, ascultării, nevoinţei şi a luptei biruitoare:

- *„iar cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui"* (***Matei 10, 22***).
- *„împărăţia cerurilor se ia prin străduinţă şi cei ce se silesc pun mâna pe ea"* (***Matei 11, 12***), o referinţă la o nevoinţă (răbdare) sinceră şi neobosită.
- *„Dar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui"* (***Matei 24, 13***).
- *„iar cel ce va răbda până la urmă, acela se va mântui"* (***Marcu 13, 13***).
- *„Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre"* (***Luca 21, 19***).
- *„Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca mlădiţa şi se usucă; şi le adună şi le aruncă în foc şi ard"* (***Ioan 15, 6***).
- *„Întărind sufletele ucenicilor, îndemnându-i să stăruie în credinţă şi (arătându-le) că prin multe suferinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu"* (***Faptele Apostolilor 14, 22***).
- *„Prin care şi sunteţi mântuiţi; cu ce cuvânt v-am binevestit-o [Evanghelia] - dacă o ţineţi cu tărie, afară numai dacă n-aţi crezut în zadar"* (***I Corinteni 15, 2***).
- *„Dacă, într-adevăr, rămâneţi întemeiaţi în credinţă, întăriţi şi neclintiţi de la nădejdea Evangheliei pe care aţi auzit-o"* (***Coloseni 1, 23***).

[17] *One-moment-in-time belief*, credinţă precis determinată în timp.

- *„De aceea să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji... punând coiful nădejdii de mântuire"* (***I Tesaloniceni 5, 6-8***).

- *„statornicia şi credinţa voastră, în toate prigonirile voastre şi în strâmtorările pe care le suferiţi... ca să vă învredniciţi de împărăţia lui Dumnezeu, pentru care şi pătimiţi"* (***II Tesaloniceni 1, 4-5***).

- *„Ia aminte la tine însuţi şi la învăţătură; stăruie în acestea, căci, făcând aceasta, şi pe tine te vei mântui şi pe cei care te ascultă"* (***I Timotei 4, 16***).

- *„Dacă rămânem întru El, vom şi împărăţi împreună cu El"* (***II Timotei 2, 12***).

- *„Pentru aceea se cuvine ca noi să luăm aminte cu atât mai mult la cele auzite, ca nu cumva să ne pierdem"* (***Evrei 2, 1***).

- *„numai dacă ţinem până la sfârşit cu neclintire, îndrăzneala mărturisirii şi lauda nădejdii noastre"* (***Evrei 3, 6***).

- *„Căci ne-am făcut părtaşi ai lui Hristos, numai dacă vom păstra temeinic, până la urmă, începutul stării noastre întru El"* (***Evrei 3, 14***).

- *„Hristos... a doua oară fără de păcat Se va arăta celor ce cu stăruinţă Îl aşteaptă spre mântuire"* (***Evrei 9, 28***).

- *„Căci aveţi nevoie de răbdare ca, făcând voia lui Dumnezeu, să dobândiţi făgăduinţa"* (***Evrei 10, 36***).

- *„Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se va lua cununa vieţii, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El"* (***Iacov 1, 12***).

- *„Deci, ceea ce aţi auzit de la început, în voi să rămână; de va rămâne în voi ceea ce aţi auzit de la început, veţi rămâne şi voi în Fiul şi în Tatăl"* (***I Ioan 2, 24***).

- *„Acestea am scris vouă, care credeţi [timpul prezent] în numele Fiului lui Dumnezeu, ca să ştiţi că aveţi viaţă veşnică"* (***I Ioan 5, 13***), odată ce credem avem capacitatea de a răbda.

- *„cel ce rămâne în învăţătura Lui, acela are şi pe Tatăl şi pe Fiul"* (***II Ioan 1, 9***).

- *„Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu"* (***Apocalipsa 2, 7***).

- *„Fii credincios până la moarte și îți voi da cununa vieții"* (***Apocalipsa 2, 10***).

- *„Cel ce biruiește nu va fi vătămat de moartea cea de-a doua"* (***Apocalipsa 2, 11***).

- *„Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă"* (***Apocalipsa 2, 17***).

- *„Cel ce biruiește va fi astfel îmbrăcat în veșminte albe și nu voi șterge deloc numele lui din cartea vieții"* (***Apocalipsa 3, 5***).

- *„Pe cel ce biruiește îl voi face stâlp în templul Dumnezeului Meu"* (***Apocalipsa 3, 12***)[18].

Numai credința singură nu este suficient

Datorită perspectivei biblice putem vedea mai limpede că Scriptura respinge preceptul siguranței veșnice „numai credința în Hristos singur" prin versetele:

- *„Așa și cu credința: dacă nu are fapte, e moartă în ea însăși"* (***Iacov 2, 17***).

- *„Vrei însă să înțelegi, omule nesocotit, că credința fără de fapte moartă este?"* (***Iacov 2, 20***).

- *„Vedeți dar că din fapte este îndreptat omul, iar nu numai din credință"* (*Iacov 2, 24*).

Biblia ne spune: *„Tu crezi că unul este Dumnezeu? Bine faci; dar și demonii cred și se cutremură"* (***Iacov 2, 19***). Aceasta înseamnă că o credință statică, punctuală/determinată în timp [*one*

[18] Un alt exemplu pentru credința efectivă [„în curs"] ca o condiție pentru mântuire, este atunci când Domnul Iisus Hristos după ce a tămăduit un om i-a zis: „Credința ta te-a mântuit" (***Matei 9, 22***; de asemenea ***Luca 7, 50; 8, 48; 17, 19; 18, 42***).

moment in time belief] nu mântuieşte. Dobândim o credinţă activă care este unită cu lupta de a dobândi mântuirea, o realitate care poate fi văzută prin credinţa lui Avraam.

În Facere 12, 1-3 citim despre cum Dumnezeu îl cheamă pe Avram (Avraam). Această chemare duce la demonstrarea credinţei în Dumnezeu a lui Avram, o credinţă combinată cu fapta: *„Deci a plecat Avram, cum îi zisese Domnul, şi s-a dus şi Lot cu el. Avram însă era de şaptezeci şi cinci de ani, când a ieşit din Haran"* (***Facere 12, 4***). Fapta sa a fost mai mult o demonstraţie de încredere şi un act de ascultare fiindcă de abia trecuseră zece ani de când plecase când, la vârsta de optzeci şi cinci de ani, *„a crezut Avram pe Domnul şi i s-a socotit aceasta ca dreptate"* (***Facere 15, 6***; de asemenea, ***Romani 4, 3***). Avraam a petrecut apoi cel puţin pentru un sfert de secol (fiind în jur de 110 ani) în credinţă şi fapte până ce a fost încercat de Dumnezeu. Capitolul 22 din Facere zugrăveşte episodul în care Dumnezeu îl încearcă pe Avraam poruncindu-i să-l jertfească pe propriul fiu, Isaac.

Revenind la Iacov, capitolul II, citim despre cele scrise mai sus: *„Avraam, părintele nostru, au nu din fapte s-a îndreptat, când a pus pe Isaac, fiul său, pe jertfelnic? Vezi că, credinţa lucra împreună cu faptele lui şi din fapte credinţa s-a desăvârşit? Şi s-a împlinit Scriptura care zice: "Şi a crezut Avraam lui Dumnezeu şi i s-a socotit lui ca dreptate" şi "a fost numit prieten al lui Dumnezeu". Vedeţi dar că din fapte este îndreptat omul, iar nu numai din credinţă"* (***Iacov 2, 21-24***).

Faptele

O credinţă care mântuieşte este dinamică; activă, vie, continuă şi este întotdeauna însoţită de fapte. Să cercetăm acum ce dezvăluie Biblia despre mântuire, luptă şi fapte bune:

- *„Iată securea stă la rădăcina pomilor şi tot pomul care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc"* (***Matei 3, 10***).

- *„Iar orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc"* (***Matei 7, 19***).

- *„Nu oricine Îmi zice: "Doamne, Doamne", va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri"* (***Matei 7, 21***).

- *„de vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile"* (***Matei 19, 17***).

- *„Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună, se taie şi se aruncă în foc"* (***Luca 3, 9***).

- *„Iar el, răspunzând, a zis: "Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din toată puterea ta şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuţi". Iar El i-a zis: "Drept ai răspuns, fă aceasta şi vei trăi"."* (***Luca 10, 27-28***).

- *„Iar El a zis: "Aşa este, dar fericiţi sunt cei ce ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc""* (***Luca 11, 28***).

- *„Şi vor ieşi, cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii şi cei ce au făcut cele rele spre învierea osândirii"* (***Ioan 5, 29***).

- *„Adevărat, adevărat zic vouă: Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac"* (***Ioan 8, 51***).

- *„Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui: viaţă veşnică celor ce, prin stăruinţă în faptă bună, caută mărire, cinste şi nestricăciune"* (***Romani 2, 6-7***).

- *„Drept aceea nici o osândă nu este acum asupra celor ce sunt în Hristos Iisus... care nu umblăm după trup, ci după duh"* (***Romani 8, 1, 4***).

- *„Căci dacă vieţuiţi după trup, veţi muri, iar dacă ucideţi, cu Duhul, faptele trupului, veţi fi vii"* (***Romani 8, 13***).

- *„acei ce au crezut în Dumnezeu să aibă grijă să fie în frunte la fapte bune"* (***Tit 3, 8***).

- *„făcând voia lui Dumnezeu, să dobândiţi făgăduinţa"* (***Evrei 10, 36***).

- *„cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac"* (***I Ioan 2, 17***).
- *„Fericiţi cei ce spală veşmintele lor*[19] *ca să aibă stăpânire peste pomul vieţii şi prin porţi să intre în cetate!"* (***Apocalipsa 22, 14***).

Mântuirea necesită o credinţă de durată care include nevoinţa, asceza şi faptele bune pe care le putem descrie ca fiind deplina noastră cooperare cu harul lui Dumnezeu spre mântuirea noastră. Să ne întoarcem din nou la numeroasele versete din Biblie care se aplică acestor atribute:

- *„De atunci a început Iisus să propovăduiască şi să spună: Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat împărăţia cerurilor"* (***Matei 4, 17***).
- *„S-a împlinit vremea şi s-a apropiat împărăţia lui Dumnezeu. Pocăiţi-vă şi credeţi în Evanghelie"* (***Marcu 1, 15***).
- *„dacă nu vă veţi pocăi, toţi veţi pieri la fel"* (***Luca 13, 3***; de asemenea, ***Luca 13, 5***).
- *„Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi"* (***Faptele Apostolilor 2, 38***).
- *„întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăinţă spre mântuire"* (***II Corinteni 7, 10***).
- *„Cel ce va crede şi se va boteza se va mântui"* (***Marcu 16, 16***).
- *„Răspuns-a Iisus şi i-a zis: Adevărat, adevărat zic ţie: De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă împărăţia lui Dumnezeu... De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu"* (***Ioan 3, 3, 5***).
- *„Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci... dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în*

---

[19] *Those who do His commandments*, „care împlinesc poruncile Sale" în versiunea engleză.

voi. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi" (***Ioan 6, 51, 53-54***).

- *„De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor"* (***Matei 18, 3***).

- *„Cine nu va primi împărăţia lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea"* (***Marcu 10, 15***; de asemenea, ***Luca 18, 17***).

Căderea în păcat

Iată o altă modalitate de a respinge ideea de siguranţă veşnică: să privim la ce spune Biblia despre putinţa omului de a cădea după ce, iniţial, a crezut. Putem începe cu Iuda Iscarioteanul, unul din Apostolii iniţiali: *„a chemat la Sine pe ucenicii Săi şi a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit Apostoli... şi pe Iuda Iscarioteanul, care s-a făcut trădător"* (***Luca 6, 13, 16***). *„Şi a intrat satana în Iuda, cel numit Iscarioteanul, care era din numărul celor doisprezece. Şi, ducându-se, el a vorbit cu arhiereii şi cu căpeteniile oastei, cum să-L dea în mâinile lor. Şi ei s-au bucurat şi s-au învoit să-i dea bani. Şi el a primit şi căuta prilej să-L dea lor, fără ştirea mulţimii"* (***Luca 22, 3-6***).

Apoi, avem exemplul lui Nicolae, unul din primii şapte diaconi. Citim: *„Drept aceea, fraţilor, căutaţi şapte bărbaţi dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt şi de înţelepciune, pe care noi să-i rânduim... şi au ales... şi pe Nicolae, prozelit din Antiohia"* (***Faptele Apostolilor 6, 3-5***). Mai târziu, Nicolae a întemeiat şi a fost conducătorul sectei gnostice a nicolaiţilor, un grup de eretici schismatici condamnat de Iisus: *„Ai însă partea bună că urăşti faptele nicolaiţilor, pe care le urăsc şi Eu... Astfel ai şi tu pe unii care, de asemenea, ţin învăţătura nicolaiţilor"* (***Apocalipsa 2, 6, 15***).

A mai existat şi un magician, Simon, care a crezut şi care a fost botezat. *„Dar era mai dinainte în cetate un bărbat, anume Simon, vrăjind şi uimind neamul Samariei, zicând că el este cineva mare... Iar Simon a crezut şi el şi, botezându-se, era mereu cu Filip.*

Şi văzând semnele şi minunile mari ce se făceau, era uimit" (***Faptele Apostolilor 8, 9, 13***).

Ultimul nostru exemplu este Dimas, un împreună lucrător în Roma cu Sfântul Pavel, şi prieten cu Apostolul Luca: *„Vă îmbrăţişează Luca, doctorul cel iubit, şi Dimas"* (***Coloseni 4, 14***). Dimas l-a părăsit pe Pavel dar şi Biserica, întorcându-se la poftele trupului: *„Că Dimas, iubind veacul de acum, m-a lăsat şi s-a dus la Tesalonic"* (***II Timotei 4, 10***).

Nu facem referire aici la nişte necunoscători, ci la nişte oameni care au fost odată credincioşi sinceri. Iuda a fost unul din cei Doisprezece Apostoli ai lui Hristos. Nicolae nu era doar diacon, ci şi „plin de Duhul Sfânt". Simon a avut privilegiul de a se afla într-o tovărăşie strânsă cu Apostolul Filip şi a fost botezat. Şi Dimas a fost nu mai puţin apropiat de Apostolul Pavel şi Sfântul Luca. Desigur, dacă aceşti credincioşi au putut să cadă, atunci creştinii din zilele noastre sunt supuşi aceluiaşi pericol, o realitate pe care Biblia o şi reflectă de altfel:

- *„Luaţi seama, fraţilor, să nu fie cumva, în vreunul din voi, o inimă vicleană a necredinţei, ca să vă depărteze de la Dumnezeul cel viu"* (***Evrei 3, 12***).

- *„Să ne silim, deci, ca să intrăm în acea odihnă, ca nimeni să nu cadă în aceeaşi pildă a neascultării"* (***Evrei 4, 11***).

- *„Căci este cu neputinţă pentru cei ce s-au luminat odată şi au gustat darul cel ceresc şi părtaşi s-au făcut Duhului Sfânt, şi au gustat cuvântul cel bun al lui Dumnezeu şi puterile veacului viitor, cu neputinţă este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăşi spre pocăinţă, fiindcă ei răstignesc loruşi, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu şi-L fac de batjocură"* (***Evrei 6, 4-6***).

- *„Căci dacă păcătuim de voia noastră, după ce am luat cunoştiinţă despre adevăr, nu ne mai rămâne, pentru păcate, nici o jertfă, ci o înfricoşată aşteptare a judecăţii şi iuţimea focului care va mistui pe cei potrivnici"* (***Evrei 10, 26-27***).

- *„Luaţi seama să nu vă lepădaţi de Cel care vorbeşte. Căci dacă aceia n-au scăpat de pedeapsă, nevoind să asculte pe cel ce le grăia pe pământ, cu atât mai mult noi - îndepărtându-ne de Cel ce ne grăieşte din ceruri"* (***Evrei 12, 25***).

- *„Fraţii mei, dacă vreunul va rătăci de la adevăr şi-l va întoarce cineva, să ştie că cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi va acoperi mulţime de păcate."* (***Iacov 5, 19-20***).

Pentru a fi mântuit este nevoie de luptă

Am văzut că mântuirea este un proces, am înţeles trebuinţa de a răbda până la sfârşit, am învăţat că credinţa trebuie să fie activă şi însoţită de fapte bune, am observat care sunt aspectele adiţionale necesare pentru mântuire, şi am citit exemple din Biblie despre oameni care au fost odinioară credincioşi evlavioşi dar care au păcătuit şi au pierdut viaţa cea veşnică, sfârşind în iad. Să mai citim câteva versete din Sfânta Scriptură care demontează principiul protestant al siguranţei veşnice:

- *„strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află"* (***Matei 7, 14***); desigur, aici nu se are în vedere credinţa lispită de efort mărturisită o singură dată de milioane şi milioane de oameni bine intenţionaţi.

- *„Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri"* (***Matei 7, 21***); Domnul Iisus Hristos condamnă aici chiar premiza pe care a fost construită mincinoasa idee a siguranţei veşnice, o chemare pasivă a Lui (credinţa în El), lipsind însă necesara ascultare activă şi continuă.

- *„Atunci Iisus a zis ucenicilor Săi: Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze*

Mie" (***Matei 16, 24***); din nou, Mântuitorul învaţă că pentru a intra în împărăţia cerurilor este nevoie de o urmare a Sa de durată.

- *„Iar Iisus a zis către el: Nimeni care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt nu este potrivit pentru împărăţia lui Dumnezeu"* (***Luca 9, 62***); aceasta înseamnă, din nou, că răbdarea până la sfârşit este indispensabilă.

- *„După ce se va scula stăpânul casei şi va încuia uşa şi veţi începe să staţi afară şi să bateţi la uşă, zicând: Doamne, deschide-ne! - şi el, răspunzând, vă va zice: Nu vă ştiu de unde sunteţi, atunci voi veţi începe să ziceţi: Am mâncat înaintea ta şi am băut şi în pieţele noastre ai învăţat. Şi el vă va zice: Vă spun: Nu ştiu de unde sunteţi. Depărtaţi-vă de la mine toţi lucrătorii nedreptăţii"* (***Luca 13, 25-27***).

Să încheiem acest capitol cu prezentarea a patru pasaje din Biblie care avertizează în privinţa concepţiilor greşite despre mântuire despre care am vorbit mai sus:

- *„Nu vă lăsaţi furaţi de învăţăturile străine cele de multe feluri"* (***Evrei 13, 9***).

- *„Căci dacă cel ce vine vă propovăduieşte un alt Iisus, pe care nu l-am propovăduit noi, sau luaţi un alt duh, pe care nu l-aţi luat, sau altă evanghelie, pe care nu aţi primit-o, voi l-aţi îngădui foarte bine"* (***II Corinteni 11, 4***).

- *„Mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie, care nu este alta, decât că sunt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o - să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, şi acum vă spun iarăşi: Dacă vă propovăduieşte cineva altceva decât aţi primit - să fie anatema!"* (***Galateni 1, 6-9***).

„În văpaie de foc, osândind pe cei ce nu cunosc pe Dumnezeu şi pe cei ce nu se supun Evangheliei Domnului nostru Iisus. Ei vor

lua ca pedeapsă pieirea veşnică de la fața Domnului şi de la slava puterii Lui" (***II Tesaloniceni 1**, 8-9*).

Capitolul VI

Alte divergențe

În acest capitol vom cerceta alte îndepărtări protestante de la credința apostolică. Din rândul acestora fac parte interpretarea greșită a importanței istorice a modului în care au ajuns Scripturile să existe. De asemenea, vor fi discutate câteva chestiuni care au legătură cu duhul de închinare și Ortodoxia, dar care au fost pierdute de creștinii occidentali.

Canonul cel lung al Scripturii

În 250 î.d.Hr. Ptolemeu Filadelfius a poruncit erudiților din Alexandria să traducă în greacă Vechiul Testament al evreilor. Șaptezeci de erudiți și-au asumat sarcina traducerii cărților originale veterotestamentare, de aici numele „*Septuaginta*" (care înseamnă „șaptezeci") pe care l-a primit textul. Lucrarea a fost terminată în jurul anului 200 și a oferit ceea ce este numit canonul cel lung al Scripturii Vechiului Testament, *Septuaginta*.

În primul secol după Hristos, majoritatea evreilor din țările Orientului Mijlociu vorbeau greaca; printre aceștia și Domnul Iisus Hristos, ucenicii Săi (Apostolii) și Biserica primară. Prin urmare, Scriptura folosită de Mântuitorul nostru și de adepții Săi a fost *Septuaginta*-Vechiul Testament, textul tradus în greacă în jurul anului 200 î.d.Hr. În timp ce Biserica se răspândea în întregul Imperiu Roman, în primele secole ale Bisericii greaca era limba comună iar *Septuaginta* era textul universal acceptat.

Dezvoltarea Scripturii Noului Testament poate fi rezumată astfel:

- nevoia de a stabili un standard apostolic, fapt ce a dus la Sinodul Părinților Bisericii de la Laodiceea din 363.

- enumerarea de către Sfântul Atanasie cel Mare în 367 a cărţilor Noului Testament.
- cel de-al treilea Sinod de la Cartagina din 397.

Ideea este următoarea: compilarea finală a cărţilor din Biblie, aşa cum a fost realizată de Biserică la sfârşitul secolului al IV-lea, a dus la alcătuirea canonului lung al Scripturii care includea aceeaşi Septuaginta-Vechiul Testament folosită de Iisus Hristos.

Biserica Ortodoxă sau Răsăriteană a continuat să folosească acest canon lung al Scripturii, iar Biserica Romană sau Apuseană a folosit acelaşi canon şi la începutul secolului al V-lea l-a tradus în latină (romano-catolicismul încă foloseşte canonul cel lung, cunoscut sub numele de *Vulgata*).

După căderea Ierusalimului în anul 70 d.Hr., conducătorii evrei care au supravieţuit s-au adunat la Ianina, un oraş care este aproape de Joppa (în sudul Tel Avivului de astăzi). La această întrunire s-a luat decizia de a realiza o traducere ebraică a Vechiului Testament. Însă, procesul traducerii Scripturii Vechiului Testament înapoi în ebraică nu a început până în jurul secolului al VI-lea şi nu a fost finalizată decât în jurul secolului al X-lea. Traducerea a fost realizată de erudiţii masoreţi, motiv pentru care lucrarea poartă numele de textul masoretic.

Textul masoretic

Textul masoretic nu a fost o versiune exactă a Scripturii iniţiale a Vechiului Testament. În timpul traducerii textului în ebraică, masoreţii au omis mai multe cărţi: Tobit, Iuda, Macabei I şi II, Înţelepciunea lui Solomon, Sirah, Baruh şi Rugăciunea lui Manase. Mai mult, în textele masoretice au fost omise părţi din Daniel şi Estera iar Psalmii au fost renumerotaţi (de la Psalmul 9 la Psalmul 142 în Psalmii textului masoretic sunt cu un număr mai sus;

adică, Psalmul 43 din *Septuaginta* este Psalmul 44 din textul masoretic).

Aşadar, atunci când a izbucnit Reforma protestantă din secolul al XVI-lea existau trei versiuni ale Sfintei Scripturi: (1) *Septuaginta*, care era textul ebraic original al Vechiului Testament tradus în întregime în greacă în jurul anului 200 î.d.Hr., (2) *Vulgata*, traducerea în latină terminată în jurul anului 410 a textului integral al *Septuagintei* – atât *Septuaginta* cât şi Vulgata fiind canoanele lungi ale Scripturii – şi (3) textul masoretic, o traducere prescurtată din secolul al X-lea a *Septuagintei* în limba ebraică.

Reformatorii protestanţi erau din Europa Occidentală şi fuseseră afiliaţi Bisericii Apusene de la Roma, însemnând că foloseau *Vulgata*. Odată ce Reformatorii s-au îndepărtat de Biserica Romană ei nu au revenit la Ortodoxie sau la *Septuaginta*, ci au preferat să adopte textul masoretic, o formă trunchiată a Scripturii.

Manualele protestante din ziua de astăzi insistă pe ideea că textul masoretic este canonul „original" şi „complet" al Scripturii. Acest text masoretic nu a fost finalizat până în secolul al X-lea şi a îndepărtat mai multe cărţi în timp ce a renunţat la părţi din altele. Orice pretenţie de autenticitate sau integritate este pur şi simplu eronată.

Adoptarea textului masoretic de reformatorii protestanţi nu pune capăt acestei saga a interpretării greşite a Bibliei. Martin Luther a încercat să îndepărteze anumite cărţi din Noul Testament, inclusiv Iacov, I Ioan, II Ioan şi Apocalipsa, ca de altfel, probabil, şi I Petru. De asemenea, ar trebui remarcat că Protestantismul foloseşte termenul „apocrif" (un cuvânt care înseamnă „autenticitate îndoielnică") într-o încercare de a discredita canonicitatea tuturor cărţilor *Septuagintei*. Istoria confirmă faptul că *Septuaginta* există ca o compilaţie credincioasă şi exactă a cărţilor Vechiului Testament, iar textul masoretic abreviat este contradictoriu.

Ar trebui de asemenea să subliniem faptul că deşi protestantismul susţine principiul *Sola Scriptura* totuşi nu poate accepta canonul întreg al Scripturii. Această inconsecvenţă

evidenţiază eroarea Protestantismului de a susţine ideea „numai Scriptura”.

„Sfârşitul vremurilor”

Teoria relativ modernă dar greşită a „răpirii” a fost promovată de pastorul protestant britanic John Darby Nelson la mijlocul secolului al XIX-lea. A fost o idee care de atunci a fost îmbrăţişată de o bună parte a Protestantismului.

„Fenomenul răpirii” susţine că va fi o îndepărtare a credincioşilor înainte de perioada de restrişte. Această idee deviază puternic de la ceea ce s-a crezut de Biserica istorică, astfel că poate fi imediat respinsă bazându-ne pe autoritatea versetului *„Nu vă lăsaţi furaţi de învăţăturile străine cele de multe feluri”* (***Evrei 13, 9***) şi *„Luaţi aminte să nu vă fure minţile cineva cu filozofia şi cu deşarta înşelăciune din predania omenească, după înţelesurile cele slabe ale lumii şi nu după Hristos”* (***Coloseni 2, 8***).

Cel mai folosit argument în sprijinul teoriei răpirii este interpretarea greşită a versetului ***I Tesaloniceni 4, 13-18***:

„Fraţilor, despre cei ce au adormit, nu voim să fiţi în neştiinţă, ca să nu vă întristaţi, ca ceilalţi, care nu au nădejde, pentru că de credem că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa (credem) că Dumnezeu, pe cei adormiţi întru Iisus, îi va aduce împreună cu El. Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer, şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi, după aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiţi, împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh, şi aşa pururea vom fi cu Domnul. De aceea, mângâiaţi-vă unii pe alţii cu aceste cuvinte”.

Din acest pasaj susţinătorii „răpirii" deduc trei idei greşite: (1) nu va fi nici un creştin pe pământ la începutul perioadei de restrişte, (2) unii creştini nu vor muri fizic, ci în schimb vor fi „răpiţi [în extaz]" la ceruri, şi (3) creştinii ridicaţi la ceruri nu vor trece prin Judecata de Apoi. Vom cerceta fiecare afirmaţie.

Fiindcă toţi credincioşii ipotetic vor fi ridicaţi la ceruri înainte de perioada de restrişte teoria răpirii susţine că atunci când încercările vor începe nu va mai fi nici un creştin pe pământ.

Scriptura respinge această idee:

- *„Şi de nu s-ar fi scurtat acele zile, n-ar mai scăpa nici un trup, dar pentru cei aleşi se vor scurta acele zile"* (**Matei 24, 22**).
- *„Căci [în perioada de strâmtorare, n.n.] se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor da semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi"* (**Matei 24, 24**).
- *„Şi i-am zis: Doamne, Tu ştii. El mi-a răspuns: Aceştia sunt cei ce vin din strâmtorarea cea mare şi şi-au spălat veşmintele lor şi le-au făcut albe în sângele Mielului"* (**Apocalipsa 7, 14**).
- *„Şi am auzit un alt glas din cer, zicând: Ieşiţi din ea, poporul meu [aleşii în perioada de strâmtorare]"* (**Apocalipsa 18, 4**).

Desigur, referinţa la „aleşi" în aceste versete indică altceva decât pe credinciosul obişnuit. Termenul ales se referă la cei care au stăruit în credinţa apostolică. Prin urmare, din faptul că aceşti credincioşi cucernici ai lui Hristos vor fi pe pământ cu ani înainte de perioada de cumplite încercări şi aşa cum versetele de mai sus arată, vor fi de asemenea pe pământ în timpul tribulaţiei [perioadei de strâmtorare] putem trage concluzia că afirmaţiile referitoare la absenţa oricărui credincios pe pământ la începutul strâmtorării sunt false.

Atunci când citim atât Vechiul Testament cât şi Noul Testament, vedem doar două ocazii în care un credincios a putut intra în ceruri fără să moară din punct de vedere fizic:

- *„Şi a plăcut Enoh lui Dumnezeu şi apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu"* (***Facere 5, 24***).

- *„Prin credinţă, Enoh a fost luat de pe pământ ca să nu vadă moartea, şi nu s-a mai aflat, pentru că Dumnezeu îl strămutase"* (***Evrei 11, 5***).

- *„Pe când mergeau ei aşa pe drum şi grăiau, deodată s-a ivit un car şi cai de foc şi, despărţindu-i pe unul de altul, a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer"* (***II Regi 2, 11***).

Nu există nici un sprijin scripturistic pentru a susţine că hoarde de credincioşi vor intra în ceruri fără să vadă moartea într-o răpire viitoare. Din nou, Scriptura ne spune:

- *„Dar tu, de ce judeci pe fratele tău?... fiecare din voi va da seama despre sine lui Dumnezeu"* (***Romani 14, 10, 12***).

- *„Pentru că noi toţi trebuie să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău"* (***II Corinteni 5, 10***).

- *„Eu te îndemn deci stăruitor în faţa lui Dumnezeu şi a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii şi morţii, la arătarea Lui şi în împărăţia Lui"* (***II Timotei 4, 1***).

- *„Şi precum este rânduit oamenilor o dată să moară, iar după aceea să fie judecata"* (***Evrei 9, 27***).

Toţi vor trece prin Judecata de Apoi. Concepţia despre creştinii răpiţi care vor intra în ceruri şi vor primi trupuri nemuritoare fără să treacă prin Judecata de Apoi este falsă. Această interpretare greşită a Celei de-a Doua Veniri a Domnului şi Mântuitorului reprezintă o chestiune gravă, de vreme ce înseamnă a propovădui un alt Iisus, fapt despre care ne-a avertizat Apostolul

Petru: *„au fost în popor şi prooroci mincinoşi, după cum şi între voi vor fi învăţători mincinoşi, care vor strecura eresuri pierzătoare şi, tăgăduind chiar pe Stăpânul Care i-a răscumpărat, îşi vor aduce lor grabnică pieire"* (***II Petru 2, 1***).

O lectură atentă atât a versetelor I Tesaloniceni 4, 13-18 – care în Biblie este subintitulat „Despre cei adormiţi şi despre cei rămaşi vii la venirea Domnului" – cât şi a Scripturilor însoţitoare, trebuie să fie întreprinsă pentru a determina dacă pasajul avut în vedere se referă la a Doua Venire a lui Iisus Hristos. Astfel:

- *„Pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi întru trâmbiţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer"* (***I Tesaloniceni 4, 16***).
- *„...împreună cu ei, în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh"* (***I Tesaloniceni 4, 17***).
- *„...vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului"* (***Matei 24, 30***).
- *„De acum veţi vedea pe Fiul Omului... venind pe norii cerului"* (***Matei 26, 64***).
- *„Şi acestea zicând, pe când ei priveau, S-a înălţat şi un nor L-a luat de la ochii lor. Şi privind ei, pe când El mergea la cer, iată doi bărbaţi au stat lângă ei, îmbrăcaţi în haine albe, care au şi zis: Bărbaţi galileieni, de ce staţi privind la cer? Acest Iisus care S-a înălţat de la voi la cer, astfel va şi veni, precum L-aţi văzut mergând la cer"* (***Faptele Apostolilor 1, 9-11***).
- *„Iată, El vine cu norii şi orice ochi Îl va vedea"* (***Apocalipsa 1, 7***).

Pasaje din întreaga Biblie ne vorbesc despre a Doua Venire a lui Iisus Hristos în acelaşi mod, pe norii cerului, ceea ce demonstrează fără echivoc că I Tesaloniceni 4, 13 descrie de fapt a Doua Venire a Domnului şi că cei credincioşi de pe pământ Îl vor vedea venind la fel după cum L-au văzut plecând. Aceasta năruieşte

teoria răpirii fiindcă necesită un lanţ de evenimente format din răpire/a Doua Venire, perioada de strâmtorare, „A Treia Venire" şi Judecata de Apoi, de vreme ce Judecata va avea loc la întoarcerea lui Hristos:

- *„Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va şedea pe tronul slavei Sale"* (***Matei 25, 31***)[20].

- *„Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului"* (***Ioan 5, 22***).

- *„Pentru că a hotărât o zi în care va să judece lumea întru dreptate, prin Bărbatul pe care L-a rânduit, dăruind tuturor încredinţare, prin Învierea Lui din morţi"* (***Faptele Apostolilor 17, 31***).

- *„În ziua în care Dumnezeu va judeca, prin Iisus Hristos, după Evanghelia mea, cele ascunse ale oamenilor"* (***Romani 2, 16***).

O „a Treia Venire"?

Desigur, nu există o „a Treia Venire". Nici nu există un scenariu care să cuprindă: răpirea / a Doua Venire, tribulaţia [perioada de strâmtorare] şi Judecata de Apoi, fiindcă Judecata de Apoi are loc la a Doua Venire. Indiferent de perspectiva din care privim lucrurile, teoria răpirii reprezintă o imposibilitate biblică.

Aria de cercetare aici se învârte în jurul unei interpretări greşite a ceea ce a ajuns să fie cunoscut sub numele de „perioada milenială". Pasajul biblic citat cel mai adesea pentru a fundamenta ideea unei viitoare perioade mileniale este ***Apocalipsa 20, 1-7***:

„Şi am văzut un înger, pogorându-se din cer, având cheia adâncului şi un lanţ mare în mâna lui. Şi a prins pe balaur, şarpele cel vechi, care este diavolul şi satana, şi l-a legat pe mii de ani, şi

---

[20] Pentru o relatare mai detaliată a Judecăţii de Apoi de la cea de-a Doua Venire a lui Hristos, vezi Matei 25, 31-46 (subintitulat „Judecata faptelor").

l-a aruncat în adânc şi l-a închis şi a pecetluit deasupra lui, ca să nu mai amăgească neamurile, până ce se vor sfârşi miile de ani. După aceea, trebuie să fie dezlegat câtăva vreme. Şi am văzut tronuri şi celor ce şedeau pe ele, li s-a dat să facă judecată. Şi am văzut sufletele celor tăiaţi pentru mărturia lui Iisus şi pentru cuvântul lui Dumnezeu, care nu s-au închinat fiarei, nici chipului ei, şi nu au primit semnul ei pe fruntea şi pe mâna lor. Şi ei au înviat şi au împărăţit cu Hristos mii de ani. Iar ceilalţi morţi nu înviază până ce nu se vor sfârşi miile de ani. Aceasta este învierea cea dintâi. Fericit şi sfânt este cel ce are parte de învierea cea dintâi. Peste aceştia moartea cea de a doua nu are putere, ci vor fi preoţi ai lui Dumnezeu şi ai lui Hristos şi vor împărăţi cu El mii de ani. Şi către sfârşitul miilor de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea lui".

Din acest pasaj au fost extrase trei idei greşite:

(1) fiara va fi întemniţată la o anumită dată viitoare, (2) durata întemniţării fiarei este literal de o mie de ani şi (3) credincioşii nu trăiesc şi domnesc cu Iisus Hristos acum. Pentru aceasta este nevoie de o perioadă actuală (numită de protestanţi „perioada bisericii") şi apoi de lanţul evenimentelor: o răpire ulterioară (pentru cei care sunt de acord cu această ipoteză), Tribulaţia, perioada milenială, a Doua Venire a lui Hristos şi Judecata de Apoi[21].

Să luăm pe rând fiecare din ideile de mai sus:

- ***Apocalipsa 20, 2***: versetul *„Şi a prins pe balaur... şi l-a legat pe mii de ani"*, a fost interpretat greşit. Scriptura arată că fiara a fost întemniţată în primul secol din viaţa Bisericii ca urmare a lucrării mântuitoare a Domnului nostru Iisus Hristos:

- *„Acum este judecata acestei lumi; acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară"* (***Ioan 12, 31***); o proclamaţie rostită de Hristos Iisus.

[21] Lanţul biblic de evenimente este o perioadă milenială actuală, Tribulaţia, a Doua Venire şi Judecata de Apoi.

- *„Dezbrăcând (de putere) începătoriile şi stăpâniile, le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce"* (**Coloseni 2, 15**).

- *„Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi împărăţia lui Dumnezeu"* (**Matei 12, 28**).

- *„Iar dacă Eu, cu degetul lui Dumnezeu, scot pe demoni iată a ajuns la voi împărăţia lui Dumnezeu"* (**Luca 11, 20**).

Este evident faptul că lucrarea mântuitoare a lui Iisus a „întemniţat" fiara, însemnând că fiara este acum întemniţată. ***Apocalipsa 20, 3***: *„ca [fiara] să nu mai amăgească neamurile"* a fost, de asemenea, interpretat greşit fiindcă evident diavolul încă poate amăgi chiar şi pe cei credincioşi în vremurile actuale. *„...de ce a umplut satana inima ta, ca să minţi tu Duhului Sfânt?"* (***Faptele Apostolilor 5, 3***); *„Să daţi pe unul ca acesta satanei, spre pieirea trupului"* (***I Corinteni 5, 5***); *„Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului"* (***Efeseni 6, 11***).

Semnificaţia versetului Apocalipsa 20, 2 nu este cea potrivit căreia diavolul nu poate acţiona fiindcă este întemniţat; ceea ce vrea să arate *„ca să nu mai amăgească neamurile"*, este incapacitatea fiarei de a împiedeca propovăduirea Evangheliei în rândul lor: *„Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile"* (***Matei 28, 19***).

„Hiliasmul"

Concepţia că fiara este întemniţată pentru o perioadă precisă de o mie de ani este cunoscută sub numele de „hiliasm". Erezia hiliasmului a fost dezbătută şi condamnată la Sinodul II Ecumenic din anul 381 d.Hr. Trebuie să înţelegem că uneori timpul exprimat în Scriptură este simbolic. De exemplu, *„Că o mie de ani înaintea ochilor Tăi sunt ca ziua de ieri, care a trecut şi ca straja nopţii"*

(***Psalmul 90, 4***) şi *„o singură zi, înaintea Domnului, este ca o mie de ani şi o mie de ani ca o zi"* (***II Petru 3, 8***).

În Apocalipsa 20, cei o mie de ani încep cu lucrarea mântuitoare a lui Hristos în primul secol şi continuă până la izbucnirea Tribulaţiei: *„După aceea, trebuie să fie dezlegat câtăva vreme"* (***Apocalipsa 20, 3***) şi *„Şi către sfârşitul miilor de ani, satana va fi dezlegat din închisoarea lui, şi va ieşi să amăgească neamurile, care sunt în cele patru unghiuri ale pământului, pe Gog şi pe Magog, şi să le adune la război; iar numărul lor este ca nisipul mării"* (***Apocalipsa 20, 7-8***). Aşadar, mai degrabă decât o întemniţare literală de o mie de ani, termenul „o mie de ani", aşa cum este folosit în Apocalipsa 20, indică pur şi simplu o perioadă lungă de timp.

Credincioşii în Hristos au început să trăiască şi să domnească [stăpânească] cu Domnul Iisus Hristos încă din timpul vieţii Sale pământeşti, în primul secol, nu într-o perioadă de timp ce trebuie să vină:

- *„Şi a rânduit pe cei doisprezece, pe care i-a numit apostoli, ca să fie cu El şi să-i trimită să propovăduiască, şi să aibă putere să vindece bolile şi să alunge demonii"* (***Marcu 3, 14-15***).
- *„Şi a chemat la Sine pe cei doisprezece şi a început să-i trimită doi câte doi, şi le-a dat putere asupra duhurilor necurate... Şi scoteau mulţi demoni şi ungeau cu untdelemn pe mulţi bolnavi şi-i vindecau"* (***Marcu 6, 7, 13***).
- *„Şi s-au întors cei şaptezeci (şi doi) cu bucurie, zicând: Doamne, şi demonii ni se supun în numele Tău. Şi le-a zis... Iată, v-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii, şi peste toată puterea vrăjmaşului, şi nimic nu vă va vătăma"* (***Luca 10, 17-19***).

Este clar că credincioşii trăiau şi împărăţeau cu Hristos în primul secol iar aceasta continuă şi în ziua de astăzi. Mai mult, cei care au trăit şi domnit cu Mântuitorul care au murit din punct de

vedere trupesc, acum trăiesc şi împărăţesc în Ceruri împreună cu Hristos Iisus:

- *„Iar Iisus le-a zis: Adevărat zic vouă că voi cei ce Mi-aţi urmat Mie, la înnoirea lumii, când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel"* (***Matei 19, 28***).
- *„Vrednic de crezare este cuvântul: căci dacă am murit împreună cu El, vom şi învia împreună cu El. Dacă rămânem întru El, vom şi împărăţi împreună cu El"* (***II Timotei 2, 11-12***).

Ca un comentariu final despre interpretarea greşită a pasajului Apocalipsa 20, 2-7 şi despre „Sfârşitul veacurilor", trebuie spus că o mai bună înţelegere a scopului care stă la baza întemniţării fiarei este importantă din cauza isteriei despre sfârşitul lumii care a cuprins comunitatea protestantă. Contrastul dintre o interpretare corectă şi una incorectă a acestor doctrine apare ca urmare a devierii de la credincioşia Bisericii Ortodoxe faţă de învăţătura apostolică[22].

Sfânta Fecioară Maria

Sfânta Fecioară Maria L-a purtat pe Dumnezeu întrupat, a dat naştere Fiului lui Dumnezeu (Domnul Iisus Hristos), astfel că pe bună dreptate este numită Maica lui Dumnezeu, fapt indicat de termenul *Theotokos* (*theo* = Dumnezeu şi *tokos* = purtător, aşadar *theotokos* = purtător de Dumnezeu). Sfânta Fecioară Maria L-a purtat în pântece pe Iisus fiind fecioară, o realitate pe care Protestantismul nu o neagă. Îndepărtarea Protestantismului de

[22] Interpretată greşit precum vedem în teoria răpirii care susţine că a Doua Venire precede Tribulaţia, deşi Scriptura afirmă altceva: „Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip; căci ziua Domnului [a Doua Venire] nu va sosi până ce mai întâi nu va veni lepădarea de credinţă şi nu se va da pe faţă omul nelegiuirii, fiul pierzării [Antihristul în perioada de strâmtorare]" (***II Tesaloniceni 2, 3***).

vechile tradiţii ale Bisericii sunt evidente în concepţia acestui cult despre starea lui *Theotokos* după ce L-a născut pe Iisus Hristos.

Realitatea este aceasta: Biserica a învăţat dintotdeauna că (1) *Theotokos* a rămas pururea-fecioară după naşterea Domnului Iisus Hristos şi (2) nu a mai avut nici un alt copil. Protestantismul afirmă că Maica lui Dumnezeu nu a rămas fecioară şi susţine că a dat naştere şi altor copii.

O sursă principală pentru acele afirmaţii incorecte o reprezintă interpretarea greşită a versetelor biblice a acelei referinţe, „fraţii" lui Iisus:

- *„Şi încă vorbind El mulţimilor, iată mama şi fraţii Lui stăteau afară, căutând să vorbească cu El"* (**Matei 12, 46**).
- *„Au nu este Acesta fiul teslarului? Au nu se numeşte mama Lui Maria şi fraţii (verii) Lui: Iacov şi Iosif şi Simon şi Iuda?"* (**Matei 13, 55**).
- *„Şi au venit mama Lui şi fraţii Lui şi, stând afară, au trimis la El ca să-L cheme"* (**Marcu 3, 31**).
- *„Au nu este Acesta teslarul, fiul Mariei şi fratele lui Iacov şi al lui Iosi şi al lui Iuda şi al lui Simon?"* (**Marcu 6, 3**).
- *„Şi au venit la El mama Lui şi fraţii; dar nu puteau să se apropie de El din pricina mulţimii"* (**Luca 8, 19**).
- *„După aceasta S-a coborât în Capernaum, El şi mama Sa şi fraţii şi ucenicii Săi"* (**Ioan 2, 12**).
- *„Au zis deci către El fraţii Lui... "* (**Ioan 7, 3**).

Concepţia protesantă a acestor versete este că după naşterea lui Iisus, Sfânta Fecioară Maria a avut relaţii intime cu Iosif şi a născut mai mulţi copii, o idee respinsă atât de Sfânta Tradiţie cât şi de Scriptură. Biblia stabileşte că oamenii la care se face referire în versetele de mai sus nu sunt fii lui *Theotokos*. De exemplu, atunci când studiem versetele Matei 13, 55 şi Marcu 6, 3, putem observa numele de aici, în special, Iacov (cunoscut şi ca Iacov cel Mic) şi Iosi (sau Iosif). Putem deduce, aşadar, că nici Iacov nici Iosi nu au

fost fii Sfintei Fecioare şi nici fraţi de sânge ai Domnului Iisus Hristos.

Să reflectăm asupra următoarelor versete:

- *„Între care era Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iacov şi a lui Iosi..."* (***Matei 27, 56***).

- *„Şi erau şi femei care priveau de departe; între ele: Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov cel Mic şi a lui Iosi, şi Salomeea"* (***Marcu 15, 40***).

- *„Iar Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iosi, priveau unde L-au pus"* (***Marcu 15, 47***).

- *„Maria Magdalena, Maria, mama lui Iacov"* (***Marcu 16, 1***).

Sfânta Fecioara Maria nu a fost mama lui Iacov şi Iosi, care au fost numiţi fraţi ai lui Iisus în ***Matei 13, 55*** şi ***Marcu 6, 3***, mama lui Iacov şi Iosi era *„cealaltă Marie"* (vezi ***Matei 28, 1***; *„au venit Maria Magdalena şi cealaltă Marie, ca să vadă mormântul"*). Cu alte cuvinte, mama lui Iacov şi Iosi nu a fost *Theotokos*, ci mai degrabă a fost Maria, sora Sfintei Fecioare Maria şi soţia lui Cleopa (nu Iosif Tâmplarul): *„Şi stăteau, lângă crucea lui Iisus, mama Lui şi sora mamei Lui, Maria lui Cleopa, şi Maria Magdalena"* (*Ioan 19, 25*).

Aceste versete arată că „fraţii" lui Iisus la care se face referire la Matei 13, 55 şi Marcu 6, 3, adică Iacob şi Iosif, erau de fapt verii lui Iisus. Cuvântul grec pentru „frate", *adelphos*, nu este întotdeauna folosit în Scriptură pentru a desemna un frate de sânge, ci se referă de asemenea la rude apropiate. De exemplu, a se vedea trei cazuri din Vechiul Testament.

„"Eşti sănătos, frate?" a zis Ioab către Amasa" (***II Regi 20, 9***). Ioab şi Amasa erau veri, precum Iacob şi Iosi erau veri cu Iisus. Dacă privim la ***II Regi 17, 25***, *„În locul lui Ioab, Abesalom a pus peste oştire pe Amasa. Amasa era fiul unui om cu numele Itra, din Israel, care intrase la Abigail, fiica lui Nahaş, sora Ţeruiei, mama*

lui Ioab", vedem că mama lui Amasa era Abigail iar sora lui Abigail, Ţeruia, era mama lui Ioab, şi prin urmare Amasa şi Ioab erau veri.

„Apoi a spus Rahilei că-i rudă [adelphos/frate] cu tatăl ei [Laban]" (***Facere 29, 12***); adică Iacov a spus că el era fratele lui Laban când relaţia era de fapt cea dintre nepot şi unchi – *„s-a apropiat Iacov şi a prăvălit piatra de pe gura fântânii şi a adăpat oile lui Laban, fratele mamei sale"* (***Facere 29, 10***) şi *„Auzind Laban de sosirea lui Iacov, fiul surorii sale, a alergat în întâmpinarea lui"* (***Facere 29, 13***).

Vedem în aceste trei exemple acelaşi set de circumstanţe care există în cazul lui Iisus Hristos şi „fraţii" Săi, anume folosirea termenului „frate" pentru a indica o rudă apropiată. Tradiţia latină, romano-catolică, îi aminteşte ca „fraţi" ai Domnului fiind rude apropiate, în timp ce tradiţia patristică greacă, ortodoxă, îi socoteşte fii ai lui Iosif înainte de logodna acestuia cu Sfânta Fecioară Maria. Aşa cum Iacob cel Drept (primul episcop al Ierusalimului – a prezidat Sinodul din anul 49 de la Ierusalim [***Faptele Apostolilor 15***] – şi *„frate"* al lui Hristos) a fost un fiu al lui Iosif şi al Salomeei – care a fost soţia lui Iosif înainte de logodna acestuia cu *Theotokos*.

Trebuie, de asemenea, să observăm modul în care protestanţii folosesc cuvântul „până ce" în ***Matei 1, 25*** – *„Şi fără să o fi cunoscut pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus"* – şi de asemenea interpretarea greşită a acestui termen pentru a sugera că, după ce L-a născut pe Iisus Hristos, Sfânta Fecioară Maria a avut relaţii intime. Realitatea este că Matei 1, 25 nu se referă în nici un caz la starea relaţiilor intime dintre Iosif şi *Theotokos* după naşterea lui Iisus; Matei 1, 25 se referă la absenţa vreunui act sexual înainte de naşterea Mântuitorului, adică, Matei 1, 25 confirmă naşterea feciorelnică a Domnului nostru Iisus Hristos şi în nici un caz nu are rolul de comentariu referitor la relaţiile dintre Iosif şi *Theotokos* după naşterea lui Hristos.

Mai mult, putem observa în Scriptură folosirea lui „până ce" fără vreo referire la o acţiune ulterioară. De exemplu, la ***Facere 28, 15*** – *„Iată, Eu sunt cu tine şi te voi păzi în orice cale vei merge; te voi întoarce în pământul acesta şi nu te voi lăsa până nu voi împlini toate câte ţi-am spus"* – îl vedem pe Dumnezeu folosind termenul „până" pentru a desemna o stare a lucrurilor (El nu-Şi părăseşte poporul Său) până la împlinirea făgăduinţei Sale.

Mai întâi de toate, aceasta este asemănătoare cu condiţiile (nici o relaţie intimă între Sfânta Fecioară Maria şi Iosif) anterioare unui anumit eveniment (naşterea lui Iisus Hristos) în Matei 1, 25. Şi în al doilea rând, pasajul de la Facere 28, 15 nu vrea să spună că odată ce Dumnezeu îşi împlineşte făgăduinţa El îşi va părăsi poporul, aşa precum Matei 1, 25 nu vrea să spună că odată ce Mântuitorul va fi născut vor avea loc relaţii intime între cele două persoane logodite.

Asemănător, în ***Psalmul 110, 1:*** *„Zis-a Domnul Domnului Meu: "Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale""* – faptul că Dumnezeu spune „până", nu înseamnă că odată ce vrăjmaşii lui Hristos vor fi făcuţi aşternut, Mântuitorul nu va mai sta de-a dreapta lui Dumnezeu. În cuvintele Crezului de la Niceea: „Şi S-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui".

Putem de asemenea examina alte câteva pasaje scripturistice care evidenţiază pururea-fecioria lui *Theotokos* şi faptul că singurul copil pe care l-a purtat în pântece a fost Domnul Iisus Hristos. Unul din pasaje este următorul: *„Deci Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care Îl iubea stând alături, a zis mamei Sale: Femeie, iată fiul tău! Apoi a zis ucenicului: Iată mama ta! Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine"* (***Ioan 19, 26-27***).

Vedem că Iisus, răstignit pe cruce, îşi lasă Mama în grija Apostolului Ioan. Iar aceasta este o dovadă în plus că Sfânta Fecioară Maria nu a avut alţi fii. Dacă *Theotokos* ar fi avut alţi copii, ei ar fi trebuit să aibă responsabilitatea îngrijirii ei, iar Hristos nu l-ar mai fi încredinţat pe Apostolul Ioan să împlinească această datorie.

Căci gestul lui Iisus de a-şi încredinţa Maica în grija Apostolului Ioan în timp ce alţi fii ai Fecioarei să fie în viaţă ar fi fost nu doar o încălcare a Sfintei Tradiţii iudaice dar, de asemenea, un păcat: *„Dacă însă cineva nu poartă grijă de ai săi şi mai ales de casnicii săi, s-a lepădat de credinţă şi este mai rău decât un necredincios"* (***I Timotei 5, 8***). Hristos nu a păcătuit niciodată şi şi-a încredinţat Maica Sa în grija Apostolului Ioan. Aceasta arată clar că Sfânta Fecioara Maria nu a avut alţi copii.

Putem, de asemenea, lua în considerare şi pasajul de la ***Iezechiel 44, 1-2***: *„Apoi m-a dus bărbatul acela înapoi la poarta cea din afară a templului, spre răsărit, şi aceasta era închisă. Şi mi-a zis Domnul: «Poarta aceasta va fi închisă, nu se va deschide şi nici un om nu va intra pe ea, căci Domnul Dumnezeul lui Israel a intrat pe ea. De aceea va fi închisă»".*

Apostolii şi Părinţii Bisericii au învăţat că acest paragraf arată că Domnul Iisus Hristos şi numai Domnul Iisus Hristos a fost purtat în pântecele Fecioarei Maria; adică, Sfânta Fecioară Maria nu a purtat în pântece alţi copii.

O cântare închinată Fecioarei Maria oferă o idee despre locul său cuvenit în inimile tuturor credincioşilor: „Cuvine-se cu adevărat să te fericim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi preanevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim".

În plus, iată alte exemple din Scriptură despre locul special al Mariei:

- *„Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta, îmbrăcată în haină aurită şi prea înfrumuseţată"* (***Psalmul 44, 9***); o referinţă la Sfânta Fecioară Maria ca Împărăteasă a Cerurilor.

- *„Şi intrând îngerul la ea, a zis: 'Bucură-te, ceea ce eşti plină de har'... Şi îngerul i-a zis: 'Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu' "* (***Luca 1, 28, 30***).

- *„Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei"* (***Luca 1, 28***).

- *„Şi a zis Maria: Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvântul tău!"* (***Luca 1, 38***); un exemplu al ascultării Sfintei Fecioarei Maria, ea a fost o slujitoare ascultătoare a lui Dumnezeu, prima care L-a acceptat pe Domnul nostru Iisus Hristos ca Mântuitor (prima dintre cei răscumpăraţi) şi un exemplu de viaţă în Hristos.

- *„Binecuvântată eşti tu între femei"* (***Luca 1, 42***); cea mai mare femeie care a trăit vreodată.

- *„Că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile"* (***Luca 1, 48***).

Eşecul de a preţui cu totul curăţia, firea şi pururea-feciorìa Fecioarei Maria, împreună cu cinstea pe care Dumnezeu a revărsat-o asupra ei, dezvăluie un eşec de a înţelege firea lui Iisus Hristos. Referindu-ne din nou la **Iezechiel 44, 1-2**, pântecele Sfintei Fecioare Maria a fost închis şi niciodată nu s-a mai deschis fiindcă numai Mântuitorul a intrat prin el.

Pururea fecioria Mariei a fost dintotdeauna crezută de creştini de pretutindeni, din zilele Apostolilor până astăzi în Ortodoxie. Iar Sinodul Constantinopol II (553 d.Hr.) a apărat credinţa în pururea-fecioria Maicii Domnului. De fapt, chiar Reformatorii protestanţi – Martin Luther, Ioan Calvin, John Wesley – au recunoscut pururea-fecioria Maicii Domnului.

În secolul al XVII-lea Protestantismul a început să interpreteze greşit Scripturile la care s-a făcut referire în acest subcapitol, şi astfel a evoluat credinţa greşită că Sfânta Fecioară Maria a purtat alţi copii. Aceasta a fost o parte a unui întreg proces prin care protestanţii şi-au pierdut simţul sacrului şi natura tainică a Întrupării.

Rugăciunea cu Sfinţii

Protestantismul nu se foloseşte de rugăciunea dintre sfinţi şi credincioşii de pe pământ[23]. Una din multele obiecţii împotriva acestei practici se învârte în jurul ideii că deoarece sfinţii au murit aici, nu poate exista o interacţiune cu ei prin rugăciune.

Sfinţii sunt credincioşii care merg înaintea noastră, cei care au răbdat până la sfârşit şi slujesc ca modele pentru noi ale vieţii în Hristos. Prin urmare, trebuie să urmăm modelul pe care l-au oferit:

- *„Fraţilor, faceţi-vă următorii mei şi uitaţi-vă la aceia care umblă astfel precum ne aveţi pildă pe noi"* (***Filipeni 3, 17***).
- *„Întru toate arată-te pe tine pildă de fapte bune"* (***Tit 2, 7***).
- *„Nu ştiţi voi că acei care aleargă în stadion, toţi aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergaţi aşa ca să-l luaţi. Şi oricine se luptă, se înfrânează de la toate. Şi aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă. Eu, deci, aşa alerg... îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei"* (***I Corinteni 9, 24-27***); Apostolul Pavel despre alergarea întrecerii mântuirii până la sfârşit, astfel, un exemplu pentru noi.
- *„Voi alergaţi bine"* (***Galateni 5, 7***); referinţa Apostolului Pavel la întrebuinţarea practicilor ascetice în viaţa de zi cu zi, viaţa trăită în credinţă, un model de urmat pentru noi.
- *„Deci, vă rog, să-mi fiţi mie următori, precum şi eu lui Hristos"* (***I Corinteni 4, 16***).
- *„Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos"* (***I Corinteni 11, 1***).
- *„Fă-te pildă credincioşilor cu cuvântul, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa, cu curăţia"* (***I Timotei 4, 12***).
- *„ ...pilde făcându-vă turmei"* (***I Petru 5, 3***).

[23] Pentru exemple de credincioşi plecaţi din mijlocul nostru vezi Anexa 1.

- *„De aceea şi noi, având împrejurul nostru atâta nor de mărturii... să alergăm cu stăruinţă în lupta care ne stă înainte"* (***Evrei 12, 1***).

La aceste instrucţiuni despre urmarea modelului sfinţilor şi descrierile sfinţeniei, trebuie să adăugăm Evrei 11. Acest capitol al Scripturii poate fi socotit un fel de *hall of fame* noutestamentar al sfinţilor.

Sfinţii sunt mucenici, monahi şi alţi drept credincioşi care au trăit ca întruchipări ale vieţii lui Hristos. Faptul că au dus cu bine până la capăt cursa evidenţiază credinţa lor şi necesită aderenţa noastră la exemplul lor, ceea ce Scriptura şi îndeamnă.

Credincioşii adormiţi oferă un model care este uşor şi firesc pentru noi să le arătăm o cinste deosebită sau să-i „venerăm". Întocmai precum Sfânta Fecioară Maria aici este vorba de *doulia* sau *proskunesin*, cinstirea sau venerarea adresată sfinţilor. În nici un caz nu este implicată *latria*, adorarea.

Adorarea este rezervată pentru Sfânta Treime. Biblia oferă două exemple absolute care demonstrează interdicţia de a-i adora pe sfinţi: *„Şi când a fost să intre Petru, Corneliu, întâmpinându-l, i s-a închinat, căzând la picioarele lui. Iar Petru l-a ridicat, zicându-i: Scoală-te. Şi eu sunt om"* (***Faptele Apostolilor 10, 25-26***). Şi *„iar mulţimile, văzând ceea ce făcuse Pavel, au ridicat glasul lor în limba licaonă, zicând: Zeii, asemănându-se oamenilor, s-au coborât la noi. Şi numeau pe Barnaba Zeus, iar pe Pavel Hermes, fiindcă el era purtătorul cuvântului. Iar preotul lui Zeus, care era înaintea cetăţii, aducând la porţi tauri şi cununi, voia să le aducă jertfă împreună cu mulţimile. Şi auzind Apostolii Pavel şi Barnaba, şi-au rupt veşmintele, au sărit în mulţime, strigând, şi zicând: Bărbaţilor, de ce faceţi acestea? Doar şi noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi..."* (***Faptele Apostolilor 14, 11-15***).

Apostolul Ioan a fost chiar mustrat de două ori când a încercat să se închine - ca lui Dumnezeu - unui înger: *„Şi am căzut înaintea picioarelor lui, ca să mă închin lui. Şi el mi-a zis: Vezi să nu faci*

aceasta!" (***Apocalipsa 19, 10***) și *„Și eu, Ioan, sunt cel ce am văzut și am auzit acestea, iar când am auzit și am văzut, am căzut să mă închin înaintea picioarelor îngerului care mi-a arătat acestea. Și el mi-a zis: Vezi să nu faci aceasta! Căci sunt împreună-slujitor cu tine și cu frații tăi, proorocii, și cu cei ce păstrează cuvintele cărții acesteia. Lui Dumnezeu închină-te!" (**Apocalipsa 22, 8-9**).* Din nou, adorarea este cuvenită doar Sfintei Treimi și trebuie să-i venerăm pe sfinți.

Exemple de venerare a credincioșilor adormiți includ:

- citirea despre viețile sfinților.
- imitarea vieților sfinților.
- venerarea icoanelor sfinților (icoanele vor fi subiectul unui subcapitol următor).
- cântarea de imne despre sfinți: *„Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești"* (***Efeseni 5, 19***). Un exemplu este imnul Elisabetei (mama lui Ioan Botezătorul) închinat Fecioarei Maria *Theotokos*: *„Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău"* (***Luca 1, 42***). Psalmii sunt, de asemenea, modele excelente.
- comemorarea sfinților. Biserica Ortodoxă comemorează (pomenește și cinstește) mai mulți sfinți în fiecare zi a anului. De fapt, aceasta se face și într-o societate secularizată, precum Ziua Președintelui, Ziua lui Columb, Ziua lui Martin Luther King[24]. De asemenea, cu toții prăznuim Crăciunul pe 25 decembrie. Aceeași practică poate fi înfăptuită pentru sfinți în decursul anului. Așa cum Sfântul Pavel spune: *„și eu auzind de credința voastră în Domnul Iisus și de dragostea cea către toți sfinții..."* (***Efeseni 1, 15***).

„Nu este Dumnezeul morților, ci al viilor" (***Matei 22, 32***). Acest verset este un fundament scripturistic pentru faptul că cei credincioși lui Hristos sunt vii în ceruri chiar acum:

- *„Și a plăcut Enoh lui Dumnezeu și apoi nu s-a mai aflat, pentru că l-a mutat Dumnezeu"* (***Facere 5, 24***).

---

[24] Exemple din societatea și cultura americană.

- *„Prin credință, Enoh a fost luat de pe pământ ca să nu vadă moartea, și nu s-a mai aflat, pentru că Dumnezeu îl strămutase, căci mai înainte de a-l strămuta, el a avut mărturie că a bine-plăcut lui Dumnezeu"* (**Evrei 11, 5**).

- *„Pe când mergeau ei așa pe drum și grăiau, deodată s-a ivit un car și cai de foc și, despărțindu-i pe unul de altul, a ridicat pe Ilie în vârtej de vânt la cer"* (**IV Regi 2, 11**).

- *„Și iată, Moise și Ilie s-au arătat lor, vorbind cu El"* (**Matei 17, 3**).

- *„Și a murit săracul și a fost dus de către îngeri în sânul lui Avraam. A murit și bogatul și a fost înmormântat. Și în iad, ridicându-și ochii, fiind în chinuri, el a văzut de departe pe Avraam și pe Lazăr în sânul lui"* (**Luca 16, 22-23**).

- *„Și Iisus i-a zis: Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu Mine în rai"* (**Luca 23, 43**).

- *„Și douăzeci și patru de scaune înconjurau tronul și pe scaune douăzeci și patru de bătrâni, șezând, îmbrăcați în haine albe și purtând pe capetele lor cununi de aur"* (**Apocalipsa 4, 4**).

- *„ ...am văzut, sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiați pentru cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o. Și strigau cu glas mare și ziceau..."* (**Apocalipsa 6, 8-10**).

- *„Și voi da putere celor doi martori ai mei și vor prooroci, îmbrăcați în sac, o mie două sute și șaizeci de zile"* (**Apocalipsa 11, 3**).

Credincioșii adormiți întru Domnul, acum vii în ceruri, sunt numiți „Biserica Biruitoare". Pe lângă Biserica biruitoare mai există, de asemenea, credincioșii de pe pământ, care reprezintă „Biserica Luptătoare". Un mod de a înțelege această structură ar fi folosirea unor referințe geografice, adică, așa cum unii dintre noi se închină în bisericile de pe întreg teritoriul Statelor Unite ale Americii, tot astfel există credincioși care participă la slujbele bisericilor de pe continentele de dincolo de ocean. Asemănător, cei care se roagă pe pământ formează o Biserică în Trupul lui Hristos, Biserica

luptătoare, în timp ce credincioşii care se roagă în ceruri formează o altă Biserică în acelaşi Trup, Biserica Biruitoare.

Există un singur Trup al lui Hristos – „*Aşa şi noi, cei mulţi, un trup suntem în Hristos şi fiecare suntem mădulare unii altora*" (***Romani 12, 5***) şi „*Este un trup şi un Duh*" (***Efeseni 4, 4***) – „*Din Care îşi trage numele orice neam în cer şi pe pământ*" (***Efeseni 3, 15***).

Unii protestanţi se opun ideii de a cere rugăciunea de mijlocire a sfinţilor, deşi ştiu că credincioşii adormiţi sunt vii şi rămân o parte vie a Trupului lui Hristos. Un motiv predominant pentru aceasta se află într-o greşeală de interpretare a versetului ***I Timotei 2, 5***: „*Căci unul este Dumnezeu, unul este şi Mijlocitorul între Dumnezeu şi oameni: omul Hristos Iisus*".

Acest verset a fost folosit pentru a susţine în mod greşit că sfinţii nu se pot ruga pentru noi în rai. Dar rugăciunea de mijlocire este cerută chiar de Biblie. Acest lucru este recunoscut de protestanţi atunci când se roagă unii pentru alţii şi le cer altora să se roage pentru ei.

Dacă I Timotei 2, 5 era menit să funcţioneze ca o interzicere a rugăciunii de mijlocire, atunci Biserica, Tainele, învăţătura apostolică şi aşa mai departe ar trebui de asemenea să fie interzise fiindcă ele sunt, de asemenea, ajutoare spre mântuire. Pasajul de la I Timotei 2, 5 se referă la faptul că Domnul Iisus Hristos este singura cale de mântuire. În această calitate, lucrarea mântuitoare a lui Hristos nu trebuie în nici un caz confundată cu instrumentele pe care El le-a oferit pentru ca noi să le folosim în lupta de a termina cursa mântuirii.

În acelaşi capitol al Scripturii pe care Protestantismul îl foloseşte ca să proclame interdicţia rugăciunii sfinţilor pentru noi, există o poruncă biblică de a ne ruga pentru alţii: „*Vă îndemn deci, înainte de toate, să faceţi cereri, rugăciuni, mijlociri, mulţumiri, pentru toţi oamenii*" (***I Timotei 2, 1***). Mai mult, Scriptura, de asemenea, ne spune: „*Mărturisiţi-vă deci unul altuia păcatele şi vă rugaţi unul pentru altul, ca să vă vindecaţi, că mult poate*

rugăciunea stăruitoare a dreptului" (**Iacov 5, 16**). Ştiind că atât credincioşii de pe pământ cât şi sfinţii din ceruri sunt Trupul lui Hristos, Biblia cere rugăciune de la noi şi de la credincioşii adormiţi. Ne cere ca să ne rugăm unii pentru ceilalţi. Prin urmare, ideea de a le cere „morţilor" să se roage pentru noi, nu este mai străină decât a cere celor vii să se roage pentru nevoile noastre, fiindcă în Hristos trăim cu toţii.

Referitor la rugăciunile pe care le rostesc în ceruri sfinţii pentru noi, am observat deja că sfinţii se roagă în ceruri: *„...am văzut, sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiaţi pentru cuvântul lui Dumnezeu şi pentru mărturia pe care au dat-o. Şi strigau cu glas mare şi ziceau: Până când, Stăpâne sfinte şi adevărate, nu vei judeca şi nu vei răzbuna sângele nostru, faţă de cei ce locuiesc pe pământ?"* (**Apocalipsa 6, 9-10**), la care putem adăuga şi versetele următoare: *„Şi a venit un alt înger şi a stat la altar, având cădelniţă de aur, şi i s-a dat lui tămâie multă, ca s-o aducă împreună cu rugăciunile tuturor sfinţilor, pe altarul de aur dinaintea tronului. Şi fumul tămâiei s-a suit, din mâna îngerului, înaintea lui Dumnezeu, împreună cu rugăciunile sfinţilor"* (**Apocalipsa 8, 3-4**).

Fără îndoială, aşa precum sfinţii s-au rugat pentru credincioşi în timpul vieţii pământeşti – *„Căci totdeauna, în toate rugăciunile mele, mă rog pentru voi toţi, cu bucurie"* (**Filipeni 1, 4**); *„Mulţumim lui Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, rugându-ne totdeauna pentru voi"* (**Coloseni 1, 3**); *„Mulţumim lui Dumnezeu totdeauna pentru voi toţi şi vă pomenim în rugăciunile noastre"* (**I Tesaloniceni 1, 2**) – ei continuă să se roage pentru noi în ceruri. Faptul că sfinţii au îndurat până la sfârşit şi sunt acum vii în Rai, arată că ei cunosc din experienţă cele de care avem nevoie pentru a termina alergarea şi ei pot să se roage pentru noi. Rugăciunile lor sunt foarte puternice şi binefăcătoare, după cum spune şi Biblia: *„mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului"* (**Iacov 5, 16**).

Capitolul VII

Dispreţuirea Liturghiei

Termenul „liturghie" vine din grecescul *leitourgia*, însemnând „lucrare de obşte/făcută în comun". Aplicată cultului indică o metodă standard (o modalitate sau o formă obişnuită) de închinare. Aceasta include Dumnezeiasca Liturghie (adesea denumită Euharistie), rugăciunea liturgică (precum este de exemplu rugăciunea Ceasurilor sau chiar rugăciunea noastră obişnuită în biserică), întrebuinţarea icoanelor şi alte slujiri. Aceste practici universal fundamentate au fost instituite de Hristos şi de Apostoli:

- *„Şi stăruiau în învăţătura apostolilor şi în împărtăşire [lucrarea obştească, liturghie]"* (***Faptele Apostolilor 2, 42***).
- *„Dumnezeu i-a deschis inima ca să ia aminte la cele grăite de Pavel"* (***Faptele Apostolilor 16, 14***).
- *„ţineţi predaniile cum [eu, Apostolul Pavel] vi le-am dat" (**I Corinteni 11, 2**).*
- *„Deci, dar, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră [apostolică]"* (***II Tesaloniceni 2, 15***).

Continuitatea de practică

Dacă un Apostol ar intra într-o biserică ortodoxă din secolul al XXI-lea, ar recunoaşte imediat serviciul liturgic fiindca acesta conţine practici, aspecte familiare lui. În ea sunt cuprinse multe aspecte care au evoluat şi au fost desăvârşite de-a lungul secolelor, o muzică şi stiluri de cântare diferite de la un loc la altul, dar toate elementele esenţiale i-ar fi familiare.

Structura metodelor protestante de închinare este foarte diferită. În loc să existe o aderenţă la instrucţiunile Sfintei Tradiţii (învăţăturile apostolice) referitoare la închinare, fiecare biserică protestantă îşi concepe propriile slujbe. Urmarea este că în locul standardului „aceasta este ceea ce Biserica dintotdeauna a crezut/făcut", în Protestantism există standarde precum „aceasta este ceea ce eu cred personal" sau „aşa facem noi". Meotdele individuale de închinare sunt separate de credinţa apstolică.

Protestantismul susţine că multe din practicile liturgice urmate în Ortodoxie nu sunt în mod specific detaliate în Scriptură. Oricum, în Biblie nu a fost inclusă întreaga învăţătură apostolică, *„Deci, dar, fraţilor, staţi neclintiţi şi ţineţi predaniile pe care le-aţi învăţat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră"* (***II Tesaloniceni 2, 15***). *„Celelalte [detaliile despre slujba Euharistiei] însă le voi rândui când voi veni"* (***I Corinteni 11, 34***).

Cu toate acestea, în ciuda faptului că Biblia nu este un „manual" cuprinzător despre cultul liturgic, există exemple de practică liturgică în Scriptură. Pentru scopurile noastre ne vom concentra asupra a trei aspecte fundamentale: liturghie, rugăciune şi Euharistie.

Fundamentarea cultului liturgic în Vechiul Testament

Putem vedea multe exemple de practici specifice cultului liturgic în Vechiul Testament. De exemplu, în cartea Ieşirii găsim detalii despre construirea altarelor: *„Să-Mi faci jertfelnic de pământ... Iar de-Mi vei face jertfelnic de piatră, să nu-l faci de piatră cioplită... Şi să nu te sui pe trepte la jertfelnicul Meu..."* (***Ieşire 20, 24-26***)[25]. De asemenea, găsim instrucţiuni despre ţinerea

[25] Desigur, acest exemplu, împreună cu multe altele, rămâne adevărat astăzi. Biserica Ortodoxă păstrează practica altarelor standardizate (Evrei 13, 10: „Avem altar").

Sabatului: *„În şase zile să-ţi faci treburile tale, iar în ziua a şaptea să te odihneşti, ca să se odihnească şi boul tău şi asinul tău şi ca să răsufle fiul roabei tale şi străinul care e cu tine"* (*Ieşire 23, 12*). Sunt şi porunci de a prăznui sărbători anuale: *„De trei ori în an să-Mi prăznuieşti: Să ţii sărbătoarea azimelor. Şapte zile să mănânci azime în timpul lunii lui Aviv, cum ţi-am poruncit... Să ţii apoi sărbătoarea secerişului şi a strângerii celor dintâi roade ale tale, pe care le-ai semănat în ţarina ta, şi sărbătoarea strângerii roadelor toamna, când aduni de pe câmp munca ta"* (*Ieşire 23, 14-16*).

Citim totodată despre detalii referitoare la construirea tabernacolului sau, aşa cum a evoluat în perioada Noului Testament, a Bisericii. În Ieşire (capitolele 25-27) există chiar cerinţe pentru veşmintele preoţeşti şi instrucţiuni referitoare la consacrarea preoţilor. Găsim porunci chiar despre cum trebuie să fie mobilierul tabernacolului.

Nu a existat vreodată obiceiul acceptării de practici de cult în funcţie de ceea ce o anumită persoană „hotăra". Formele de închinare au fost instituite de Dumnezeu: *„Vezi să faci acestea toate după modelul ce ţi s-a arătat în munte"* (*Ieşire 25, 40*) şi *„Deci şi cel dintâi (Aşezământ) avea orânduieli pentru slujba dumnezeiască şi un altar pământesc"* (*Evrei 9, 1*). În mod clar, a existat un cult liturgic în perioada Vechiului Testament, în special forme care imitau ceea ce era în ceruri: *„Care slujesc închipuirii şi umbrei celor cereşti, precum a primit poruncă Moise, când era să facă cortul: "Ia seama, zice Domnul, să faci toate după chipul ce ţi-a fost arătat în munte""* (*Evrei 8, 5*).

Modelele cereşti ale Dumnezeieştii Liturghii (Isaia 6, 1-8 şi Apocalipsa 4) oglindesc lucrurile cereşti. Aceasta oferă sprijin pentru continuitatea modelelor liturgice de slujire în perioada Noului Testament (*e.g. Mt. 6, 10 „precum în cer aşa şi pe pământ"*), care reprezintă motivul pentru care mare parte din liturghia Noului Testament a fost structurată pe modelele din Vechiul Testament.

Liturghia Noului Testament

Nu ni se mai interzice să avem doar un altar pământesc, precum credincioşii din Vechiul Testament. Recunoaştem că, *„Lucru de căpetenie din cele spuse este că avem astfel de Arhiereu care a şezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri, Slujitor Altarului şi Cortului celui adevărat, pe care l-a înfipt Dumnezeu şi nu omul"* (***Evrei 8, 1-2***). Cu alte cuvinte, Domnul Iisus Hristos stă acum de-a dreapta lui Dumnezeu în ceruri şi liturghiseşte (*leitaurgos*). Cu siguranţă, ca următori ai lui Hristos, este datoria noastră să oglindim/reflectăm modelele liturgice de slujire ale Stăpânului, precum au făcut şi Apostolii: *„Şi pe când slujeau Domnului"* (***Faptele Apostolilor 13, 2***). Cuvântul „slujeau" vine din grecescul *leitourgeso*, a săvârşi acte ritualice, prin urmare, acest verb poate fi citit „pe când litughiseau".

În aceeaşi măsură ca şi cultul liturgic în general, a se observa că includerile scripturistice de practici liturgice se sprijină pe Sfânta Tradiţie pentru existenţa lor. Să luăm de exemplu versetul: *„În ziua întâi a săptămânii (Duminică) adunându-ne noi să frângem pâinea"* (***Faptele Apostolilor 20, 7;*** o referire la Euharistia din fiecare duminică). Aceasta arată subordonarea faţă de Sfânta Tradiţie. Sfânta Tradiţie nu Scriptura a fost cea care a schimbat ziua noastră de închinare din sâmbătă în duminică. Din nou, în Biblie nu se află nici toate situaţiile şi nici toate instrucţiunile despre cultul liturgic, un fapt care în nici un caz nu diminuează validitatea închinării obşteşti[26].

Aceasta ne aduce la discuţia despre Euharistie. Am vorbit despre vedenia lui Isaia, mărturia sa oculară, despre Iisus Hristos Care slujeşte în ceruri Euharistia (cf. Isaia 6, 1-8) şi am văzut că trebuie să imităm ceea ce se petrece în ceruri (***Matei 6, 10:*** *„precum*

---

[26] De exemplu, *Didahia* oferă detalii destul de ample depre săvârşirea ritualurilor baptismale ca de altfel şi despre instruirea noilor convertiţi despre Calea Vieţii, ambele aspecte fiind întemeiate pe învăţătura apostolică orală şi având validitate absolută.

în cer aşa şi pe pământ"). Putem adăuga la acestea, *„Tu [Iisus Hristos] eşti preot în veac"* (***Evrei 7, 17, 21***) şi faptul că Domnul se află în ceruri săvârşind Dumnezeiasa Liturghie: *„Lucru de căpetenie din cele spuse este că avem astfel de Arhiereu care a şezut de-a dreapta tronului slavei în ceruri, Slujitor Altarului şi Cortului celui adevărat, pe care l-a înfipt Dumnezeu şi nu omul"* (***Evrei 8, 1-2***).

Alte exemple despre natura liturgică a Euharistiei:

- *„Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi, dând ucenicilor, a zis: Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu. Şi luând paharul şi mulţumind, le-a dat, zicând: Beţi dintru acesta toţi, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor"* (***Matei 26, 26-28***).
- *„Celelalte însă le voi rândui când voi veni"* (***I Corinteni 11, 34***); aici Apostolul Pavel face referire la practica sa de a învăţa oral bisericile despre detaliile standardizate ale slujbei Euharistiei.
- *„În ziua întâi a săptămânii (Duminică), adunându-ne noi să frângem pâinea"* (***Faptele Apostolilor 20, 7***), unde vedem că Euharistia trebuie săvârşită săptămânal, în fiecare duminică.

Putem de asemenea face referire la *Didahie* (capitolul al IX-lea) unde aflăm detalii mai multe despre slujirile liturgice ale Euharistiei. Oricum, unul din cele mai complete discursuri despre Dumnezeiasca Liturghie se găseşte în *Apologia întâi* a Sfântului **Iustin Martirul şi Filosoful**, scrisă în jurul anului 150 d.Hr. Prima etapă a acestei slujbe poartă numele de Adunare/Sobor [*Synaxis*], care este deschisă pentru toată lumea şi cuprinde: (a) urări de bine, (b) cântări/imne, (c) lecturi şi (d) omilia (predica). Apoi, toţi participanţii ne-ortodocşi sunt scoşi afară şi începe a doua parte, Euharistia. Aceasta este piesa centrală a cultului Bisericii Ortodoxe şi începe cu o binecuvântare urmată apoi de (a) rugăciune, (b) aducere, (c) sfinţire, (d) oferirea Darurilor sfinţite, (e) mulţumiri şi (f) binecuvântarea.

De asemenea, în completarea *Apologiei întâi* vine tratatul lui **Ipolit**, *Tradiția apostolică* (scris în jurul anului 200), în care practicile liturgice descrise în mod amănunțit în *Apologia întâi* sunt confirmate ca fiind în acord cu învățătura apostolică, ca fiind îndrumări adecvate pentru cultul liturgic în Biserică. Cultul în Biserica Noului Testament a fost, este și va fi întotdeauna liturgic.

Rugăciunea liturgică

Un exemplu de tradiție construită pe cerințele biblice se poate găsi în ceasurile de rugăciune, practica liturgică de rugăciune de șapte ori pe zi care își are fundamentul în Vechiul Testament și care continuă astăzi în Ortodoxie. Citim în Psalmi: *„De șapte ori pe zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale"* (***Psalmul 118, 164***).

Cele „șapte ori" sunt:

1. Slujba de la miezul nopții (numită în Biserică **Miezonoptică**): *„La miezul nopții m-am sculat ca să Te laud pe Tine"* (***Psalmul 118, 62***) și *„Iar la miezul nopții, Pavel și Sila, rugându-se, lăudau pe Dumnezeu în cântări"* (***Faptele Apostolilor 16, 25***).

2. **Utrenia și Ceasul întâi**: acestea au fost îmbinate și se săvârșesc împreună la ora 6.00 a.m., *„Dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea"* (***Psalmul 5, 3***) și *„Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață"* (***Psalmul 62, 1***).

3. **Ceasul al treilea**: ora 9.00 a.m.

4. **Ceasul al șaselea**: ora 12 (amiaza) *„Petru s-a suit pe acoperiș, să se roage pe la ceasul al șaselea"* (***Faptele Apostolilor 10, 9***).

5. **Ceasul nouă**: ora 15.00. *„Iar Petru și Ioan se suiau la templu pentru rugăciunea din ceasul al nouălea"* (***Faptele Apostolilor 3, 1***), *„Cucernic și temător de Dumnezeu, cu toată casa*

lui și care făcea multe milostenii poporului și se ruga lui Dumnezeu totdeauna. Și a văzut [Corneliu] în vedenie, lămurit, cam pe la ceasul al nouălea din zi...” (***Faptele Apostolilor 10, 2-3***) și *„Corneliu a zis: Acum patru zile eram postind până la ceasul acesta și mă rugam în casa mea, în ceasul al nouălea...”* (***Faptele Apostolilor 10, 30***).

6. **Vecernia**: rugăciunea de seară făcută la apusul soarelui.

7. **Pavecernița**: rugăciunea făcută de creștini după sfârșitul slujbei de la biserică. *„Ostenit-am întru suspinul meu, spăla-voi în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda”* (***Psalmul 6, 6***).

Apostolii și credincioșii convertiți au ținut ceasurile îndătinate de rugăciune liturgică. Ar trebui să se remarce că ceasurile de rugăciune sunt perioade de timp în care se săvârșește rugăciune comună, de obște, nu personală. Exemple de rugăciune comună sunt Psalmii, Rugăciunea Domnească [Tatăl nostru] (Matei 6, 9-13) și *„fără să părăsim Biserica noastră [adică adunarea de rugăciune]...”* (***Evrei 10, 25***), o chemare la rugăciune zilnică (care include păstrarea ceasurilor de rugăciune).

Didahia (capitolul 8) oferă, de asemenea, exemple de rugăciune liturgică. Mai mult, pe lângă rugăciunea comună, nu trebuie să neglijăm săvârșirea rugăciunii personale în cursul zilei, ascultând de porunca de a ne *„ruga neîncetat”* (***I Tesaloniceni 5, 17***).

Icoanele

În strânsă legătură cu decizia Protestantismului de a nu săvârși rugăciune liturgică se află evitarea cinstirii icoanelor, nefolosirea închinăciunilor [metaniilor] și neînsemnarea cu semnul Crucii. Pe toate acestea Protestantismul le consideră a fi nescripturistice și/sau „idolatre”. Protestantismul susține că cinstirea icoanelor nu este recunoscută de Biblie.

Afirmaţia că Scriptura nu autorizează întrebuinţarea icoanelor (imaginilor) este înşelătoare de vreme ce există numeroase pasaje scripturistice în care Dumnezeu porunceşte ca icoanele să fie întrebuinţate în locurile de închinare. Aceasta este adevărat mai ales cu referire la imageria care îi implică pe heruvimi, slujitorii care stau lângă „tronul" lui Dumnezeu în împărăţia sa cerească: *„Deasupra chivotului erau heruvimii slavei, care umbreau altarul împăcării; despre acestea nu putem acum să vorbim cu de-amănuntul"* (***Evrei 9, 5***).

Pentru a arăta că Dumnezeu a poruncit întrebuinţarea icoanelor în Vechiul Testament vom oferi trei exemple:

Tabernacolul lui Moise

- *„Apoi să faci doi heruvimi de aur; şi să-i faci ca dintr-o bucată, ca şi cum ar răsări din cele două capete ale capacului; să pui un heruvim la un capăt şi un heruvim la celălalt capăt al capacului"* (***Ieşire 25, 18-19***).
- *„Cortul însă să-l faci din zece covoare... în ţesătura lor să faci chipuri de heruvimi alese cu iscusinţă"* (***Ieşire 26, 1***).
- *„Să faci o perdea... iar în ţesătura ei să aibă chipuri de heruvimi alese cu iscusinţă"* (***Ieşire 26, 31***).

Templul lui Solomon

- *„Şi a făcut în Sfânta Sfintelor doi heruvimi de lemn de măslin"* (***III Regi 6, 23***).
- *„Pe toţi pereţii templului de jur împrejur, pe dinăuntru şi pe dinafară, a făcut chipuri săpate de heruvimi..."* (***III Regi 6, 29***).
- *„Pe cele două jumătăţi ale uşilor de lemn de măslin, el a făcut heruvimi săpaţi"* (***III Regi 6, 32***).
- *„Şi a săpat pe ele heruvimi, finici şi flori îmbobocite, şi le-a îmbrăcat cu aur peste săpătură"* (***III Regi 6, 35***).
- *„Şi au băgat preoţii chivotul cu legea Domnului la locul lui, în Sfânta Sfintelor din templu, sub aripile heruvimilor"* (***III Regi 8, 6***).

- *„pe pereţi a sculptat chipuri de heruvimi”* (***II Paralipomena 3, 7***).
- *„Apoi a făcut în Sfânta Sfintelor doi heruvimi săpaţi în lemn şi i-a ferecat cu aur”* (***II Paralipomena 3, 10***).

Templul lui Iezechiel

- *„Până la înălţimea uşilor, tot peretele, atât la despărţitura cea mai dinăuntru, cât şi la cea mai din afară, de jur împrejur, înăuntru şi pe afară, era împodobit cu chipuri săpate cu anumită măsură; şi anume, erau săpaţi heruvimi”* (***Iezechiel 41, 17-18***).
- *„Şi pe ele, pe uşile templului, erau sculptaţi heruvimi şi palmieri, ca şi pe pereţi. Iar în faţa pridvorului, afară, era o pardoseală de lemn”* (***Iezechiel 41, 25***).

Având aceste dovezi ale faptului că Dumnezeu a poruncit icoanele, să aruncăm o privire la a Doua poruncă, interdicţia închinării la idoli. Cea de-a Doua poruncă spune: *„Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, şi din câte sunt pe pământ, jos, şi din câte sunt în apele de sub pământ!”* (***Ieşire 20, 4***). Evident, aceasta se referă la a nu avea alţi dumnezei, la adorarea doar a lui Dumnezeu Tatăl: *„Să nu te închini lor, nici să le slujeşti”* (***Ieşire 20, 5***).

Vedem aici o legătură între interdicţia exprimată de Prima poruncă despre alţi zei: *„Să nu ai alţi dumnezei afară de Mine!”* (***Ieşire 20, 3***). Important în acest concept este cum în perioada Vechiului Testament Dumnezeu nu putea fi imaginat: *„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată” (Ioan 1, 18).* Oamenii au tendinţa de a tânji după imagini, o slăbiciune care a dus în mod frecvent la crearea şi adorarea idolilor zeilor falşi. Mai mult, dorinţa de imagini, în forme căutate de oameni, a dus la faptul că aceştia nu au înţeles simbolismul pe care Dumnezeu Însuşi l-a oferit. De exemplu, focul a fost adesea întrebuinţat pentru a-L simboliza pe Dumnezeu:

- *„Iar acolo i S-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug"* (**Ieşire 3, 2**).
- *„Iar Domnul mergea înaintea lor... noaptea în stâlp de foc"* (**Ieşire 13, 21**).
- *„Iar Muntele Sinai fumega tot, că Se pogorâse Dumnezeu pe el în foc"* (**Ieşire 19, 18**).
- *„Dumnezeul Care va răspunde cu foc, Acela este Dumnezeu"* (**III Regi 18, 24**).
- *„şi s-a pogorât foc de la Domnul"* (**III Regi 18, 38**).

Faptul în sine că Dumnezeu a poruncit folosirea icoanelor, elimină orice sugestie că a Doua poruncă interzice întrebuinţarea lor. Şi odată ce Dumnezeu a luat trup, a devenit posibilă reprezentarea firii omeneşti a lui Dumnezeu:

- *„Hristos, Care este chipul lui Dumnezeu"* (**II Corinteni 4, 4**).
- *„Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl"* (**Ioan 14, 9**).
- *„Acesta este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut"* (**Coloseni 1, 15**).

Faptul că Iisus Hristos este *chipul* văzut al lui Dumnezeu cel nevăzut este relevant pentru modul în care abordăm icoanele. De fapt, reprezintă centrul problemei. A nega sau a „spiritualiza" pe Domnul cel întrupat, înseamnă a nega Întruparea.

Termenul „icoană" vine din grecescul *eikon*, care înseamnă „imagine". Aceasta contează fiindcă putem citi că Scriptura validează folosirea icoanelor atât în Vechiul Testament cât şi în Noul Testament ca martor perpetu şi reamintire a întrupării fizice.

Pe lângă faptul că în Biblie găsim sprijin substanţial în favoarea iconografiei, trebuie de asemenea să cercetăm şi Sfânta Tradiţie. Să ţinem minte că Scriptura a stabilit că disputele dogmatice trebuie soluţionate de un sinod (*e.g.*, capitolul al 15 din Faptele Apostolilor vorbeşte despre primul sinod apostolic de la Ierusalim, cca 49 d.Hr.). Ştiind aceasta să observăm că la Sinodul

VII Ecumenic, întrebuinţarea icoanelor a fost socotită cu totul conformă cu învăţătura apostolică.

Toţi cei treisute cincizeci de episcopi au convenit asupra unei afirmaţii care declara: „[Noi] păstrăm neschimbate toate predaniile Bisericii, scrise sau nescrise, încredinţate nouă [cu sfinţenie]. Între ele se află şi zugrăvirea Icoanelor, în acord cu relatarea propăvăduirii evanghelice, în vederea întăririi credinţei în întruparea, adevărată şi nu închipuită, a lui Dumnezeu Cuvântul, [acestea] aducându-ne bun folos; căci lumina cu care se luminează între ele [propovaduirea şi icoana] este spre mărirea amândurora".

Prin urmare, nu doar că respingerea iconografiei contrazice Scriptura dar, de asemenea, se împotriveşte învăţăturii apostolice, practicii Bisericii şi sinoadelor Părinţilor Bisericii; adică se opune la toate cele patru componente ale Sfintei Tradiţii. Dacă prohibiţia protestantă împotriva icoanelor ar fi validă, atunci ar trebui de asemenea să avem o interdicţie în ceea ce priveşte porumbelul ca simbol al Duhului Sfânt, peştele ca semn pentru Iisus Hristos şi crucea (o icoană) ca reprezentare a Creştinismului.

Trebuie înţeles că icoanele nu trebuiesc adorate (*latria*). Adorarea se cuvine numai Sfintei Treimi. Icoanele sunt venerate (*doulia* sau *proskunesis*), care înseamnă că sunt cinstite, respectate şi admirate. Să aveţi în vedere că multe icoane sunt imagini ale sfinţilor şi, aşa cum s-a spus anterior, sfinţii sau îngerii nu trebuie adoraţi.

Ceea ce icoanele (picturi sau imagini) sfinţilor constituie, e practic un fel de album de familie al Bisericii. Şi aşa precum fotografiile celor dragi încurajează amintirile şi sentimentele de iubire, icoanele sfinţilor slujesc ca memento al vieţii credincioase în Hristos. Cu alte cuvinte, venerarea icoanelor slujeşte ca fereastră către Împărăţia cea veşnică a lui Dumnezeu, indică adevărata întrupare în spaţiu şi timp a Domnului nostru Iisus Hristos şi oferă încurajare pentru a duce cu credincioşie o viaţă întru Hristos.

Închinăciunile

Protestantismul de asemenea obiectează împotriva practicii de a face închinăciuni înaintea icoanelor susţinând că nu au nici un fundament în Biblie. Oricum, facerea de închinăciuni se bucură de sprijin consistent atât în Vechiul cât şi în Noul Testament.

- *„Atunci a căzut Avram cu faţa la pământ, iar Dumnezeu a mai grăit"* (***Facere 17****, 3*).
- *„Avraam a căzut atunci cu faţa la pământ"* (***Facere 17, 17***).
- *„Şi văzând tot poporul a scos strigăte de bucurie şi a căzut cu faţa la pământ"* (***Levitic 9, 24***).
- *„Ilie s-a suit în vârful Carmelului şi s-a aplecat la pământ până a atins genunchii cu faţa sa"* (***III Regi 18, 42***).
- *„Şi tot poporul, când a văzut aceasta, a căzut cu faţa la pământ"* (***III Regi 18, 39***).
- *„Şi s-a rugat David Domnului pentru copil, a postit şi, ducându-se deoparte, a petrecut noaptea întins pe pământ"* (***II Regi 12, 16***).
- *„Veniţi să ne închinăm şi să cădem înaintea Lui"* (***Psalmul 94, 6***).
- *„Domnul sprijină pe toţi cei ce cad şi îndreaptă pe toţi cei gârboviţi"* (***Psalmul 144, 14***).
- *„văzând pe Iisus, a căzut cu faţa la pământ şi I s-a rugat"* (***Luca 5, 12***).
- *„Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare slăvind pe Dumnezeu. Şi a căzut cu faţa la pământ la picioarele lui Iisus, mulţumindu-I"* (***Luca 17, 15-16***).
- *„şi astfel, căzând cu faţa la pământ, se va închina lui Dumnezeu"* (***I Corinteni 14, 25***).
- *„Atunci cei douăzeci şi patru de bătrâni, căzând înaintea Celui ce şedea pe tron, se închinau Celui ce este viu în vecii vecilor"* (***Apocalipsa 4, 10****; vezi, de asemenea,* ***Apocalipsa 5, 8; Apocalipsa 5, 14; Apocalipsa 7, 11; Apocalipsa 11, 16; Apocalipsa***

19, 4); astfel, aceasta se petrece în ceruri şi noi trebuie să imităm ceea ce este în ceruri.

Închinăciunile au fost o componentă integrală în perioada Vechiului Testament, în perioada Noului Testament dar şi în ceruri ca formă de închinare adusă lui Dumnezeu; o realitate consemnată şi astfel validată de Scriptură. Mai mult, unii din cei mai cinstiţi slujitori ai lui Dumnezeu – Avraam, Moise, David, Ilie – au făcut închinăciuni lui Dumnezeu.

În ceea ce priveşte acuzaţia de legalism, termenul original pentru închinăciune este *metanoia* („pocăinţă"). Astfel, o închinăciune este pur şi simplu starea spirituală a sufletului unei persoane exprimată printr-o mişcare fizică de a cădea cu faţa la pământ înaintea Domnului.

Însemnarea cu semnul crucii

Să abordăm acum facerea semnului crucii, însemnarea cu semnul crucii sau gestul unei persoane de a face semnul crucii. Aceasta se săvârşeşte cu mâna dreaptă, atingând fruntea[27], apoi zona plexului, apoi umărul drept şi umărul stâng.

Semnul crucii se face astfel: îndoim înlăuntru şi lipim de podul palmei drepte degetul mic şi inelarul (simbolizează cele două firi ale Domnului Iisus Hristos – umană şi divină), apoi împreunăm la un loc vârfurile degetelor gros, arătător şi mijlociu de la aceeaşi mână (aceste trei degete, în semnul crucii, simbolizează Sfânta Treime).

Există o întreagă tradiţie a Bisericii şi câteva precedente scripturistice pentru însemnarea cu semnul crucii:

---

[27] Se recomandă să se spună „În numele Tatălui" când este atinsă fruntea, apoi „şi al Fiului" când se atinge zona stomacului şi în cele din urmă „şi al Sfântului Duh" în timp ce sunt atinşi umerii drept şi stâng.

- *„Dezbrăcând (de putere) începătoriile şi stăpâniile, le-a dat de ocară în văzul tuturor, biruind asupra lor prin cruce"* (***Coloseni 2, 15***); relevant aici este că Iisus Hristos a înfrânt începătoriile şi stăpâniile (energiile demonice) şi a mărşăluit triumfător cu Crucea şi astfel, făcând fizic semnul crucii, aducem această putere în acţiune.

- *„În cuvântul adevărului, în puterea lui Dumnezeu, prin armele dreptăţii, cele de-a dreapta şi cele de-a stânga"* (***II Corinteni 6, 7***); am observat acel unic aspect al puterii lui Dumnezeu în Cruce şi putem recunoaşte acum că din rândul armelor dreptăţii face parte şi semnul crucii.

- *„Căci armele luptei noastre nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu, spre dărâmarea întăriturilor"* (***II Corinteni 10, 4***); din nou, semnul crucii este una din cele mai puternice arme din arsenalul nostru.

De asemenea, Efeseni 6, 10-17 vorbeşte despre armele războiului duhovnicesc, care includ şi crucea. Suntem îndemnaţi: *„Îmbrăcaţi-vă cu toate armele lui Dumnezeu"* (***Efeseni 6, 11***) şi *„luaţi toate armele lui Dumnezeu"* (***Efeseni 6, 13***). Trebuie, de asemenea, să căutăm sprijin în Sfânta Tradiţie pentru folosirea semnului crucii ca cea mai puternică armă împotriva vrăjmaşului:

- **Tertulian**, la sfârşitul secolului al II-lea, în *Despre cununa soldatului*, a spus că în toate călătoriile şi mişcările, în fiecare venire şi plecare şi în toate treburile de peste zi (*i.e.*, la masă, când stăm culcaţi, după trezire şi aşa mai departe) trebuie să ne însemnăm cu crucea.

- La mijlocul secolului al IV-lea, Sfântul **Atanasie**, în *Despre întrupare*, a scris:

„Să vină cel ce voieşte să facă experienţa celor mai înainte spuse şi a nălucirilor drăceşti şi a amăgirii ghicitoarelor şi a aşa ziselor minuni vrăjitoreşti, şi să se folosească numai de semnul crucii celei luate în râs de aceia, rostind numai numele lui Hristos, şi

va vedea cum sunt puşi dracii pe fugă prin ea şi ghiciturile încetează şi toată vrăjitoria şi orice farmec se goleşte de putere[28]... Căci numai folosindu-se de semnul crucii oamenii alungă amăgirile acelora[29]... zeii sunt alungaţi cu semnul crucii"[30].

- Sfântul **Chiril al Ierusalimului**, în *Catehezele* sale scrise la mijlocul secolului al IV-lea, scrie:

„Să nu ne ruşinăm, aşadar, de crucea lui Hristos! Chiar dacă altul ar ascunde-o, tu peceltuieşte-ţi în văzul tuturor fruntea, ca demonii, văzând semnul împărătesc, să fugă departe cuprinşi de tremur. Fă acest semn şi când mănânci, şi când bei, şi când stai jos, şi când te culci, şi când te scoli, şi când vorbeşti, şi când mergi; într-un cuvânt, în tot ceea ce faci[31]. Când vrei să discuţi cu necredincioşii despre crucea lui Hristos, fă-ţi cu mâna semnul crucii lui Hristos şi va tăcea cel care ţi se împotriveşte! Nu te ruşina de a mărturisi crucea! Îngerii se laudă când spun: Ştim pe cine căutaţi: pe Iisus cel răstignit! [Matei 28, 5]... Şi [aceasta] pe bună dreptate, căci crucea nu este necinste, ci cunună"[32].

- iar la sfârşitul secolului al IV-lea, Sfântul **Ioan Hrisostom** a scris în *Comentariu la Matei*:

„Aşadar, când te însemnezi cu semnul crucii, gândeşte-te la ţelul crucii şi potoleşte orice mânie şi toate celelalte patimi. Gândeşte-te la preţul care a fost plătit pentru tine".

Folosirea semnului crucii era o componentă atât de intimă a vieţii creştine încât până şi iniţiatorul Reformei protestante, Martin

---

[28] Sfântul Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XLVIII, *Scrieri I*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, PSB 15, EIBMBOR, Bucureşti, 1987, p. 145.

[29] *Ibidem*, XLVII, p. 144.

[30] *Ibidem*, LIII, p. 150.

[31] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, traducere de pr. Dumitru Fecioru, EIBMBOR, Bucureşti, 2003, p. 55.

[32] *Ibidem*, p. 206.

Luther (în *Micul Catehism* scris la începutul secolului al XVI-lea), îşi învăţa adepţii să facă semnul crucii după sculare şi să rostească: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh". De abia în secolul al XVII-lea una din numeroasele secte ale Protestantismului, puritanii, au început să propovăduiască ideea că semnul crucii este o „superstiţie inventată de oameni"...

Capitolul VIII

Ascultarea de Sfânta Tradiţie

Protestanţii insistă pe dreptul de a fi ei înşişi arbitrul suprem al adevărului, de a deţine autoritatea de a aproba sau dezaproba învăţătura apostolică, Biserica, Părinţii Bisericii şi Scriptura aşa cum a fost ea interpretată de Biserica primară. Adică, Protestantismul înlocuieşte ascultarea cu accentul pus pe „relaţia personală" a omului cu Iisus şi pe conceptul de Sola Scriptura. Aceasta se potriveşte foarte bine vremurilor noastre exacerbat de individualiste.

Biserica Ortodoxă răspunde că viaţa în Hristos nu este în nici un fel înrudită cu apartenenţa la un club social, unde acceptarea şi aderarea la reguli este o chestiune personală. Procesul de mântuire necesită cedarea opţiunii de a alege şi culege ce trebuie ascultat, şi înlocuieşte opinia personală cu ceea ce Biserica a crezut, învăţat, trăit şi s-a jertfit.

Părintele duhovnicesc

De importanţă deosebită este ascultarea de un părinte duhovnicesc. Să aruncăm o privire la ceea ce Scriptura spune despre nevoia de a avea un părinte duhovnicesc:

- *„Adevărat zic vouă: De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi precum pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor"* (***Matei 18, 3***).

- *„Şi alergând Filip l-a auzit citind pe proorocul Isaia, şi i-a zis: Înţelegi, oare, ce citeşti? Iar el a zis: Cum aş putea să înţeleg, dacă nu mă va călăuzi cineva? Şi a rugat pe Filip să se urce şi să şadă cu el"* (***Faptele Apostolilor 8, 30-31***).

- *„Fraţilor, faceţi-vă urmăritorii mei şi uitaţi-vă la aceia care umblă astfel precum ne aveţi pildă pe noi"* (***Filipeni 3, 17***).

Să ne amintim că titlul inițial al *Didahiei* era *Învățătura Domnului prin cei Doisprezece Apostoli către neamuri* și că titlul mai mic, *Didahia*, face referire la învățătura sistematică pe care o oferă un maestru ucenicului său. Pentru scopurile de față, aceasta implică învățătura pe care un părinte duhovnicesc o oferă fiului său. O modalitate prin care se arată în chip lămurit aceasta este faptul că multe versete încep cu „Fiul meu..." (cf., 3, 1; 3, 3; 3, 4; 3, 5; 3, 6; *et al.*)

Este nevoie să avem un părinte duhovnicesc pentru a putea preveni credința mincinoasă, pentru a evita înlocuirea învățăturii apostolice și a ceea ce Biserica a crezut dintotdeauna cu opinia personală. Adică, numai prin ascultare față de „bătrâni" putem imita modelul: *„[ei] stăruiau în învățătura apostolilor"* (***Faptele Apostolilor 2, 42***).

Scriptura cere să facem ascultare de un părinte duhovnicesc:

- *„Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos"* (***I Corinteni 11, 1***).
- *„vă rog, să-mi fiți mie următori, precum și eu lui Hristos."* (***I Corinteni 4, 16***).
- *„Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința"* (***Evrei 13, 7***).
- *„Ascultați pe mai-marii voștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre,"* (***Evrei 13, 17***).
- *„Tot așa și voi, fiilor duhovnicești, supuneți-vă preoților [presbyteros]"* (***I Petru 5, 5***).

În actul de a face ascultare față de un părinte duhovnicesc vorbim de lepădarea de voia proprie și asumarea urmării vieții lui Iisus Hristos: *„Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie"* (***Matei 16, 24***). Aceasta este o întreprindere importantă care necesită ajutor de la o călăuză

care deja a înfăptuit mare parte din sarcină. Cu alte cuvinte, e nevoie de a asculta pe cel care lucrează precum un medic şi a ne face întregi lăuntric prin prescrierea de medicamente şi tratament duhovnicesc. Încercarea de a străbate altfel calea mântuirii înseamnă a face din intelectul omenesc o călăuză.

Smerenia ca rezultat al ascultării

Ascultarea este cel mai dificil obiectiv şi necesită smerenie. Această postură, de a fi în ascultare faţă de un părinte duhovnicesc, reprezintă reversul individualismului protestant. Să vedem ce spune Biblia despre cum trebuie să ne raportăm la conducătorii Bisericii:

- *„Nu este ucenic mai presus de învăţătorul său"* (***Matei 10, 24***).
- *„Cine vă primeşte pe voi, pe Mine Mă primeşte, şi cine Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine"* (***Matei 10, 40***).
- *„Adevărat, adevărat zic vouă: Cel care primeşte pe cel pe care-l voi trimite Eu, pe Mine Mă primeşte; iar cine Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine"* (***Ioan 13, 20***).
- *„...ci m-aţi primit ca pe un înger al lui Dumnezeu, ca pe Hristos Iisus"* (***Galateni 4, 14***).
- *„O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!"* (***Galateni 4, 19***).
- *„Vă mai rugăm, fraţilor, să cinstiţi pe cei ce se ostenesc între voi, care sunt mai-marii voştri în Domnul şi vă povăţuiesc"* (***I Tesaloniceni 5, 12***).

Pe lângă aceste mandate biblice de a-i asculta pe cei care ne păstoresc (bătrânii) şi de a-i primi precum Iisus Hristos, trebuie să ne reamintim învăţătura scripturistică despre cum ucenicii lui

Hristos numeau conducători bisericeşti ca succesori ai lor, pe care îi cunoaştem acum cu numele de Părinţii Bisericii.

„Slujirea lui s-o ia altul" (***Faptele Apostolilor 1, 20***) şi *„le încredinţează la oameni credincioşi, care vor fi destoinici să înveţe şi pe alţii"* (***II Timotei 2, 2***).

Să luăm aminte la ceea ce unul din Părinţi a spus despre cum să ne raportăm la cei din conducerea Bisericii. În epistolele către mai multe Biserici scrise în drumul său din Antiohia spre locul muceniciei sale din Roma, Sfântul **Ignatie** (al doilea episcop al Antiohiei, care a fost martirizat în anul 107 d.Hr.) a scris: „Este evident, aşadar, că trebuie să privim pe episcop ca pe Domnul Însuşi" (*Epistola către Biserica din Efes*)[33].

Alte pasaje din epistolele Sfântului Ignatie sunt la fel de limpezi:

„Episcopului vostru... să-i daţi tot respectul potrivit puterii lui Dumnezeu care este în el... ca nişte oameni înţelepţi în Dumnezeu, se supun lui; dar nu lui, ci Tatălui lui Iisus Hristos, Episcopul tuturor" (*Epistola către Biserica din Magnezia*)[34].

„Se cuvine să ne supunem episcopului fără nici o ipocrizie, că nimeni nu înşală pe episcopul acesta văzut, ci Îl înşală pe Cel nevăzut" (*Epistola către Biserica din Magnezia*)[35].

„Vă îndemn să vă străduiţi să le faceţi pe toate în unire cu Dumnezeu, având întâistătător pe episcop, care este în locul lui Dumnezeu, pe preoţi care sunt în locul soborului Apostolilor" (*Epistola către Biserica din Magnezia*)[36].

„Uniţi-vă cu episcopul" (*Epistola către Biserica din Magnezia*)[37].

[33] Ignatie Teoforul, *Epistola către Efeseni*, VI. 1, traducere de pr. Dumitru Fecioru în *Scrierile Părinţilor Apostolici*, PSB 1, EIBMBOR, Bucureşti, 1995, p. 191.

[34] Idem, *Epistola către magnezieni*, III. 1, în *ed. cit.*, p. 199.

[35] *Ibidem*, III. 2.

[36] *Ibidem*, VI. 1, p.200.

[37] *Ibidem*, VI. 2.

„Când vă supuneţi episcopului ca lui Iisus Hristos, îmi păreţi că vieţuiţi nu după om, ci după Iisus Hristos" (*Epistola către Biserica din Trallia*)[38].

„[Toţi] să respecte şi pe episcop, care este chip al Tatălui, iar pe preoţi ca pe sobor al lui Dumnezeu şi adunare a Apostolilor. Fără de aceştia nu se poate vorbi de Biserică" (*Epistola către Biserica din Tralia*)[39].

„Cu toţii urmaţi pe episcop, după cum urmează Iisus Hristos pe Tatăl, iar pe preoţi ca pe Apostoli" (*Epistola către Biserica din Smirna*)[40].

„Cel care cinsteşte pe episcop este cinstit de Dumnezeu; cel care face ceva fără ştirea episcopului, acela slujeşte diavolului" (*Epistola către Biserica din Smirna*)[41].

Astfel era concepţia celor care erau învăţaţi de ucenicii Domnului. Pe lângă primii Părinţi ai Bisericii trebuie totodată să aruncăm o privire pe sfaturile oferite de ***Didahie***:

- „Fiul meu, să-ţi aduci aminte, ziua şi noaptea, de cel ce-ţi grăieşte cuvântul lui Dumnezeu şi să-l cinsteşti ca pe Domnul" (*Didahia* 4, 1)[42].
- „...dacă învaţă pentru sporirea dreptăţii şi cunoştinţei Domnului, primiţi-l ca pe Domnul" (*Didahia* 11, 2)[43].
- „Orice apostol care vine la voi să fie primit ca Domnul" (*Didahia* 11, 4)[44].

---

38 Idem, *Epistola către tralieni*, II. 1,în *ed. cit.*, p. 204.
39 *Ibidem*, III. 1, în *ed. cit.*, p. 205.
40 Idem, *Epistola către smirneni*, VIII. 1, în *ed. cit.*, p. 222.
41 *Ibidem*, IX. 1.
42 *Învăţătură a celor Doisprezece Apostoli*, IV. 1, traducere de pr. Dumitru Fecioru în *Scrierile Părinţilor Apostolici* (*ed. cit.*), p. 29.
43 *Ibidem*, IX. 2, p. 32
44 *Ibidem*, IX. 4.

Având în minte aceste învăţături ale Scripturii, ale Părinţilor Bisericii şi ale învăţăturii apostolice (*Didahia*) despre perceperea episcopului ca Hristos, ni se oferă cadrul pentru ascultare. Să ne amintim că Apostolii au numit episcopi succesori şi că aceşti urmaşi au continuat să numească succesori, o actualitate care a iniţiat linia de aproape două mii de ani de succesiune apostolică care continuă neîntreruptă în Ortodoxie.

Să aruncăm o privire asupra Scripturilor care oferă mai multe exemple despre relaţia dintre părintele duhovnicesc şi fiii sau fiicele sale [copiii născuţi în duh]:

- *„am trimis la voi pe Timotei, care este fiul meu iubit şi credincios în Domnul"* (***I Corinteni 4, 17***).
- *„Dar încercarea lui o cunoaşteţi, căci împreună cu mine a slujit Evanghelia, întocmai ca un copil lângă tatăl său"* (***Filipeni 2, 22***).
- *„Această poruncă îţi încredinţez, fiule Timotei"* (***I Timotei 1, 18***).
- *„Lui Tit, adevăratul fiu după credinţa cea de obşte"* (***Tit 1, 4***).
- *„Te rog pe tine pentru fiul meu, pe care l-am născut fiind în lanţuri, Onisim"* (***Filipeni 1, 10***).
- *„şi Marcu, fiul meu, vă îmbrăţişează"* (***I Petru 5, 13***).
- *„Preotul [Apostolul Ioan]... Mai mare bucurie decât aceasta nu am, ca să aud că fiii mei umblă întru adevăr"* (***III Ioan 1, 1, 4***).

Desigur, cel mai elocvent exemplu şi modelul nostru suprem de părinte duhovnicesc şi de relaţie filială, vedem în ascultarea Iisus Hristos - Fiul faţă de Dumnezeu Tatăl:

- *„Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta! Însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu voieşti... Părintele Meu, dacă nu este cu putinţă să treacă acest pahar, ca să nu-l beau, facă-se voia Ta"* (***Matei 26, 39, 42***).

- *„Eu nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec; dar judecata Mea este dreaptă, pentru că nu caut voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis"* (**Ioan 5, 30**).

- *„Pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine"* (**Ioan 6, 38**).

Îndumnezeirea

Lupta creştinului înseamnă a se mişca înainte către asemănarea cu Dumnezeu. Acest lucru este posibil fiindcă: *„...a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul şi după asemănarea Noastră"* (**Facerea 1, 26**).

Trebuie, de asemenea, să observăm cum păcatul originar al lui Adam şi al Evei, încercarea lor de a se îndumnezei (de a dobândi asemănarea cu Dumnezeu) fără a conlucra cu Dumnezeu a dus la Cădere: *„Atunci şarpele a zis către femeie: "Nu, nu veţi muri! Dar Dumnezeu ştie că în ziua în care veţi mânca din el vi se vor deschide ochii şi veţi fi ca Dumnezeu... a luat din el şi a mâncat şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el... Iar când au auzit glasul Domnului Dumnezeu, Care umbla prin rai, în răcoarea serii, s-au ascuns Adam şi femeia lui de faţa Domnului Dumnezeu printre pomii raiului"* (**Facerea 3, 4, 6-8**).

Putem, de asemenea, vedea aceeaşi eroare săvârşită de Lucifer, anume de a încerca să dobândească îndumnezeirea separat de Dumnezeu, în **Isaia 14, 13-14**: *„Ridica-mă-voi în ceruri şi mai presus de stelele Dumnezeului celui puternic voi aşeza jilţul meu! În muntele cel sfânt voi pune sălaşul meu, în fundurile laturei celei de miazănoapte. Sui-mă-voi deasupra norilor şi asemenea cu Cel Preaînalt voi fi"*.

Din lucrarea mântuitoare a Domnului Iisus Hristos a făcut parte şi restaurarea capacităţii noastre de a dobândi din nou îndumnezeirea. Eşecul protestanţilor de a înţelege mântuirea ca un proces, îi împiedică de asemenea să înţeleagă procesul

îndumnezeirii. Cu alte cuvinte, conceptul de siguranţă veşnică şi mântuirea sa instantă, fără de efort şi „permanentă" duce la neputinţa de a înţelege nevoia de a dobândi desăvârşirea prin stăruinţă şi nevoinţă.

În încercarea de a clarifica ce implică, de fapt, „asemănarea cu Dumnezeu", să ne axăm pentru început pe faptul că îndumnezeirea este un proces de mişcare continuă. Căutarea desăvârşirii, învaţă Scriptura, este un proces în curs de desfăşurare:

- *„Fiţi, dar, voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este"* (***Matei 5, 48***).
- *„ne **prefacem** în acelaşi chip din slavă în slavă"* (***II Corinteni 3, 18***).
- *„Până **vom ajunge** toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos"* (***Efeseni 4, 13***).
- *„ca să **staţi** desăvârşiţi şi plini de tot ce este voinţa lui Dumnezeu"* (***Coloseni 4, 12***).
- *„dacă El **Se va arăta**, noi vom fi asemenea Lui, fiindcă Îl vom vedea cum este"* (***I Ioan 3, 2***); *Îl vom vedea pe Dumnezeu aşa cum este din cauza asemănării noastre cu El.*
- *„Fiţi sfinţi, pentru că Eu sunt Sfânt"* (***I Petru 1, 16***).

Nu devenim sfinţi prin efort singular, printr-un concept raţionalist de sfinţenie. Urmăm sfinţenia prin experiere şi unire cu Dumnezeu avându-L pe Duhul Sfânt înăuntrul nostru. Iar aceasta este posibil prin ascultare smerită, viaţă lăuntrică şi folosirea darurilor liturgice oferite nouă de Biserică.

Scriptura arată că mişcarea către Dumnezeu este un proces. Părinţii Bisericii au explicat îndumnezeirea ca fiind îngemănată cu trei etape ale vieţii duhovniceşti:

1. Curăţirea: eliminarea patimilor interioare (dorinţa de a păcătui), etapa la care majoritatea dintre noi rămân tot restul vieţii.

2. Iluminarea: dobândirea curăţiei şi progresul către lumina lui Dumnezeu.

3. Desăvârşirea: numită, de asemenea, îndumnezeire.

Referindu-ne pe scurt la iluminare, un astfel de exemplu întâlnim în Scriptură la Schimbarea la Faţă a lui Hristos când Apostolii Petru, Iacov şi Ioan au perceput lumina lui Iisus Hristos:

„Iisus a luat cu Sine pe Petru şi pe Iacov şi pe Ioan, fratele lui, şi i-a dus într-un munte înalt, de o parte. Şi S-a schimbat la faţă, înaintea lor, şi a strălucit faţa Lui ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina" (***Matei 17, 1-2***). Este imperativ să înţelegem că nu-L putem vedea pe Dumnezeu ca lumină cu ochi omeneşti, ci este nevoie de iluminare prin Duhul Sfânt (vedere duhovnicească): *„Şi lumina luminează în întuneric şi întunericul [întunericul spiritual] nu a cuprins-o"* (***Ioan 1, 5***) şi *„Iar dacă Evanghelia noastră este încă acoperită, este pentru cei pierduţi... ca să nu le lumineze lumina Evangheliei slavei lui Hristos, Care este chipul lui Dumnezeu"* (***II Corinteni 4, 3-4***).

Îndumnezeirea se petrece prin experierea directă a lui Dumnezeu prin harul Duhului Sfânt. Prin urmare, vedem că începutul procesului se petrece în unirea noastră cu Hristos la botez:

- *„Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii"* (***Romani 6, 4***).
- *„câţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi îmbrăcat"* (***Galateni 3, 27***).

Imediat după botez putem primi Duhul Sfânt la Mirungere: *„s-au botezat în numele Domnului Iisus. Şi punându-şi Pavel mâinile peste ei, Duhul Sfânt a venit asupra lor"* (***Faptele Apostolilor 19, 5-6***). Această dăruire de către Duhul Sfânt a fost descrisă în Scriptură; *„Domnul este Duh, şi unde este Duhul Domnului, acolo este libertate"* (***II Corinteni 3, 17***). Cu alte

cuvinte, Duhul Sfânt ne oferă libertatea şi această libertate ne permite să ne bucurăm de acces direct la Dumnezeu, o realitate care a fost descrisă în Crezul de la Niceea: „Cred în Duhul Sfânt, Domnul de viaţă dătătorul".

Uniţi fiind cu Domnul Iisus Hristos la Botez şi îmbrăcaţi cu Duhul Sfânt la Mirungere, avem astfel capacitatea de a ne lupta şi a răbda prin energia divină a lui Dumnezeu (Duhul Sfânt): *„Dumnezeiasca Lui putere ne-a dăruit toate cele ce sunt spre viaţă şi... ca prin ele să vă faceţi părtaşi dumnezeieştii firi"* (***II Petru 1, 3-4***).

Este important să înţelegem că nu putem lua firea sau fiinţa lui Dumnezeu, ceea ce este imposibil. Aici se vorbeşte despre participarea la lucrarea sau energia necreată a lui Dumnezeu, la harul Său. Adică, puterea lui Dumnezeu începe să transforme omenitatea noastră.

Putem conlucra cu harul lui Dumnezeu şi urmări îndumnezeirea prin:

- *„Iar cine păzeşte cuvântul Lui, întru acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârşită. Prin aceasta, cunoaştem că suntem întru El"* (***I Ioan 2, 5***)[45].
- *„Pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată, dar de ne iubim unul pe altul, Dumnezeu rămâne întru noi şi dragostea Lui în noi este desăvârşită"* (***I Ioan 4, 12***).
- *„Drept aceea, omorâţi mădularele voastre, cele pământeşti: desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia, care este închinare la idoli"* (**Coloseni 3, 5**).

Această referinţă la **Coloseni 3, 5** implică practica ascetică fiindcă *„mădularele noastre pământeşti"* înseamnă patima, o boală

[45] Vedem că îndumnezeirea prezintă asemănări cu procesul de mântuire în care este nevoie atât de răbdarea până la sfârşit cât şi de sălăşluirea neîncetată în Cuvântul lui Dumnezeu. Putem de asemenea observa că „Legea" nu este o simplă listă socială de reguli, ci reprezintă totodată Calea vieţii în Hristos.

spirituală în care impulsurile naturale însămânţate în trup şi suflet de Dumnezeu sunt denaturate/falsificate. Omorârea acestor patimi trupeşti poate fi dobândită în parte prin practici ascetice incluzând postul, privegheri şi ascultare de bătrâni, toate cele care ucid patimile egoiste ale trupului.

Scriptura dezvăluie că o parte din cei mai puternici slujitori ai lui Dumnezeu practicau ascetismul riguros:

- *„Iar Ioan avea îmbrăcămintea lui din păr de cămilă, şi cingătoare de piele împrejurul mijlocului, iar hrana era lăcuste şi miere sălbatică"* (**Matei 3, 4**).
- *„Au fost ucişi cu pietre, au fost puşi la cazne, au fost tăiaţi cu fierăstrăul, au murit ucişi cu sabia, au pribegit în piei de oaie şi în piei de capră, lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, şi în munţi, şi în peşteri, şi în crăpăturile pământului"* (**Evrei 11, 37-38**).

Cele trei etape ale vieţii

Putem acum vorbi despre cele trei etape ale vieţii:

1. Contrară firii: o viaţă de păcat, fără pocăinţă sau mărturisire (păcatul făcut cu voinţă).
2. Conform firii: o combinaţie dintre harul Duhului Sfânt cu o nevoinţă zilnică de a lupta cu patimile şi de a asculta poruncile lui Hristos.
3. Mai presus de fire: starea de despătimire în care nu mai există ispita de a păcătui.

În timpul vieţii noastre, noi ne mişcăm neîncetat între cel puţin două lumi (contrar cu şi conform firii), uneori în decursul a câteva secunde. Aceasta se petrece fiindcă sufletul este în perpetuă mişcare; nu stă nici o clipă, ci în schimb se află într-o neîncetată trecere. Cu alte cuvinte, sufletul fie se mişcă înspre rău, fie se mişcă înspre Dumnezeu. Din acest motiv trebuie să ne pocăim de viaţa

trăită împotriva firii, să continuăm să perseverăm în viaţa conform firii şi să ne luptăm pentru a permite harului Duhului Sfânt să ne întărească să înaintăm către viaţa mai presus de fire care se află în Dumnezeu.

Epilog

Aşa cum acest studiu demonstrează, există un mare număr de credinţe în sânul Protestantismului, care contrazic învăţătura apostolică şi Biblia. Această scădere de la, şi eventuala nesocotire a Sfintei Tradiţii ar trebui să creeze o îngrijorare serioasă. Totuşi există speranţă. Porţile Iadului nu au biruit Biserica Ortodoxă (cf. Matei 16, 18), Ea a rămas neatinsă şi fidelă doctrinei apostolice timp de două mii de ani şi va rămâne astfel până la sfârşitul veacurilor (cf., Matei 28, 20). Prin urmare, nădăjduim în rugăciune că această carte mică îi va încuraja pe cititori să caute să aprofundeze, să cunoască mai bine Ortodoxia. Nădăjduim, de asemenea, că îi va întări pe cei dreptcredincioşi.

ANEXE

Anexa I

Primii Părinţi ai Bisericii

Părinţii Bisericii sunt o parte integrală a Sfintei Tradiţii. Următoarea listă scurtă şi incompletă este menită să-i ajute pe cei care doresc să-i studieze mai aprofundat pe Părinţi.

Sf. Clement al Romei (101)[46]; a fost ucenicul Apostolului Petru fiind şi hirotonit de acesta.

Sf. Ignatie al Antiohiei (107); ucenic al Apostolului Ioan.

Sf. Iustin Martirul şi Filosoful, autorul Apologiei întâi.

Sf. Policarp (176), episcopul Smirnei.

Sf. Irineu (180), elevul lui Policarp.

Tertulian (200); numit „Părintele teologiei apusene".

Sf. Ciprian al Cartaginei (258).

Sf. Dimitrie, Marele Mucenic (305).

Sf. Ambrozie al Milanului (327).

Sf. Nicolae Făcătorul-de-minuni (342), episcop al Mirei.

Sf. Pahomie (347), unul din cei trei întemeietori ai monahismului egiptean.

Sf. Amun din Nitria (353), unul din cei trei întemeietori ai monahismului egiptean.

Sf. Antonie cel Mare (356), unul din cei trei întemeietori ai monahismului egiptean şi „Părinte al monahilor".

Sf. Avva Dorotei (362), episcop al Tirului.

Sf. Ilarion cel Mare (372).

Sf. Atanasie (373), arhiepiscop al Alexandriei.

Sf. Efrem Sirianul (378).

---

[46] Toate datele parenetice sunt după Hristos şi indică data morţii.

Sf. Vasile cel Mare (379).
Sf. Grigorie Teologul (383).
Fericitul Ieronim (388).
Sf. Chiril (389), episcop al Ierusalimului.
Sf. Macarie cel Mare (390).
Sf. Ioan Cassian (390).
Sf. Grigorie al Nyssei (394); numit „Părintele Părinților".
Sf. Macarie al Alexandriei (395).
Evagrie Ponticul (399).
Sf. Ioan Gură de Aur [Hrisostom] (407).
Sf. Ioan Scărarul [Climacus] (606).
Sf. Maxim Mărturisitorul (662).
Sf. Ioan Damaschinul (777).
Sf. Simeon Noul-Teolog (1033).
Sf. Grigorie Palama (1359).

Anexa a II-a

Sinoadele ecumenice

Oferim aici o scurtă prezentare a Sinoadelor Ecumenice:

Sinodul I Ecumenic: a avut loc la Niceea în 325 şi a stabilit învăţătura despre Sfânta Treime, a reiterat credinţa Bisericii despre Iisus şi a emis o declaraţie comună de credinţă (cunoscută sub numele de Crezul de la Niceea).

Sinodul II Ecumenic: a avut loc în 381 şi a completat învăţătura despre Sfânta Treime. În plus, acest sinod a afirmat Constantinopolul ca „Noua Romă" şi i-a conferit statut egal cu vechea Romă.

Sinodul III Ecumenic: a avut loc în 431 şi a stabilit ca Sfânta Fecioară Maria să fie numită *Theotokos* („Maica lui Dumnezeu").

Sinodul IV Ecumenic: a avut loc în 451 şi a stabilit că Domnul Iisus Hristos a avut două firi: omenească şi divină.

Sinodul V Ecumenic: a avut loc în 553 şi a întărit afirmaţiile anterioare ale Bisericii despre cele două firi ale lui Iisus Hristos – aceasta pentru a înfrânge secta schismatică monofizită (cca 451, îi includea pe armenii şi copţii din Nordul Africii, ca de altfel şi pe iacobiţi) care nu recunoştea decât firea divină a lui Iisus.

Sinodul VI Ecumenic: a avut loc în 680 şi din nou a clarificat învăţătura despre cele două firi ale lui Hristos; adică, Domnul are două firi, cu două lucrări, fiecare cu voinţă proprie şi liberă.

Sinodul VII Ecumenic: a avut loc în 787 pentru a valida închinarea la icoane.

În afară de acestea s-au mai ţinut şi alte sinoade locale importante, precum al Treilea Sinod de la Cartagina din 397 unde a fost reglementat canonul Scripturii.

Cărţi apărute la
EDITURA
ECCLESIAST

Pr. Dimitri Dudko, Nădejdea Noastră
Peter E. Gillquist, Întoarcerea acasă. De ce se convertesc clericii protestanţi la Ortodoxie
Pr. Dimitri Dudko, Îmi strig credinţa cu timp şi fără timp, Suferinţele unui preot în Rusia sovietică.
Jaroslav Pelikan, Faust teologul
Ioan G. Coman, Miracolul clasic
Alexander Elchaninov, Jurnalul unui preot rus
Fr. Mateja Matejic, Ortodoxia: Curajul de a fi diferit, puterea de a rămâne acelaşi
Monah Isaia, Viaţa Sfântului Simon Athonitul, ed. bilingvă greacă veche – română
Ioannis Romanides, Dogmatică Patristică Ortodoxă, o expunere concisă
Bishoy, mitropolit de Damiette, Adevăratul Graal, Un răspuns ortodox la minciunile lui Dan Brown
James Bernstein, Uimit de Hristos. Călătoria mea de la Iudaism la Ortodoxie
David Bradshaw, Metafizica energiilor divine şi Schisma Bisericii
Ciark Carlton, Credinţa – Catehism Ortodox
Clark Carlton, Calea de la Protestantism la Ortodoxie
Ierom. Agatanghel Kalafatis, Amintirile mele despre Părintele Tihon – ediţie bilingvă neogreacă-română
Clark Carlton, Adevărul Ortodoxiei faţă de Catolicism
Pr. Dimitri Dudko, Nădejdea noastră
James R. Payton, Lumina de la Răsărit - O Introducere în Tradiţia Ortodoxă
Andreea Sterk, Monahul-episcop în Antichitatea târzie: lepădând lumea şi totuşi conducând Biserica.
Pr. Dr. Ioan Pop, Sfânta Liturghie în viaţa credincioşilor
P. Laurent, Viaţa Sfintei Ioana d'Arc